

HM Government

**TACKLING
VIOLENCE
AGAINST
WOMEN & GIRLS**

*Diogelwch menywod a merched
ledled y wlad yw **ein
blaenoriaeth***

Gorffennaf 2021

Contents

Rhagair	3
Crynodeb Gweithredol ac Uchelgais	15
Deall Trais yn Erbyn Menywod a Merched	22
Adrodd i'r heddlu	24
Dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth y cyhoedd	27
Demograffeg	27
Tueddiadau mewn trais yn erbyn menywod a merched.....	29
Blaenoriaethu Atal	37
Yr hyn rydyn ni'n ei wybod.....	37
Beth sy'n gweithio	40
Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud	41
Beth arall y byddwn yn ei wneud	48
Cefnogi Dioddefwyr	54
Yr hyn rydyn ni'n ei wybod.....	54
Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud	59
Beth arall y byddwn yn ei wneud	65
Mynd ar drywydd Cyflawnwyr	67
Yr hyn rydyn ni'n ei wybod.....	67
Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud	70
Beth arall y byddwn yn ei wneud	76
System Gryfach	80
Yr hyn rydyn ni'n ei wybod.....	80
Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud	82
Beth arall y byddwn yn ei wneud	85
Cyflawni	90
Cynnydd o ran gweithredu, cyflawni a monitro	90
Buddsoddiad	90
Llywodraethu.....	91

Atodiad A: Cynnydd yn y Camau Gweithredu Strategaeth Trais Blaenorol yn Erbyn Menywod a Merched

Rhagair

Y Gwir Anrhydeddus Priti Patel AS, Ysgrifennydd Cartref

Doeddwn i ddim yn teimlo'n ddiogel. Mewn gwirionedd, roeddwn mewn arswyd. Fe wnes i barhau i gerdded – doedd gen i ddim dewis – ond cyflymais fy nghamau a dal fy allweddi yn fy nwrn. Yr oedd yn brofiad erchyll, ond nid oedd yn un eithriadol o bell ffordd.

Diogelwch pawb yn ein gwlad, lle bynnag y bônt, yw fy mlaenoriaeth. Mae rhai troseddau'n effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched, yn amlygu eu hunain mewn gwahanol ffyrdd, ac yn mynnu atebion wedi'u targedu.

Mae troseddau fel trais rhywiol, anffurfio organau rhywiol menywod, stelcio, aflonyddu, a throseddau digidol fel seiberfwlio, 'porn dial' ac 'up-skirting', sef tynnu lluniau dan ddillad isaf rhywun heb iddynt wybod, yn digwydd bob dydd. Rydym yn aml yn dweud nad oes lle i'r pethau hyn yn ein cymdeithas. Byddai'n fwy cywir dweud na ddylent gael lle, oherwydd maent yn dal i fod yn rhy gyffredin. Maent yn dangos agweddau a rhagfarn echrydus, sy'n aml yn hen ffasiwn, tuag at fenywod a merched.

Gwnaed cynnydd da o ran mynd i'r afael â'r troseddau hyn. Tra roedd y Prif Weinidog yn Faer Llundain, roedd wedi sicrhau mai ein prifddinas oedd y ddinas fawr gyntaf yn y byd i lansio strategaeth gynhwysfawr ar drais yn erbyn menywod a merched. Ers iddo fod yn Brif Weinidog, mae cyllido traws-Lywodraethol ar gyfer gweithredu i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched wedi mwy na threblu mewn perthynas ag unrhyw gyfnod arall o ddwy flynedd. Arweiniodd ail Brif Weinidog benywaidd y Deyrnas Unedig, y Gwir Anrhydeddus Theresa May AS, waith rhyngwladol o fri ar droseddau newydd ar gyfer ymddygiad rheoli a gorfodi, stelcio, anffurfio organau rhywiol menywod a'r hyn a elwir yn 'porn dial'. Eleni, pasiwyd y Ddeddf Cam-drin Domestig nodedig. Bydd yn gwella'r ymateb i gam-drin domestig ar bob lefel, gan gryfhau diogelwch i ddiodefwyr tra hefyd yn sicrhau bod cyflawnwyr yn teimlo grym llawn y gyfraith.

Ond erys y ffaith bod y troseddau hyn yn dal yn llawer rhy gyffredin ac mae gormod o achosion o ddiodefwyr a goroeswyr yn cael eu siomi. Cyffyrddodd achosion trasig Sarah Everard, Julia James, Bibaa Henry a Nicole Smallman â ni i gyd. Ond er pob achos proffil uchel, yn anffodus mae llawer mwy. Ac mae'r pandemig wedi dod â heriau newydd ac wedi cyflwyno cyfleoedd newydd i gyflawnwyr sâl wrth i fwy o bobl aros gartref a mynd ar-lein. Rhaid inni anrhydeddu'r menywod a merched hyn drwy wneud mwy i atal trais, cefnogi diodefwyr a mynd ar drywydd cyflawnwyr. Mae'r Strategaeth hon yn cyflwyno ein cam nesaf wrth wneud hynny.

Ym mis Rhagfyr, am y tro cyntaf, agorais Alwad am Dystiolaeth i glywed yn uniongyrchol gan y cyhoedd ynghlych mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched. Yn dilyn y galar cenedlaethol o ganlyniad i achos trasig Sarah Everard, fe'i hailagorais. Yn rhyfeddol, cawsom dros 180,000 o ymatebion. Mae hynny'n ddigynsail. Roedd yn gwneud darllen hanfodol ond garw. Bob dydd, mae menywod a merched yn

cael profiadau gwael yn yr ysgol, yn y gwaith, ar fysiau a threnau, ar y stryd, a hyd yn oed gartref. Teimlai llawer o ymatebwyr fod troseddau fel aflonyddu rhywiol bron yn rhan anochel o fod yn fenyw.

Clywsom am ymddygiad – peth ohono bron yn anymwybodol am ei fod mor arferol – a'r camau dyddiol y mae menywod a merched yn eu mabwysiadu fel eu bod yn teimlo'n fwy diogel. Mae hyn yn annioddefol a rhaid iddo newid. Rwy'n ddiolchgar iawn am ddewrder ac ymrwymiad pawb a ymatebodd i'r Alwad am Dystiolaeth. Mae rhannu profiadau mor ddwys a thrawmatig ymhell o fod yn hawdd, ond mae'n golygu y gallwn yn awr gyflwyno strategaeth gynhwysfawr ar gyfer newid cymdeithasol mawr.

Yn olaf, gair am ddynion a bechgyn. Er bod y strategaeth hon yn canolbwyntio ar fenywod a merched, mae llawer mwy y gallwn i gyd ei wneud i gefnogi dynion a bechgyn ar draws nifer o feysydd, gan gynnwys eu diogelwch. Yn ddiweddarach eleni, byddaf yn cyhoeddi rhagor o waith yn y maes hwn.

Nid wyf yn derbyn bod trais yn erbyn menywod a merched yn anochel. Bydd y Strategaeth hon yn helpu i sicrhau newid gwirioneddol a pharhaol.

Victoria Atkins AS, y Gweinidog Diogelu

Yr ydym yn hanner y boblogaeth. Rydym yn ferched, chwiorydd, ffrindiau, cydweithwyr a phartneriaid. Mae ein diogelwch, ein diogeledd a'n ffyniant yn fusnes pawb. Ac eto yn yr 21^{ain} ganrif, mae troseddau'n dal i fod sy'n effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched. Rhaid i hyn ddod i ben.

Gall y troseddau hyn fod yn rhywiol, yn dreisgar ac yn frawychus. Maent yn digwydd y tu ôl i'n drysau blaen a thu hwnt iddynt. Mae'r ystod o droseddau a gwmpesir gan y term 'trais yn erbyn menywod a merched' yn frawychus. Mae rhai o'r troseddau hyn yn newid bywydau; ac ar ôl hynny caiff amser ei fesur fel 'cyn' neu 'ar ôl'. Efallai na fydd troseddau eraill yn achosi newid seismig o'r fath ond maent, yn hytrach, yng nghefndir ein bywydau - cyffredin, anaml y gwneir sylwadau neu gwyno amdanynt.

Mae'r troseddau hyn yn cael eu cyflawni gan leiafrif o bobl, ac eto mae'r canlyniadau'n treiddio'n dwfn ar draws cymdeithas. Maent yn peri i ni gyfrifo risg heb sylweddoli, i raddnodi ein hymddygiad, i fyw ein bywydau'n wahanol mewn ymateb i'n profiadau a'n hofnau. Maent hefyd yn gofyn am ymatebion cenedlaethol a lleol, o atal i blismona, all-lein ac ar-lein, gyda chostau economaidd yn ogystal â chostau personol.

Mae'r strategaeth genedlaethol hon wedi'i llunio gan y profiadau hyn a'r 180,000 o ymatebion i'n Galwad am Dystiolaeth i Fynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched. Rydym wedi defnyddio arbenigedd elusennau, academyddion a gweithwyr proffesiynol rheng flaen. Rydym hefyd wedi gofyn i ddiodefwyr ein helpu i ddeall yr hyn y mae angen i ni ei wneud yn well. Diolch i bawb sydd wedi cyfrannu at greu'r Strategaeth hon - yn enwedig y rhai sydd wedi ail-fyw profiadau erchyll wrth wneud hynny.

Dyma'r cam nesaf yn ein rhaglen waith i fynd i'r afael â throseddau yn erbyn menywod a merched. Pasiwyd y Ddeddf Cam-drin Domestig nodedig eleni a fydd yn helpu miliynau o oedolion sy'n ddiodefwyr a'u plant. Yn y Ddeddf honno, yr ydym wedi diffinio cam-drin domestig a'r gwahanol ffurfiau y mae'n eu cymryd i feithrin gwell dealltwriaeth, yr ydym wedi creu dyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau arbenigol i ddiodefwyr sydd wedi ffoi o'u cartrefi ac yr ydym yn newid prosesau llysoedd i sicrhau bod cyfiawnder yn cael ei ddarparu, yn ogystal â llawer o ddatblygiadau cadarnhaol eraill i fynd i'r afael â'r drosedd hon. Byddwn yn parhau â'r momentwm hwn drwy lansio Strategaeth Cam-drin Domestig ategol yn ddiweddarach eleni.

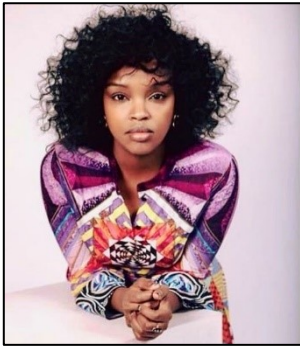
Mae'r Strategaeth hon yn mynd i'r afael â throseddu ar-lein yn ogystal ag all-lein. Defnyddir technoleg gan gyflawnwyr i gyflawni troseddau sefydledig fel stelcio, yn ogystal ag ymddygiadau newydd fel seiberfwlio. Mae adolygiad Comisiwn y Gyfraith o'r gyfraith ynghylch cyfathrebu ar-lein, yn ogystal â'r Bil Diogelwch Ar-lein sydd ar ddod, yn rhan o'n gwaith tymor hwy i fynd i'r afael â throseddau ar-lein.

Lleisiwyd pryderon am effaith pornograffi ar-lein ar agweddau tuag at fenywod a merched yn yr arolwg cyhoeddus. Rydym eisoes wedi tynnu llinell yn y tywod ar agweddau o'r fath drwy egluro'r gyfraith ar yr hyn a elwir yn 'amddiffyniad rhyw garw', gan wahardd tagu nad yw'n angheuol a thrin fel trosedd y bygythiadau i ddefnyddio porn dial. Byddwn yn adeiladu ar y gwaith hwn drwy addysg a chyfathrebu cyhoeddus i atal niwed yn y lle cyntaf.

Yr wyf am i fenywod a merched edrych yn eu blaenau, nid dros eu hysgwydd. Rwyf am i ni deimlo'n ddiogel ble bynnag yr ydym. Gall hyn fod yn ddegawd o newid y cyflawnir hyn ynddo, ac fel hyn y dylai fod. Byddwn yn gweithio'n galed i sicrhau ei fod yn digwydd.

Victoria Atkins

Nimco Ali OBE, Cyngorydd Annibynnol ar Fynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched

Mae menywod a merched yn y DU a ledled y byd yn wynebu pandemig cyfochrog o drais a gyflawnwyd yn eu herbyn - yn bennaf gan ddynion neu oherwydd strwythurau patriarchaidd. Fel goroeswr, gwn am yr effaith y gall trais yn erbyn menywod a merched ei chael ar fywyd rhywun a sut y gall effeithio ar y rheini o'n cwmpas. Mae llofruddiaethau proffil uchel nifer o fenywod yn ystod y 12 mis diwethaf wedi golygu bod y mater wedi cael sylw helaeth yn y cyfryngau - ac rydym wedi derbyn dros gan mil o ymatebion i'r Alwad am Dystiolaeth gan aelodau o'r cyhoedd.

Rydym yn fwyfwy ymwybodol bod angen gwneud llawer mwy i fynd i'r afael â hyn yn y DU, boed hynny'n drais rhywiol, anffurfio organau rhywiol menywod neu aflonyddu ar y stryd. Gyda hyn mewn golwg, mae'n bleser gennyf gynghori Llywodraeth y DU ar ei Strategaeth Newydd ar gyfer Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched, sy'n nodi ei huchelgais ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Credaf nid yn unig y gellir atal trais yn erbyn menywod a merched ond bod gan fenywod a merched yr hawl i fyw heb yr ofn. Er mwyn gwneud hyn mae'n rhaid i ni adeiladu contract cymdeithasol newydd yn seiliedig ar gydraddoldeb.

Gobeithio y gallwn barhau i chwarae rhan flaenllaw yn fyd-eang drwy gadarnhau Confensiwn Istanbwl cyn gynted ag y gallwn a pharhau i gryfhau ymateb ein cymdeithas i faterion fel priodas plant ac aflonyddu rhywiol cyhoeddus. Mae'n ddyletswydd arnom ni ein hunain a chenedlaethau i ddod i gymryd y camau heddiw a fydd yn arwain at fyd mwy diogel a gwell i bawb.

Cyflwyniad

Diogelwch menywod a merched ledled y wlad yw ein blaenoriaeth

Mae trais yn erbyn menywod a merched yn fater annerbyniol sy'n difetha bywydau miliynau ac y gellir ei atal. Mae troseddau trais yn erbyn menywod a merched yn niferus ac amrywiol. Maent yn cynnwys treisio a throseddau rhywiol eraill, stelcio, cam-drin domestig, cam-drin 'seiliedig ar anrhydedd' (gan gynnwys anffurfio organau rhywiol menywod a phriodasau dan orfod a lladd 'er anrhydedd'), 'porn dial', tynnu lluniau o dan ddillad rhywun heb iddynt wybod, yn ogystal â llawer o rai eraill. Er bod gan wahanol fathau o drais yn erbyn menywod a merched eu hachosion a'u heffeithiau penodol eu hunain ar ddiodefwyr a goroeswyr, yr hyn y mae'r troseddau hyn yn ei rannu yw eu bod yn effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched.

Mae'r troseddau hyn yn niweidiol iawn, nid yn unig oherwydd yr effaith ddofn y gallant ei chael ar ddiodefwyr, goroeswyr a'u hanwyliaid, ond hefyd oherwydd yr effaith y gallant ei chael ar gymdeithas ehangach, gan effeithio ar y rhyddid a'r cydraddoldeb y dylem i gyd eu gwerthfawrogi a'u mwynhau. Gall yr effeithiau hyn gynnwys gwneud penderfyniadau o ddydd i ddydd, ond hefyd ymestyn i'r costau cymdeithasol ac economaidd i'r economi, cymdeithas a'r trethdalwr. Gwyddom y gall effaith ddinistriol y troseddau hyn gynnwys colli bywyd, dinistrio cartrefi, dyfodol a bywydau. Dylai pawb ym Mhrydain fodern gael y rhyddid i lwyddo ac mae pawb yn haeddu'r hawl i ddiogeledd a diogelwch y cyhoedd o dan y gyfraith. Mae hyn yr un mor wir am fenywod a merched ag ydyw i unrhyw un arall.

Drwy gydol y Strategaeth hon rydym yn defnyddio tystiolaethau diodefwyr a goroeswyr sy'n disgrifio'n ddewr yr effaith y gall y troseddau hyn ei chael. Mae'r Llywodraeth yn diolch iddynt am eu cyfraniadau.

"Dydw i ddim yn meddwl bod neb yn sylweddoli effaith [y troseddau hyn] ar ferched iau a menywod. Doeddwn i erioed wedi teimlo gymaint ar goll yn fy mywyd adeg y cam-drin. Roeddwn i'n meddwl na fyddai fy mywyd byth yr un fath eto. Roedd gen i deimladau dinistriol a llethol o drallod ac anobaith. Roedd gen i feddyliau hunanladdol, doeddwn i ddim yn bwyta am fisoedd, ac mae gen i lawer o deimladau wedi'u llethu o hyd" – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Nodyn ar derminoleg: Mae'r term 'trais yn erbyn menywod a merched' yn cyfeirio at weithredoedd o drais neu gamdriniaeth y gwyddom eu bod yn effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched. Mae troseddau ac ymddygiad a gwmpesir gan y term hwn yn cynnwys treisio a throseddau rhywiol eraill, cam-drin domestig, stelcio, cam-drin 'er anrhydedd' (gan gynnwys priodas dan orfod anffurfio organau rhywiol menywod, a lladd -'er anrhydedd'), yn ogystal â llawer o rai eraill, gan gynnwys troseddau a gyflawnwyd ar-lein. Er ein bod yn defnyddio'r term 'trais yn erbyn menywod a merched', drwy gydol y Strategaeth hon, mae hyn yn cyfeirio at bawb sy'n diodef o unrhyw un o'r troseddau hyn.

Cynnydd hyd yma

Rydym wedi cymryd camau breision ers i Lywodraeth Glymblaid y Ceidwadwyr - Democratiaid Rhyddfrydol 2010-15 gyhoeddi'r Alwad gyntaf i Roi Terfyn ar Drais yn Erbyn Menywod a Merched yn 2010¹. Rydym wedi cyflwyno troseddau newydd ar gyfer:

- ymddygiad rheoli neu dan orfodaeth;
- stelcio;
- 'porn dial' fel y'i gelwir; ac
- 'upskirting'.

Rydym wedi:

- codi uchafswm y cosbau am stelcian ac aflonyddu;
- rhoi terfyn ar ryddhau troseddwy'r treisgar a throseddwy'r rhyw yn gynnar yn awtomatig o'r carchar;
- cyflwyno gorchmynion newydd ar gyfer stelcian, atal niwed rhywiol, ac anffurfio organau rhywiol menywod er mwyn amddiffyn dioddefwyr a'r rhai sydd mewn perygl yn well;
- cyflwyno dyletswydd orfodol i weithwyr rheng flaen proffesiynol roi gwybod i'r heddlu am achosion o FGM mewn plant;
- a chryfhau'r offer sydd ar gael i weithwyr rheng flaen proffesiynol - gan gynnwys sefydlu ystod o ganllawiau statudol, hyfforddiant ac adnoddau ar-lein.

Rydym yn parhau i helpu i sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn cael eu cefnogi, gan gynnwys drwy ariannu llinellau cymorth a gwasanaethau arbenigol, gwaith ein Huned Priodasau dan Orfod, a'r lefelau uchaf erioed o gyllid i recriwtio mwy o Gynghorwyr Trais Rhywiol Annibynnol a Chynghorwyr Trais Domestig Annibynnol. Yn y ddwy flynedd ers i'r Llywodraeth hon ddod i rym, **mae cyllid traws-Lywodraethol ar gyfer gweithredu i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched wedi treblu** mewn perthynas ag unrhyw gyfnod arall o ddwy flynedd.

¹ [Galwad i roi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

Yn ogystal, eleni pasiwyd Deddf Cam-drin Domestig 2021 ('Deddf 2021')². Bydd Deddf 2021 yn trawsnewid yr ymateb i'r 5 o bob 100 o oedolion sydd wedi dioddef cam-drin domestig yn y flwyddyn hyd at Fis Mawrth 2020³ drwy gryfhau amddiffyniadau i'r rhai sydd wedi profi camdriniaeth a niwed tra hefyd yn sicrhau bod cyflawnwyr yn teimlo grym llawn y gyfraith. Mae'r mesurau a gyflwynwyd gan Ddeddf 2021 yn cynnwys:

- diffiniad statudol o gam-drin domestig i sicrhau bod gweithwyr proffesiynol yn ei ddeall yn iawn ar draws plismona a gorfodi'r gyfraith, iechyd, tai, gofal cymdeithasol ac addysg, gan fod gormod o blant yn dioddef o ganlyniad i gam-drin domestig;
- sefydlu swydd Comisiynydd Cam-drin Domestig yn ôl y gyfraith i roi atebolrwydd i'r cyhoedd a Gweinidogion ar fethiant o fewn darpariaeth gwasanaeth statudol ac arfer gwael mewn gwasanaethau; a
- Hysbysiadau Amddiffyn Cam-drin Domestig a Gorchmynion Diogelu Cam-drin Domestig newydd, a fydd yn helpu i atal cyflawnwyr rhag cysylltu â'u dioddefwyr, yn ogystal â'i gwneud yn ofynnol iddynt gymryd camau cadarnhaol a chyfrifol i newid eu hymddygiad.

Mae Deddf 2021 hefyd yn ei gwneud yn glir na all person gydsynio i achosi niwed difrifol at ddibenion cael boddhad rhywiol (y cyfeirir ato'n aml yn y cyd-destun hwn fel yr 'amddiffyniad rhyw garw'). Yn ogystal, mae cyfreithiau newydd bellach ar waith sydd wedi gwneud tagu nad yw'n angheuol yn drosedd benodol, ac rydym wedi ehangu'r gyfraith ar 'porn dial' i wneud bygythiadau i rannu delweddau personol yn drosedd.

Ac yn y Mesur Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd sy'n mynd drwy'r Senedd ar hyn o bryd rydym yn rhoi terfyn ar ryddhau troseddwy'r hanner ffordd a ddedfrydwyd i rhwng pedair a saith mlynedd yn y carchar am droseddau treisgar a rhywiol difrifol, yn ogystal â chryfhau'r drefn ar gyfer rheoli troseddwy'r rhyw cofrestredig a'r rhai sy'n peri risg o niwed rhywiol i'r cyhoedd.

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf rydym wedi gweld cynnydd sylweddol yn nifer yr achosion o adrodd am droseddau fel troseddau rhywiol a cham-drin domestig i'r heddlu, o ganlyniad i welliannau y mae'r heddlu wedi'u gwneud o ran sut y maent yn cofnodi'r troseddau hyn a pharodwyd cynyddol dioddefwyr a goroeswyr i ddod ymlaen. Er enghraifft, cynyddodd nifer yr holl droseddau rhywiol a gofnodwyd gan yr heddlu yn sylweddol rhwng 2011/12 a 2018/19, gyda dim ond gostyngiad bach yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Yn ogystal, mae Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr (CSEW) wedi canfod bod cyfran y menywod sy'n dweud eu bod yn teimlo'n weddol ddiogel neu'n ddiogel iawn tra'n cerdded adref ar ôl iddi dywyllu wedi cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gan godi o 57% yn 2012/13 i 69% yn 2019/20. Rydym hefyd yn gwybod bod nifer yr achosion o droseddau trais yn erbyn menywod a merched, gan gynnwys cam-drin domestig, stelcian, trais rhywiol, amlygiad anwedus a chyffwrdd digroeso, wedi aros yr un fath yn fras ers 2008/09.

² <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/contents/enacted>

³ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk)

Ond erys y ffaith bod y troseddau hyn yn dal yn llawer rhy gyffredin, ac mae gormod o achosion o ddioddefwyr a goroeswyr yn cael eu siomi. Er enghraifft, mae'r CSEW – sy'n rhoi adlewyrchiad da o wir nifer yr achosion o droseddu (gan gynnwys lle nad yw'n cael ei adrodd i'r heddlu) - yn amcangyfrif bod 618,000 o fenywod a 155,000 o ddynion wedi profi ymosodiad rhywiol (gan gynnwys ymdrechion) yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020, a bod 892,000 o fenywod a 443,000 o ddynion wedi profi stelcian.⁴

"Mae rhai mathau o drais yn erbyn menywod a merched mor gyffredin fel nad yw llawer o fenywod a merched hyd yn oed yn meddwl eu bod yn werth eu cofnodi. Mae hyn yn wir am bethau fel cael eu cipio, eu cyffwrdd, a/neu eu bygwth gan ddieithriaid. Mae angen i hyn newid." - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Fel y nodir yn Adroddiad Diweddar y Llywodraeth ar Yr Adolygiad o Drais o'r Dechrau i'r Diwedd ar ymateb y system cyfiawnder troseddol i drais rhywiol⁵, mae nifer yr achosion sy'n cael eu cyfeirio gan yr heddlu, a gyhuddir gan Wasanaeth Eryl y Goron ac wedyn mynd i'r llys, wedi gostwng yn sylweddol ers 2016. Mae angen inni wrthdroi'r duedd hon ac rydym wedi nodi uchelgeisiau cyhoeddus i wneud hyn. Mae'n dal yn wir nad oes gan ormod o ddioddefwyr hyder yn yr ymateb y byddant yn ei gael os byddant yn adrodd i'r heddlu ac felly nad ydynt yn dod ymlaen, a bydd gormod o'r rhai sy'n cymryd y cam dewr i adrodd yn tynnu'n ôl rywbryd cyn i'r achos ddod i ben (oherwydd, er enghraifft, hyd ymchwiliadau, diffyg cefnogaeth, neu bryderon am y broses).

Mae'r Strategaeth hon yn nodi sut rydym yn bwriadu atal y troseddau hyn, gwella profiadau dioddefwyr a goroeswyr, sicrhau bod cyflawnwyr yn cael eu dwyn i gyfiawnder, a gwella'r ffordd y mae gwahanol sefydliadau'n gweithio gyda'i gilydd.

⁴ [Mynychder troseddau rhywiol a nodweddion dioddefwyr, Cymru a Lloegr](#). Data yn seiliedig ar ddata cyfunol o'r flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2018 i'r flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020.

⁵ [Adroddiad Adolygu Trais o'r Dechrau i'r Diwedd ar Ganfyddiadau a Chamau Gweithredu - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

Galwad am Dystiolaeth

Llunwyd y Strategaeth hon gan Alwad gynhwysfawr am Dystiolaeth ar drais yn erbyn menywod a merched a redodd y Swyddfa Gartref mewn dau gam. Gwahoddodd Cam 1 y cyhoedd i ymateb rhwng 10 Rhagfyr 2020 a 19 Chwefror 2021. Yng Ngham 2, ailagorwyd yr arolwg cyhoeddus gan yr Ysgrifennydd Cartref rhwng 12 Mawrth a 26 Mawrth 2021, yn dilyn trais a llofruddiaeth drasig Sarah Everard⁶. Lle bo hynny'n berthnasol, rydym yn cyfeirio at y data a'r dystiolaeth a gasglwyd o'r cyfnodau hyn fel Cam 1 a Cham 2 drwy gydol y Strategaeth. Roedd yr Alwad am Dystiolaeth yn cynnwys:

- **Arolwg ar gyfer y cyhoedd** a oedd yn cynrychioli'r tro cyntaf i'r Llywodraeth wahodd sylwadau gan y cyhoedd i lywio Strategaeth Trais yn Erbyn Menywod a Merched, yn ogystal ag **arolwg cynrychiolwyr cenedlaethol**⁷ i sicrhau cynrychiolaeth deg o safbwyntiau o bob rhan o'n cymdeithas;
- **Arolwg dioddefwyr a goroeswyr** i ddeall profiadau bywyd pobl yn well wrth iddynt gael gafael ar gymorth a'r system cyfiawnder troseddol, a ddsberthir drwy sefydliadau cymorth arbenigol;
- **16 grŵp ffocws** gydag amrywiaeth o sefydliadau arbenigol a gweithwyr proffesiynol i drafod mathau penodol o droseddau yn ogystal â materion ehangach; a
- **Chyflwyniadau ysgrifenedig** gan ystod eang o ymatebwyr arbenigol a oedd yn darparu gwybodaeth am gwmpas, graddfa a nifer yr achosion o'r troseddau hyn, ataliad, cymorth sydd ar gael, rheoli cyflawnwyr a mwy.

Drwy'r broses hon, ceisiodd y Llywodraeth ddeall y troseddau hyn yn well, yr effaith a gânt ar unigolion a chymunedau, a beth arall y gellir ei wneud i fynd i'r afael â hwy. **Derbyniodd yr Alwad am Dystiolaeth dros 180,000 o ymatebion**, gan wneud hwn yr ymgynghoriad mwyaf erioed y mae'r Llywodraeth wedi'i gynnal yn y maes hwn. Mae'r ymatebion a'r ymgysylltu wedi rhoi tystiolaeth gyfoethog i ni sydd wedi llywio'r Strategaeth hon. Cyflwynir y dystiolaeth a gasglwyd drwy'r Alwad am Dystiolaeth ym mhob adran o'r Strategaeth.

Roedd yr Alwad am Dystiolaeth yn agored i bobl 16 oed neu hŷn ledled Cymru a Lloegr. Roedd ymatebwyr yn tueddu i fod yn fenywod a rhwng 16 a 34 oed. Ond clywsom gan ystod eang o bobl, gan gynnwys o wahanol leoliadau ledled y wlad a gwahanol ethnigrwydd, ac o wahanol oeddrannau a chyfeiriadedd rhywiol. Roedd y troseddau hyn wedi effeithio'n uniongyrchol ar nifer o'r ymatebwyr hyn, neu eu

⁶ [Galwad Trais yn erbyn Menywod a Merched \(VAWG\) am Dystiolaeth - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/government-launches-consultation-on-domestic-abuse)

⁷ Pennwyd cwotâu ar oedran, rhyw a rhanbarth gyda phwysoliad yn cael ei gymhwyso ar y newidynnau hyn i adlewyrchu proffiliau cenedlaethol. Sylwer: roedd yr ymatebwyr i'r arolwg ar gyfer y cyhoedd yn fwy tebygol o fod yn fenywod, LHDT, heb unrhyw grefydd a gofnodwyd a dioddefwyr trais yn erbyn troseddau menywod a merched na'r boblogaeth ehangach, felly bydd eu barn yn wahanol i farn y boblogaeth ehangach.

ffrindiau, eu teulu neu eu cydweithwyr. **Y dyfyniadau o'r Alwad am Dystiolaeth sydd i'w gweld drwy gydol y Strategaeth hon yw lleisiau pobl go iawn a gymerodd ran yn yr ymgynghoriad.**

Ein hymagwedd

Nid oes lle o gwbl i'r troseddau hyn, sydd yn aml yn rai cudd, yn ein cymdeithas. Mae'r Strategaeth hon yn nodi'r camau y bydd y Llywodraeth yn eu cymryd i gynyddu'r gefnogaeth i oroeswyr, dod â throseddwyr i gyfiawnder, ac, yn y pen draw, lleihau nifer yr achosion o drais yn erbyn menywod a merched. Rydym am sicrhau y gall dioddefwyr a goroeswyr fod yn hyderus y byddant yn cael y gefnogaeth y maent yn ei haeddu, bod cyflawnwyr yn wynebu cyfiawnder, bod gweithwyr rheng flaen proffesiynol yn cael eu cefnogi i weithio'n effeithiol gyda'i gilydd, ac, yn bwysicaf oll, bod ffocws di-baid ar atal y troseddau hyn rhag digwydd yn y lle cyntaf.

Bydd y Llywodraeth yn parhau i ddefnyddio canfyddiadau'r Alwad am Dystiolaeth i lywio ein gwaith i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched a buddsoddi yn yr Adolygiad o Wariant nesaf. Mae'r Strategaeth hon yn amlinellu'r uchelgais a'r camau trosfwaol i symud ymlaen a chyflawni cynnydd gwirioneddol a chynaliadwy. Er mwyn gwneud hyn, rhaid i bawb chwarae rôl - mae arnom angen llywodraeth genedlaethol a lleol, elusennau, ysgolion, colegau, prifysgolion, busnesau a'r sector preifat, cymunedau lleol ac eraill i gyd weithio gyda'i gilydd.

Dilynir y Strategaeth hon gan Strategaeth Cam-drin Domestig bwrpasol a chyflenwol yn ddiweddarach eleni, ynghyd â Datganiad Disgwyliadau Cenedlaethol wedi'i adnewyddu⁸ i helpu'r rhai sy'n gyfrifol am gomisiynu gwasanaethau (er enghraifft, gwasanaethau i ddarparu cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr) yn y maes hwn i wneud hyn yn effeithiol. Cydnabyddwn fod y troseddau hyn hefyd yn effeithio ar ddynion a bechgyn a dyna pam y gwnaethom gyhoeddi'r papur sefyllfa cyntaf ar gyfer dynion a bechgyn yn 2019⁹. Byddwn yn cyhoeddi papur sefyllfa newydd yn ddiweddarach eleni.

Er bod cam-drin domestig yn cael ei adlewyrchu drwy gydol y Strategaeth hon, bydd ymrwymadau penodol sy'n ymwneud â'r ymateb i gam-drin domestig a gweithredu Deddf Cam-drin Domestig 2021 yn cael eu hadlewyrchu yn y Strategaeth Cam-drin Domestig sydd ar ddod. Bydd y Strategaeth Cam-drin Domestig hefyd yn cael ei llywio gan yr Alwad am Dystiolaeth a bydd yn rhannu'r un amcanion strategol â'r Strategaeth hon. Mae cam-drin domestig yn fath pwysig o drais yn erbyn menywod a merched; mae'r ystadegau diweddaraf yn dangos bod 2.3 miliwn o ddioddefwyr y drosedd hon yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, ac amcangyfrifwyd bod y costau cymdeithasol ac economaidd yn £66 biliwn (tua £74 biliwn ym mhrisiau heddiw)¹⁰. Yn ogystal, yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020 cofnodwyd 114 o ddynladdiadau domestig, 18% o'r holl ddynladdiadau o ddioddefwyr 16 oed a throsodd

⁸ Mae'r Datganiad Disgwyliadau Cenedlaethol yn ddogfen gyhoeddus sy'n esbonio'r camau y dylai ardaloedd lleol eu cymryd i sicrhau bod dioddefwyr trais yn erbyn menywod a merched yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt. Bydd y Llywodraeth yn diweddarau ac yn cyhoeddi datganiad wedi'i adnewyddu yn 2021. [Trais yn erbyn menywod a merched: datganiad cenedlaethol o ddisgwyliadau - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/consultations/trais-yn-erbyn-menywod-a-merched-datganiad-cenedlaethol-o-ddisgwyliadau)

⁹ [Papur sefyllfa dioddefwyr gwrywaidd \(Mawrth 2019\) \(fersiwn hygyrch\) - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/consultations/papur-sefyllfa-dioddefwyr-gwrywaidd-mawrth-2019)

¹⁰ [Costau economaidd a chymdeithasol cam-drin domestig - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/consultations/costau-economaidd-a-chymdeithasol-cam-drin-domestig)

a gofnodwyd yn y flwyddyn honno¹¹. Mae nifer uchel o achosion a niwed mawr o gam-drin domestig yn haeddu dull gweithredu penodol.

Mae'r Strategaeth hon yn cyfannu ac yn cael ei hategu gan waith ehangach ar draws y Llywodraeth i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched, gan gynnwys Adolygiad Trais o'r Dechrau i'r Diwedd y Llywodraeth, y Strategaeth traws-Llywodraethol Ar gyfer Mynd i'r Afael â Cham-drin Plant yn Rhywiol, Concordat y Weinyddiaeth Gyfiawnder ar fenywod sydd mewn cysylltiad â'r System Cyfiawnder Troseddol neu mewn perygl o wneud hynny, ac ymgynghoriad arfaethedig y Bil Dioddefwyr, Strategaeth Iechyd Menywod, y Strategaeth Anabledd Genedlaethol, a'r Strategaeth Troseddau Casineb.

Cwmpas Daeryddol

Mae elfennau'r Strategaeth hon sy'n ymwneud â throsteddu, plismona a chyfiawnder yn berthnasol i Gymru a Lloegr. Mae'r elfennau sy'n ymwneud ag iechyd, gofal cymdeithasol ac addysg wedi'u datganoli i Gymru, yr Alban a Gogledd Iwerddon ac felly maent yn berthnasol i Loegr yn unig.

¹¹ Mynegai Dynladdiad y Swyddfa Gartref, [Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

Crynodeb Gweithredol ac Uchelgais

"Nid wyf yn derbyn bod trais yn erbyn menywod a merched yn anochel, ac mae'r Llywodraeth hon yn benderfynol o sicrhau newid gwirioneddol a pharhaol."

Ysgrifennydd Cartref, Priti Patel

Mae Strategaeth y Llywodraeth ar gyfer Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched yn dilyn Strategaethau blaenorol y Llywodraeth ar gyfer 2010, 2016 a 2019 sy'n nodi ein dull o fynd i'r afael â throseddau sy'n effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched. Eleni, mae'r graddau y mae trais yn erbyn menywod a merched yn bodoli wedi'i ddwyn i flaen sylw'r genedl. Rydym wedi gweld adroddiadau i linellau cymorth cam-drin domestig yn cynyddu yng nghyd-destun COVID-19; rydym wedi darllen am achosion trasig fel marwolaethau Sarah Everard, Balvinder Gahir, Bibaa Henry, Julia James, Khloemae Loy, Nicole Smallman, Libby Squire; ac mae merched a menywod ym mhobman wedi rhannu eu profiadau personol o gam-drin rhywiol drwy wefan 'Gwahoddiad Pawb', gan arwain at adolygiad brys gan Ofsted mewn ysgolion a cholegau. Mae'r Llywodraeth yn benderfynol o adeiladu ar yr ymwybyddiaeth a'r momentwm hwn ar gyfer newid.

Mae bodolaeth trais yn erbyn menywod a merched yn broblem i gymdeithas gyfan. Gall y troseddau atgas hyn newid cwrs bywyd dioddefwr, ei brofiadau a'i ddyfodol. Yn anffodus, maent hefyd yn llawer rhy gyffredin. A phan fydd unigolion yn dod yn ddioddefwyr, gall cael gafael ar gymorth gynnwys rhestrau aros hir a chymorth cyfyngedig, gall adrodd olygu peidio â chael eu credu, a gall ceisio cyfiawnder pan na fydd y troseddwr yn derbyn euogrydd weithiau olygu oedi hir nes i'r treial gael ei gynnal. Yn ogystal, nid yw asiantaethau y tu hwnt i'r rhai yn y system cyfiawnder troseddol bob amser yn gweithio mewn undod i atal a mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched. Amlygodd yr Alwad am Dystiolaeth nifer o broblemau mae'r Llywodraeth hon yn benderfynol o fynd i'r afael â nhw.

Uchelgais

Yn dilyn mabwysiad diweddar ein Deddf Cam-drin Domestig 2021 arloesol, mae'r Strategaeth hon a'n strategaeth ategol ar gam-drin domestig yn rhoi cyfle 'unwaith mewn cenhedlaeth' i leihau nifer yr achosion o drais yn erbyn menywod a merched, a gwella'r gefnogaeth a'r ymateb i ddioddefwyr a goroeswyr. Ein uchelgais yw:

- Yn gyntaf, i **gynyddu'r cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr**, drwy sicrhau bod cymorth o safon ar gael iddynt sy'n briodol i'w hanghenion (fel y'u mesurir drwy wasanaethau cymorth a ariennir yn well);
- Yn ail, gan adeiladu ar gynydd a welsom wrth adrodd i'r heddlu am rai o'r troseddau hyn, rydym am gael **cynnydd yn nifer y tramgwyddwyr a ddygir i gyfiawnder** (gan gynnwys treisio a throseddau rhywiol eraill, cam-drin domestig, stelcio ac aflonyddu, a cham-drin sy'n seiliedig 'ar anrhydedd' gan gynnwys anffurfio organau rhywiol menywod a phriodasau dan orfod). Caiff hyn ei fesur drwy ddata troseddau a llysoedd a gofnodwyd gan yr heddlu¹². Yn ogystal, ganystyried y tanadrodd am y troseddau hyn, mae'r Llywodraeth am weld **cynnydd mewn adrodd i'r heddlu** (fel y'i mesurir gan Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr a throseddau a gofnodwyd gan yr heddlu) a **mwy o ymgysylltu rhwng dioddefwyr a'r heddlu ac ymateb ehangach y cyhoedd i'r gwasanaeth**. Rydym yn benodol am leihau cyfran dioddefwyr y troseddau hyn sy'n tynnu'n ôl o achosion cyfiawnder troseddol a chynyddu hyder y cyhoedd yn y system (wedi'i fesur gan ddata adrodd yr asiantaeth troseddau a chyfiawnder troseddol a gofnodwyd gan yr heddlu); ac
- Yn drydydd, rhaid i uchelgais sylfaenol hirdymor y Llywodraeth fod yn ddim llai nac i **leihau mynychter yr achosion o drais yn erbyn menywod a merched**. Byddwn yn cyflawni hyn drwy atal mwy o'r troseddau hyn yn y lle cyntaf a thrwy nodi mwy o'r troseddau nad ydym yn eu hatal. Yn y tymor hir, rydym am weld gostyngiad yn nifer y dioddefwyr sy'n profi'r troseddau hyn ym mhob blwyddyn (wedi'u mesur drwy adrodd yn yr Arolwg Troseddu yng Nghymru a Lloegr, sy'n cynnwys gwybodaeth am nifer yr achosion o droseddau fel treisio a throseddau rhywiol eraill a stelcio).

Mae'r Strategaeth hon yn nodi dull traws-Llywodraethol gyda phecyn uchelgeisiol o weithgarwch i helpu i gyflawni'r uchelgais hwn a sicrhau bod pawb yn chwarae eu rhan i atal a nodi'r troseddau hyn, gan greu'r diogelwch yr ydym i gyd yn ei haeddu. Mae gan bawb yr hawl i fynd ynghylch eu busnes cyfreithlon a heb fod yn destun trais neu droseddoldeb arall. Mae'r Strategaeth hon yn ategu gwaith ehangach ar draws y Llywodraeth i fynd i'r afael â blaenoriaethau allweddol eraill, gan gynnwys dynladdiad, trais difrifol, a throseddau mewn cymdogaeth.

¹² Ar gyfer mathau o drais yn erbyn menywod a merched lle nad oes gennym ddata troseddau neu lysoedd a gofnodwyd gan yr heddlu (e.e., aflonyddu rhywiol), byddwn yn defnyddio ffynonellau data amgen a mesurau procsi (e.e. defnyddio gwasanaethau cymorth) i fonitro cynnydd.

Blaenoriaethu Atal

"Mae angen gwneud mwy i atal menywod a merched rhag dod yn ddiodefwr... gwneud wy am y tramgwyddwyr, addysgu am gydsyniad, ffiniau, newid ar lefel gymdeithasol" - Arolwg Cyhoeddus Galwad am Dystiolaeth,

Rhaid inni fynd i'r afael â'r agweddau a'r ymddygiad a all fod yn sail i droseddau trais yn erbyn menywod a merched fel rhan o'n dull o fynd i'r afael â hwy. Er mwyn gwneud hyn, mae angen gwneud mwy i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth ohonynt ar draws y cyhoedd ac ymhlith gweithwyr proffesiynol, ac i sicrhau bod mwy o'n plant a'n pobl ifanc yn deall sut olwg sydd ar berthnasoedd ac ymddygiad iach. Mae angen gwneud mwy hefyd i ddeall yn well beth sy'n gweithio i atal y cylch cam-drin.

Mae'r Llywodraeth eisoes wedi cymryd camau i atal y troseddau hyn, gan gynnwys gwneud Addysg Perthnasoedd yn orfodol ym mhob ysgol gynradd, Perthnasoedd ac Addysg Rhyw yn orfodol ym mhob ysgol uwchradd, ac Addysg Iechyd yn orfodol ym mhob ysgol a ariennir gan y wladwriaeth. Gwyddom hefyd fod troseddau'n aml yn canolbwyntio'n drwm, a gwyddom ei bod yn bosibl trwy dargedu atal troseddau i'r amgylchedd i atal troseddau a chynyddu teimladau o ddiogelwch. Dyna pam yr ydym wedi buddsoddi yn y Gronfa Strydoedd Diogelach, sydd yngalluogi Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau ac awdurdodau lleol i wneud cais am fuddsoddiad mewn mentrau, megis goleuadau stryd a chartref diogel. Yr ydym yn buddsoddi £25 miliwn pellach yn y Gronfa Strydoedd Diogelach i alluogi ardaloedd lleol i roi mesurau atal troseddau arloesol ar waith i sicrhau bod menywod a merched yn teimlo'n ddiogel mewn mannau cyhoeddus.

Mae'r camau ychwanegol allweddol y bydd y Llywodraeth yn eu cymryd i helpu i atal trais yn erbyn menywod a merched yn cynnwys:

- Ymgyrch **gyfathrebu genedlaethol** sydd yn canolbwyntio ar godi ymwybyddiaeth o drais yn erbyn menywod a merched a chreu newid ymddygiad;
- Bydd y Swyddfa Gartref yn buddsoddi £3 miliwn i ddeall yn well **bethsydd yn gweithio i atal trais yn erbyn menywod a merched**;
- Er mwyn helpu i sicrhau bod menywod yn teimlo'n ddiogel mewn mannau cyhoeddus, mae'r Swyddfa Gartref yn lansio Cronfa **£5 miliwn Diogelwch Menywod yn y Nos** fydd yn canolbwyntio ar atal trais yn erbyn menywod a merched mewn mannau cyhoeddus yn y nos, gan adeiladu ar y £25 miliwn ychwanegol a fuddsoddwyd eisoes yn y Gronfa Strydoedd Diogelach;
- Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn **treialu offeryn, StreetSafe, a fydd yn galluogi'r cyhoedd i adrodd yn ddiennw ar ardaloedd lle maent yn teimlo'n anniogel** a nodi beth am y lleoliad a wnaeth iddynt deimlo fel hyn. Defnyddir y data i lywio'r broses o wneud penderfyniadau lleol; a
- Bydd yr Adran Addysg yn **cefnogi athrawon yn well** i gyflwyno'r cwricwlwm Addysg Perthnasoedd, Rhyw ac Iechyd a gyflwynwyd yn ddiweddar, yn ogystal

ag archwilio sut y gallwn ddefnyddio pobl ifanc, fel myfyrwyr prifysgol, i gefnogi hyn.

Cefnogi Dioddefwyr

"Mae gwasanaethau cymorth yn hanfodol. Fyddwn i byth [wedi] gallu goresgyn y cam-drin heb gymorth arbenigol. Roedd rhai llinellau cymorth yn anodd iawn cael gafael ar nhw. Mae angen mwy o wasanaethau a buddsoddiad arnom gan ei fod wedi cymryd dyddiau i mi o geisio galw drwy'r amser i fynd drwodd" - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Mae'r Llywodraeth yn parhau i i wneud y buddsoddiad mwyaf erioed fel bod dioddefwyr a goroeswyr yn cael cymorth gyda mwy na £300 miliwn yn cael ei fuddsoddi eleni i sicrhau hyn. Mae hyn yn cynnwys £27 miliwn i recriwtio mwy o Cynghorwyr Annibynnol ar Drais Rhywiol a Domestig fydd yn rhoi cyngor a chymorth i ddiodeddfwyr.

Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod dioddefwyr yn gwybod beth y gallant ei ddisgwyl gan yr heddlu, Gwasanaeth Eryl y Goron, llysoedd a sefydliadau cyfiawnder troseddol eraill, gwnaethom gyflwyno Cod Ymarfer Dioddefwyr Troseddau diwygiedig (Cod Dioddefwyr) addaeth i rym ym mis Ebrill 2021.

Rydym eisoes wedi ymrwmo i gamau ychwanegol sylweddol; bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn lansio ymgynghoriad ar Fil Dioddefwyr i gadw dioddefwyr wrth wraidd ein gwaith i fynd i'r afael â throeddau a bydd hefyd yn cyhoeddi Strategaeth Ariannu Dioddefwyr newydd i wella'r ffordd y caiff y cyllid hwn ei reoli ar draws y Llywodraeth. Bydd y camau ychwanegol allweddol y bydd y Llywodraeth yn eu cymryd i helpu i adeiladu ymhellach ar hyn a sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr trais yn erbyn menywod a merched yn cael y cymorth y maent yn ei haeddu yn cynnwys:

- Bydd y Swyddfa Gartref yn darparu £1.5 miliwn **o gyllid i gynyddu ymhellach y ddarpariaeth ar gyfer gwasanaethau 'gan ac ar gyfer' ac i gynyddu ymhellach y cyllid ar gyfer gwasanaethau arbenigol gwerthfawr** fel y llinell gymorth 'porn dial';
- Er mwyn sicrhau bod myfyrwyr a phobl ifanc yn cael eu cefnogi, bydd yr Adran Addysg yn gweithio gyda Swyddfa'r Myfyrwyr i **fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol a cham-drin mewn addysg uwch (gan gynnwys prifysgolion)** a bydd yn **adolygu opsiynau i gyfyngu ar y defnydd o Gytundebau Diffyg Datgelu mewn achosion o aflonyddu rhywiol mewn addysg uwch;** a
- Mae GIG Lloegr a Gwella'r GIG yn **datblygu prosiectau 'braenaru' lleol ar gyfer gwell cymorth iechyd meddwl sy'n seiliedig ar drawma i ddiodeddfwyr a goroeswyr cam-drin rhywiol** sydd â'r anghenion mwyaf cymhleth.

Mynd ar drywydd Cyflawnwyr

"Os na chaiff cyflawnwyr eu cosbi'n gyflym ac yn ddifrifol, ni fydd menywod byth yn teimlo'n ddiogel ac ni fyddant byth yn teimlo'n hyderus [wrth gefnogi gweithredu gan yr heddlu yn eu herbyn]" – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cynrychiolwyr Cenedlaethol

Dyma rai o'r troseddau mwyaf cudd a chymhleth yn ein cymdeithas, a gwyddom fod camdrinwyr yn manteisio ar hyn. Mae'r Llywodraeth hon am weld cyflawnwyr y troseddau atgas hyn yn cael eu dilyn yn ddidrugaredd a'u dwyn i gyfiawnder yn yr un modd â chyflawnwyr unrhyw drosedd arall.

Mae'r Strategaeth hon yn adeiladu ar waith diweddar i helpu i sbarduno'r newid hwn, gan gynnwys Adolygiad Trais o'r Dechrau i'r Diwedd y Llywodraeth¹³(yr Adolygiad Trais') sy'n nodi ystod o gamau i drawsnewid yr ymateb cyfiawnder troseddol i'r drosedd hon - gan gynnwys £3.2 miliwn ychwanegol i dreialu gwaith pellach i wella ymchwiliadau ac erlyniadau trais drwy Ymgyrch Soteria – a chronfa'r Swyddfa Gartref o £11.1 miliwn ar gyfer rhaglenni ar gyfer camdrinwyr cam-drin domestig a stelcio. Yn ogystal, drwy Fil yr Heddlu, Troseddau, Dedfrydu a Llysoedd mae'r Llywodraeth yn cyflwyno ystod o fesurau megis newid y trefniadau ar gyfer troseddwyr treisgar a rhyw difrifol fel eu bod yn gwasanaethu'n hirach yn y carchar ac yn gwneud newidiadau i gryfhau'r ffordd y rheolir troseddwyr rhyw a'r rhai sy'n peri risg o niwed rhywiol.

Mae'r camau ychwanegol allweddol y bydd y Llywodraeth yn eu cymryd i sicrhau bod y cyfreithiau cywir ar waith a bod gan orfodi'r gyfraith yr offer sydd eu hangen arnynt i ddod â throseddwyr i gyfiawnder yn cynnwys:

- Bydd y Swyddfa Gartref yn **penodi adolygydd annibynnol i adolygu rheolaeth yr heddlu ar droseddwyr rhyw cofrestredig yn y gymuned** a bydd yn darparu buddsoddiad newydd i'r Asiantaeth Troseddau Cenedlaethol ddatblygu dulliau newydd o adnabod troseddwyr rhyw lluosog o ddata sy'n bodoli eisoes. Bydd y Llywodraeth hefyd yn datblygu **gwaith yn edrych ar y dwysáu troseddu rhywiol sy'n digwydd**;
- Bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn gweithio i **droseddoli 'profion gwryfydod'**, y gorfodir rhai menywod a merched i'w cael, gan anfon neges glir bod yr arfer hwn yn gwbl annerbyniol yn ein cymdeithas;
- Mae'r Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r Coleg Plismona ac eraill i gynhyrchu cyngor newydd ar gyfreithiau presennol i swyddogion yr heddlu **ymateb yn fwy effeithiol i aflonyddu stryd a deall yn well effeithiolrwydd troseddau presennol wrth fynd i'r afael â'r Mater o ryw i'w rentu**, a sicrhau bod defnydd priodol yn cael ei wneud yn gyson o ddulliau fel Gorchmynion Diogelu Stelcio; a
- Mae'r Llywodraeth yn **ystyried yn ofalus argymhellion adolygiad Comisiwn y Gyfraith ynghylch cyfathrebiadau ar-lein difriol a niweidiol** a

¹³ [Adroddiad Adolygu Trais o'r Dechrau i'r Diwedd ar Ganfyddiadau a Chamau Gweithredu - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

gomisiynwyd gan yr Adran dros Dechnoleg Ddigidol, Diwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon ac sy'n argymhell amrywiaeth o droseddau newydd, gan gynnwys trosedd gyfathrebu fygythiol newydd a throsedd newydd o seiberfwlio.

Cryfhau'r System

"Mae'r rhan fwyaf o'r adnodd a'r rhan fwyaf o'r cysylltiadau rhwng sefydliadau yn canolbwyntio'n fawr ar y dioddefwr/goroeswr ac yn codi'r darnau. Ond yr hyn a welwch yw diffyg cysylltiad, diffyg dealltwriaeth o amgylch cyflawnwyr, a hefyd i blant. Nid yw'r darlun cyfan hwnnw'n bresennol mewn gwirionedd." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

I fynd i'r afael â'r troseddau hyn, mae angen dull Llywodraeth gyfan a chymdeithas gyfan. Ni ddylai fod agwedd ar fywyd lle caniateir i drais a cham-drin ddigwydd – gartref, yn y gwaith, yn yr ysgol, ar-lein, neu ar y strydoedd. Mae dull 'system gyfan' yn golygu gwahanol weithwyr proffesiynol ac asiantaethau (gan gynnwys gweithwyr cyfiawnder troseddol proffesiynol, yn ogystal ag athrawon, gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol ac eraill), Llywodraeth leol a chenedlaethol, elusennau, ac eraill i gyd yn cydweithio i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched. Dylai partneriaethau ar lefel leol a rhanbarthol fod yn ymdrechu i sicrhau gwell cydweithio ac ymyriadau mwy effeithiol.

Cafodd cam un yr adroddiad a gomisiynwyd gan yr Ysgrifennydd Cartref gan Arolygiaeth Cwnstablïaeth EM a'r Gwasanaethau Tân ac Achub (HMICFRS) i ddull plismona

dioddefwyr trais benywaidd yn erbyn menywod a merched ei gyhoeddi ym mis Gorffennaf 2021¹⁴. Canfu'r arolygiaeth, er bod cynnydd wedi'i wneud, ei bod yn dal yn wir bod angen gweithredu ar frys ac yn sylweddol ar draws yr holl asiantaethau i amddiffyn menywod a merched.

Mae'r Llywodraeth eisoes wedi ymrwymo i weithredu yn y maes hwn. Mae'r Swyddfa Gartref a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn buddsoddi £8.1 miliwn i ddatblygu system newydd, MAPPS, a fydd yn helpu gwella'r broses o reoli risg pob troseddwr a reolir o dan Drefniadau Amlasiantaethol ar gyfer Diogelu'r Cyhoedd (MAPP) (gan gynnwys troseddwr rhyw cofrestredig a cham-drin domestig a chyflawnwyr stelcio sy'n cael eu rheoli o dan MAPP), ac mae Bil yr Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd yn cynnwys mesurau i gryfhau ymhellach y fframwaith cyfreithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth rhwng partneriaid MAPP. Yn ogystal, mae'r Llywodraeth wedi rhoi amrywiaeth o ganllawiau amlasiantaethol ar waith ar gyfer addysg, gofal iechyd a'r heddlu. Bydd y ddyletswydd trais difrifol rydym yn ei chyflwyno drwy'r Bil Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd yn helpu i sicrhau bod asiantaethau'n cydweithio'n fwy effeithiol i fynd i'r afael â thrais difrifol.

¹⁴ [Angen gweithredu radical i fynd i'r afael ag epidemig troseddu yn erbyn menywod a merched - HMICFRS \(justiceinspectorates.gov.uk\)](https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/)

Mae'r camau ychwanegol allweddol y bydd y Llywodraeth yn eu cymryd i helpu i sicrhau bod sefydliadau ac unigolion yn cydweithio'n effeithiol i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched yn cynnwys:

- Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r heddlu i **gyflwyno Arweinydd Plismona Cenedlaethol ar gyfer Mynd i'r Afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched**. Byddant yn bwrw ymlaen â'r dull plismona a'r camau gweithredu yn dilyn arolygiad HMICFRS;
- Bydd y Swyddfa Gartref yn **adolygu'r drefn ddatgelu a gwahardd**, sy'n helpu i sicrhau bod cyflogwyr yn gwneud penderfyniadau recriwtio mwy diogel a bod pobl anaddas yn cael eu hatal rhag gweithio gyda grwpiau sy'n agored i niwed, gan gynnwys plant;
- Er mwyn helpu i sicrhau bod menywod a merched yn ddiogel ar ein trafndiaeth gyhoeddus, bydd yr Adran Drafndiaeth yn penodi **Eiriolwr Trafnidiaeth newydd ar gyfer Trais yn erbyn Menywod a Merched**; ac
- Er mwyn sicrhau ein bod yn parhau i feithrin dealltwriaeth o'r troseddau hyn, at bwy y maent yn cael eu cyfeirio, a phwy sy'n eu cyflawni, byddwn yn gweithio ar draws y Llywodraeth i **wella data, ac yn ei dro i wella dealltwriaeth, o'r troseddau hyn**.

Ni fydd newid yn digwydd dros nos, ond drwy gyflawni'r camau a nodir yn y Strategaeth hon a pharhau i ddatblygu gwaith ar draws y Llywodraeth a thu hwnt, rydym yn hyderus y gallwn ei gyflawni.

Deall Trais yn Erbyn Menywod a Merched

"Rwyf wedi gorfod newid y ffordd rwy'n byw" – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Mae'r term 'trais yn erbyn menywod a merched' yn cwmpasu amrywiaeth o droseddau, gyda'r thema gyffredin eu bod yn effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched. Mae'r ystadegau diweddaraf yn dangos bod 1 o bob 5 menyw yn dioddef ymosodiad rhywiol (neu'n ceisio ymosod) yn ystod eu hoes (mae 5% o ddiodefwyr yn ddynion)¹⁵, roedd dros 27% o fenywod wedi profi cam-drin domestig ers 16 oed (14% o ddynion)¹⁶, ac roedd 20% o fenywod 16-74 oed wedi profi stelcian ers 16 oed (10% o ddynion)¹⁷.

Mae effeithiau amlycaf troseddau gan gynnwys stelcio, troseddau rhywiol, cam-drin domestig ac anffurfio organau cenhedlu benywod (enwaedu benywod) y mae'r Swyddfa Gartref wedi'u nodi drwy'r Alwad am Dystiolaeth a llenyddiaeth ehangach yn cynnwys:

- **effaithandwyol ar iechyd meddwl:** gall hyn fod yn fyr neu'n hirdymor a gallai gynnwys dicter a rhwystredigaeth, llai o hunan-barch, iselder, gorbryder, anhwylder straen wedi trawma a cholli hunaniaeth. Er enghraifft, canfu ymchwil a gynhaliwyd gan Sussex Stalking Support a'r Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Ymchwil Cyberstalking ym Mhrifysgol Swydd Bedford (ar y cyd ag Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh) fod cynifer â 91% o ddiodefwyr stelcio a oedd yn rhan o'r ymchwil yn dweud eu bod yn dioddef o broblemau iechyd meddwl ar ôl cael eu stelcio¹⁸;
- **niwed corfforol:** canfuwyd bod diodefwyr y troseddau hyn wedi profi canlyniadau iechyd corfforol gwaeth. Mae dystiolaeth yn awgrymu bod menywod a merched sydd wedi dioddef y troseddau hyn yn ymddwyn yn waeth ym maes iechyd, gan gynnwys ysmegu, camddefnyddio sylweddau ac arferion bwyta gwael, a gall troseddau fel enwaedu benywod arwain at gymhlethdodau iechyd corfforol hirdymor;
- **effeithiau negyddol ar gyflogaeth, addysgol ac ariannol:** mae trais yn erbyn menywod a merched wedi'i gysylltu â chael effaith ar gyrhaeddiad addysgol diodefwyr a goroeswyr, cyflogaeth a rhagolygon incwm oherwydd eu bod yn absennol o'r ysgol neu'r gwaith, yn methu dod o hyd i waith a'i gadw, neu gael eu gorfodi i fynd i ddyled. Mae dystiolaeth hefyd yn awgrymu cysylltiad rhwng diffyg annibyniaeth ariannol a lefelau parhaus o gam-drin domestig, lle gall hyn fod yn rhwystr i ddiodefwyr sy'n gadael sefyllfa cam-driniol. Mae cam-drin domestig yn gysylltiedig ag amrywiaeth o faterion cymhleth, gan gynnwys incwm isel;

¹⁵ [Mynychder a thueddiadau troseddau rhywiol, Cymru a Lloegr: blwyddyn yn diweddu Mawrth 2020](#)

¹⁶ [Mynychder a thueddiadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

¹⁷ [Stelcio: canfyddiadau Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

¹⁸ [Ymatebion Gofal Iechyd i Stelcio: Goblygiadau ac Argymhellion | Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh](#)

- **digartrefedd:** gall cam-drin domestig arwain at ddigartrefedd, naill ai'n deillio o ddiodefwr yn colli eu cartref oherwydd diffyg incwm neu o'r ffaith bod llawer o ddiodefwr yn gorfod ffoi o'u cartref er mwyn dod o hyd i ddiogelwch a dianc rhag sefyllfa gamdriniol;
- **effaith negyddol ar blant a'r teulu:** gall bod yn agored i gam-drin domestig effeithio ar gyrhaeddiad addysgol ac iechyd meddwl plentyn yn ogystal â chynyddu'r risg o ymddwyn mewn ffordd beryglus, fel ysmegu neu ddefnyddio sylweddau neu erledigaeth trais a chyflawni yn ddiweddarach mewn bywyd. Mae tystiolaeth hefyd yn awgrymu bod plant a phobl ifanc sydd wedi ymgolli mewn llinellau sirol¹⁹ yn debygol o fod wedi profi unrhyw gyfuniad o brofiadau niweidiol allweddol yn ystod plentyndod megis camddefnyddio sylweddau yn y teulu, cam-drin corfforol, cam-drin emosiynol neu esgeulustod, salwch meddwl yn y teulu, colli rhiant, cam-drin domestig, cam-drin rhywiol, aelod o'r teulu sydd wedi'i garcharu ac esgeulustod corfforol²⁰. Mae hyn yn awgrymu y gall dod i gysylltiad â cham-drin domestig fod yn ffactor risg ar gyfer ymwneud â llinellau sirol, ynghyd â nifer o ffactorau allweddol eraill. Mae Deddf Cam-drin Domestig 2021 yn cydnabod plant fel diodefwr yn eu rhinwedd eu hunain; a
- **gwneud i fenywod deimlo'n llai diogel:** mae'r ystadegau diweddaraf yn dangos mai dim ond 24% o fenywod oedd yn teimlo'n ddiogel iawn yn cerdded ar eu pennau'u hunain ar ôl iddi dywyllu (o'i gymharu â 46% o ddynion)²¹. Fodd bynnag, mae cyfran y menywod sy'n dweud eu bod yn teimlo'n weddol ddiogel neu'n ddiogel iawn yn cerdded adref ar ôl iddi dywyllu wedi cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gan godi o 57% yn 2012/13 i 69% yn 2019/20.

"Rwy'n rhy ofnus i fynd allan yn y tywyllwch. Yn y gaeaf mae hyn yn golygu nad ydw i'n mynd allan o gwbl heblaw dros y penwythnos, gan fy mod i'n gweithio'n llawn amser. Os ydw i yn y gwaith, yn gorffen am 7pm ac yn gorfod cerdded i'm car, rwy'n ofnus... Mae gen i gar oherwydd fy mod i'n rhy ofnus i gerdded y strydoedd – [os] rydych chi'n gwthio am fwy o bobl i ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus... mae angen i chi wneud y daith yn ôl ac ymlaen i arosfannau bysiau yn ddiogel yn gyntaf" - Galw am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Yn ogystal â'r effaith sylweddol ar unigolion, mae'r troseddau hyn hefyd yn cael effaith niweidiol ar gymdeithas ehangach. Ar gyfer yr amcangyfrif o 122,000 o droseddau treisio yn 2015/16, amcangyfrifodd y Swyddfa Gartref fod cyfanswm y gost

¹⁹ Mae 'llinellau sirol' yn derm a ddefnyddir i ddisgrifio gangiau a rhwydweithiau troseddol cyfundrefnol sy'n ymwneud ag allforio cyffuriau anghyfreithlon i un neu fwy o ardaloedd mewnforio [yn y DU], gan ddefnyddio llinellau ffôn symudol pwrpasol neu fath arall o 'linell fargen'. Maent yn debygol o fanteisio ar blant ac oedolion sy'n agored i niwed i symud [a storio] y cyffuriau a'r arian a byddant yn aml yn defnyddio gorfodaeth, bygythiadau, trais (gan gynnwys trais rhywiol) ac arfau. Mae rhagor o wybodaeth am linellau sirol ar gael yn [Camfanteisio troseddol ar blant ac oedolion sy'n agored i niwed: llinellau sirol - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

²⁰ ['Vulnerable' Kids Going Country: Children and Young People's Involvement in County Lines Drug Dealing - James Windle, Leah Moyle, Ross Coomber, 2020 \(sagepub.com\)](#)

²¹ [Amcangyfrifon o gyfrannau o ran sut pa mor ddiogel mae pobl yn teimlopan yn cerdded ar eu pennau eu hunain ar ôl iddi dywyllu, yn ôl rhywedd ymatebwyr, Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr, blwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020 - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)

economaidd-gymdeithasol yn £4.8 biliwn yn 2015/16 (tua £5.5 biliwn ym mhrisiau heddiw)²².

Oherwydd ei nifer uchel o achosion a'i gyfnod hir o gam-drin, amcangyfrifwyd bod cyfanswm costau economaidd-gymdeithasol cam-drin domestig yn £66 biliwn ar gyfer y 1,946,000 o ddiodefwyr a nodwyd yng Nghymru a Lloegr o fewn 2016/17 (tua £74 biliwn ym mhrisiau heddiw)²³. O hynny, yr elfen fwyaf oedd niwed corfforol ac emosiynol a ysgwyddwyd gan ddiodefwyr (£47 biliwn), yn enwedig y niwed emosiynol (ofn, pryder ac iselder) a brofir gan ddiodefwyr. Mae dynladdiad domestig yn cyfrif am tua un rhan o bump o'r holl ddyndladdiadau²⁴, ac amcangyfrifir mai cost pob dynladdiad i gymdeithas yw £3.7 miliwn (prisiau 2021/22)²⁵. Er gwaethaf yr ystod eang o gostau a gynhwysir yn yr amcangyfrifon hyn, mae rhai effeithiau o'r troseddau hyn na ellir eu hamcangyfrif oherwydd diffyg tystiolaeth neu ddata sydd ar gael. Mae hyn yn cynnwys y costau sy'n gysylltiedig ag ofn troseddu, a chostau i deuluoedd a chymunedau diodefwyr.

Adrodd i'r heddlu

"Mae angen i'r heddlu wrando ar ddiodefwyr y troseddau hyn." Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Yn rhy aml o lawer, mae troseddau trais yn erbyn menywod a merched yn guddiedig ac nid ydynt yn cael eu hadrodd i'r heddlu. Er enghraifft, yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020, o'r diodefwyr a oedd wedi profi trais rhywiol (gan gynnwys rhoi cynnig ar drais rhywiol) ers 16 oed, dim ond 16% a ddywedodd wrth yr heddlu, gyda'r prif resymau dros beidio â dweud eu bod yn teimlo 'embaras', neu eu bod 'yn credu na allai'r heddlu helpu' neu eu bod yn 'meddwl y byddai'n 'fychanol'²⁶. Mae'r Llywodraeth am sicrhau bod gan fwy o ddiodefwyr a goroeswyr hyder yn yr heddlu ac asiantaethau eraill a'u bod yn teimlo y gallant roi gwybod amdanynt, er mwyn helpu i sicrhau eu bod yn cael cymorth priodol, bod mwy o gyflawnwyr yn cael eu dwyn i gyfiawnder, a bod camau'n cael eu cymryd i ymyrryd cyn gynted â phosibl ac atal troseddu pellach.

Rydym hefyd yn cydnabod y gall fod rhai achosion lle nad yw pobl yn ymwybodol eu bod wedi profi trosedd.

²² [Swyddfa Gartref. Costau economaidd a chymdeithasol troseddu; ail argraffiad](#). Noder mai dim ond ar gyfer newidiadau mewn chwyddiant y mae cyfanswm y costau a godir hyd at brisiau 2021/22 yn cyfrif ac nid ydynt yn ystyried newidiadau posibl eraill yn nifer yr achosion a chostau amcangyfrifedig troseddu fel uned.

²³ [Swyddfa Gartref. Costau economaidd a chymdeithasol cam-drin domestig](#). *ibid*

²⁴ Swyddfa Gartref, Mynegai Dynladdiad. [Dynladdiad yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

²⁵ [Swyddfa Gartref. Costau economaidd a chymdeithasol troseddu ail argraffiad](#). Mae'r costau'n cwmpasu pob math o ddyndladdiad. Noder mai dim ond ar gyfer newidiadau mewn chwyddiant y mae'r costau a godir hyd at brisiau 2021/22 yn cyfrif ac nid ydynt yn ystyried newidiadau eraill yn nifer yr achosion a chostau unedau.

²⁶ [Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio, Cymru a Lloegr: blwyddyn yn diweddu Mawrth 2020](#)

Pan fydd dioddefwr neu oroeswr yn dod ymlaen i roi gwybod am drosedd, mae gormod o achosion yn dal i beidio â symud ymlaen drwy'r system cyfiawnder troseddol, ac mae llawer o ddiodefwyr yn tynnu'n ôl o'r broses. Canfu ymchwil a gynhaliwyd fel rhan o'r Adolygiad Trais mai'r rhesymau mwyaf cyffredin pam mae diodefwyr trais yn tynnu'n ôl o'r broses yw: cynnydd mewn ceisiadau am wybodaeth ddigidol bersonol o ffonau symudol a chyfryngau cymdeithasol, oedi mewn prosesau ymchwilio, perthynas dan straen rhwng gwahanol rannau o'r system cyfiawnder troseddol, diffyg adnoddau arbenigol, a chymorth anghyson²⁷. Ymhlith y rhesymau eraill a nodwyd drwy'r arolwg diodefwyr a goroeswyr a gynhaliwyd fel rhan o'r Alwad am Dystiolaeth mae dymuno symud ymlaen, hyd y broses cyfiawnder troseddol gyffredinol ac ofn trais pellach.

Yn ychwanegol mae'r arolygiad diweddar i ymateb yr heddlu i drais yn erbyn menywod a merched²⁸, a gomisiynwyd gan yr Ysgrifennydd Cartref ym mis Mawrth 2021, wedi dangos bod angen diwygio'r ymateb i'r troseddau hyn yn sylweddol. Canfu'r arolygiad fod angen gweithredu ar frys ar unwaith ar draws yr holl asiantaethau i fynd i'r afael yn well â'r troseddau hyn a'i bod yn dal yn rhy aml bod anghysondebau, neu hyd yn oed fethiannau, yn y cymorth a ddarperir i ddiodefwyr a goroeswyr.

Gwyddom fod llawer o swyddogion heddlu, erlynwyr ac eraill sy'n gweithio'n galed ac yn ymroddedig, gan gynnwys y rhai sy'n gweithio mewn elusennau, sy'n gwneud popeth o fewn eu gallu i gefnogi diodefwyr a goroeswyr. Mae'r Llywodraeth am ysgogi newid fel nad yw'r system yn siomi'r rhai y mae angen cymorth arnynt na'r rhai sy'n gwneud popeth o fewn eu gallu i'w ddarparu a sicrhau cyfiawnder.

I'r diodefwyr hynny sy'n penderfynu parhau, mae llai o achosion o gam-drin domestig, trais ac ymosodiadau rhywiol yn cael eu cyhuddo gan Wasanaeth Erlyn y Goron (CPS) ac yn symud ymlaen i'r llys. Yn 2019/20, erlynwyd 34% yn llai o achosion o gam-drin domestig o gymharu â 2014/15²⁹, tra gostyngodd cyfran yr achosion o drais rhywiol a gyhuddir gan Wasanaeth Erlyn y Goron o 57% yn 2015/16 i 45% yn 2019/20³⁰. Gostyngodd nifer y troseddau rhywiol a erlynwyd hefyd 36% a cholffarnau 40% rhwng 2015 a 2020³¹.

Roedd y rhesymau cyffredin a roddwyd yn yr Adolygiad Trais am y gostyngiad mewn achosion a gyhuddwyd, a erlynwyd ac a gollfarnwyd yn cynnwys cynnydd mewn data digidol personol yn cael ei gyrchu, oedi mewn prosesau ymchwilio, perthynas dan straen rhwng gwahanol rannau o'r system cyfiawnder troseddol, diffyg adnoddau arbenigol a chymorth anghyson i ddiodefwyr. Adleisiwyd rhai o'r rhain yn yr Alwad am Dystiolaeth lle dywedodd ymatebwyr eu bod yn credu bod llai o achosion o drais rhywiol yn cyrraedd y llys oherwydd oedi i'r broses (gan gynnwys yn ymwneud â COVID-19), yn ogystal â thynnu sylw at y rôl yr oeddent yn credu oedd presenoldeb mythau a stereoteipiau'n

²⁷ [Adroddiad Adolygu Trais o'r Dechrau i'r Diwedd ar Ganfyddiadau a Chamau Gweithredu - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk)

²⁸ [Adroddiad interim: Arolygiad o ba mor effeithiol y mae'r heddlu'n ymgysylltu â menywod a merched - HMICFRS \(justiceinspectorates.gov.uk\)](https://justiceinspectorates.gov.uk)

²⁹ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://ons.gov.uk)

³⁰ [Crynodebau data chwarterol y CPS | Gwasanaeth Erlyn y Goron](#)

³¹ [Ystadegau'r system cyfiawnder troseddol bob chwarter: Rhagfyr 2020 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk)

ymwneud â thrais yn erbyn menywod a merched. I frwydro yn erbyn hyn, mae'r Llywodraeth wedi ymrwmo i weithredu. Fel y nodir yn yr Adolygiad Trais Rhywiol, byddwn yn cymryd ystod o fesurau i ysgogi gwelliannau o ran ansawdd achosion, prydlondeb ac ymgysylltiad dioddefwyr drwy gydol y broses cyfiawnder troseddol.

Dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth y cyhoedd

"Bum mlynedd yn ôl, doedd pobl ddim yn cydnabod effaith cam-drin domestig fel maen nhw'n ei wneud nawr. Rydym wedi bod yn codi ymwybyddiaeth ac yn ei gadw yn ymwybyddiaeth y cyhoedd." – Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Mae newid agweddau tuag at drais yn erbyn menywod a merched yn bwysig os ydym am barhau i wneud cynnydd wrth fynd i'r afael â'r troseddau hyn. Archwiliodd yr arolwg cyhoeddus ddealltwriaeth y cyhoedd o drais yn erbyn menywod a merched a rhoddodd gipolwg ar ba mor dda y caiff y materion hyn eu cydnabod a'u deall o fewn cymdeithas. Roedd y rhan fwyaf o gyfranogwyr yr arolwg yn cydnabod yr ystod o weithredoedd a all fod yn drosedd yn y maes hwn; fodd bynnag, roedd cydnabyddiaeth yn gyffredinol is i'r rhai sy'n ymwneud ag ymddygiad rheoli neu dan orfodaeth³² (na mathau eraill o gam-drin domestig) ac aflonyddu.

Er gwaethaf y canfyddiad hwn o'r arolwg cyhoeddus, nododd llawer o ymatebwyr yr arolwg dioddefwyr a goroeswyr nad oeddent yn cydnabod yr hyn a ddigwyddodd iddynt fel cam-drin, nac fel trosedd.

Demograffeg

Yn anffodus, gwyddom fod rhai grwpiau'n fwy tebygol o ddiodeff y troseddau hyn. Er enghraifft, dangosodd Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr (CSEW) fod pobl anabl, ymhlith oedolion rhwng 16 a 74 oed yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020, fwy na dwywaith yn fwy tebygol o fod wedi diodeff cam-drin domestig, stelcian neu drais rhywiol na phobl heb anabled³³. Yn ogystal, wrth ystyried cyfeiriadedd rhywiol, roedd pobl hoyw, lesbiaidd neu ddeurywiol yn fwy tebygol o ddiodeff cam-drin domestig na phobl heterorywiol.³⁴ Roedd hyn hefyd yn wir am stelcian, trais rhywiol a threisio.

Gall oedran hefyd gynyddu'r tebygolrwydd o erledigaeth. Ar gyfer cam-drin domestig, ymosodiadau rhywiol, trais rhywiol a stelcio roedd y rhai 16-19 oed a 20-24 oed yn fwy tebygol o ddiodeff y troseddau hyn nag unrhyw grŵp oedran arall. Mae'r gwahaniaeth hwn ar draws grwpiau oedran yn arbennig o amlwg ar gyfer ymosodiad rhywiol, lle'r oedd 12.9% o fenywod 16-19 oed a 10.5% o fenywod 20-24 oed wedi diodeff yn ystod y flwyddyn ddiwethaf o gymharu â 3.2% o fenywod 25-34 oed, y grŵp uchaf nesaf. Gostyngodd nifer yr achosion wrth i oedran gynyddu³⁵.

³² Er enghraifft, dim ond 55% o'r sampl o gynrychiolwyr cenedlaethol a gytunodd y byddai 'partner rhamantaidd yn rheoli'r hyn y mae eu partner yn ei wisgo' yn drosedd.

³³ [Mynychder a thuenniadau troseddau rhywiol, Cymru a Lloegr: blwyddyn yn diweddu Mawrth 2020; Mynychder a thuenniadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#); Troseddau rhywiol mynychder a nodweddion dioddefwyr, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ons.gov.uk)

³⁴ Mae'r derminoleg a ddefnyddir yma yn adlewyrchu'r hyn a ddefnyddir yn y CSEW. [Nifer yr achosion o gam-drin domestig a nodweddion dioddefwyr - Tablau Atodiad](#)

³⁵ [Nodweddion dioddefwyr troseddau rhywiol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

Mae'r cysylltiad rhwng erledigaeth ac ethnigrwydd hefyd wedi'i archwilio mewn ymchwil arall, gyda rhai astudiaethau fel petaent yn dangos y gallai lleiafrifoedd ethnig fod mewn mwy o berygl o erledigaeth camfanteisio'n rhywiol ar blant³⁶, ac o drais rhywiol partner agos³⁷. Mae'n anodd datgysylltu ethnigrwydd oddi wrth statws economaidd-gymdeithasol a ffactorau eraill sy'n cyfrannu, sy'n golygu bod angen bod yn ofalus wrth ddehongli'r canfyddiadau hyn. Roedd mwy o achosion ymhlith rhai grwpiau lleiafrifoedd ethnig hefyd yn amlwg; er enghraifft, roedd y rhai a nododd eu bod o ethnigrwydd cymysg yn fwy tebygol o ddiodeff cam-drin domestig na grwpiau ethnig eraill; roedd y rhai a oedd yn nodi eu bod yn Ddu/Du Prydeinig yn fwy tebygol o ddiodeff ymosodiad rhywiol a'r rhai a nododd eu bod o 'grŵp ethnig arall' oedd fwyaf tebygol o ddiodeff stelcian na grwpiau ethnig eraill. Trais rhywiol oedd yr unig drosedd a gipiwyd gan y CSEW a ddangosodd fod pobl wyn yn fwy tebygol o fod yn ddiodeffwyr³⁸.

Yn ogystal, roedd thema gyffredin a godwyd yn ystod y grwpiau ffocws a thrwy gyflwyniadau ysgrifenedig yn ymwneud â'r risg gynyddol o erledigaeth a wynebwr gan rai menywod mudol. Er nad yw CSEW yn casglu data ar gam-drin domestig a statws mewnffudo, rydym yn ymwybodol o'r risgiau ychwanegol y gallai'r grŵp hwn eu hwynebu ac rydym wedi lansio'r cynllun peilot 'Cymorth i Ddiodeffwyr Mudol' i ddarparu cymorth i ddiodeffwyr mudol cam-drin domestig nad oes ganddynt fynediad at arian cyhoeddus.

Bydd y Llywodraeth yn adeiladu ar yr ymrwymadau yn ein Strategaeth Mynd i'r Afael â Cham-drin Plant yn Rhywiol a'r Adolygiad Treisiol er mwyn deall yn well nodweddion troseddau, troseddwyr a diodeffwyr, er mwyn helpu i lywio ymdrechion i atal troseddu ac i fynd ar drywydd troseddwyr, gan helpu i lywio nodweddion penderfyniadau gweithredol a strategol. i ddiogelu'r cyhoedd, gan gynnwys drwy ein Labordy Trosedd a Chyfiawnder Cenedlaethol gyda'i nod o roi cipolwg ar broblemau troseddau a nodi atebion effeithiol i alluogi'r system cyfiawnder troseddol a'i phartneriaid i leihau ac atal troseddau a gwella canlyniadau cyfiawnder troseddol. Yn ogystal, drwy'r Strategaeth bydd y Llywodraeth yn gwneud newidiadau ymarferol i helpu i gryfhau gallu pobl anabl i gymryd rhan lawn mewn cymdeithas ac i wella cyfleoedd fel y gall pawb gyrraedd eu potensial a chymryd rhan lawn mewn bywyd yn y wlad hon.

³⁶ Franchino-Olsen, H., 2021. Vulnerabilities Relevant for Commercial Sexual Exploitation of Children/Domestic Minor Sex Trafficking: A Systematic Review of Risk Factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(1), tt. 99-111; Laird, J., Klettke, B., Hall, K., Clancy, E., Hallford, D., 2020. Ffactorau Demograffig a Seicogymdeithasol sy'n Gysylltiedig â Chamfanteisio'n Rhywiol ar Blant: Adolygiad Systematig a Meta-ddadansoddiad. *JAMA Network Open*, 3(9).

³⁷ Martin, E., Taft, C., Resick, P., 2007. Adolygiad o dreisio priodasol. *Aggression and Violent Behavior*, 12(3), tt. 329-347.

³⁸ Mae terminoleg sy'n ymwneud ag ethnigrwydd yn adlewyrchu'r termau a ddefnyddir yn y CSEW. [Troseddau rhywiol mynychder a nodweddion diodeffwyr, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk); [Cam-drin domestig yng Nghymru a Lloegr trosolwg - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk)

Tueddiadau mewn trais yn erbyn menywod a merched³⁹

Y CSEW sy'n darparu'r amcangyfrif gorau sydd ar gael o fynychter achosion troseddau o drais yn erbyn menywod a merched, sef: cam-drin domestig, stelcian, treisio (gan gynnwys ymosod drwy dreiddio), amlygiad anwedus a chyffwrdd digroeso. Mae data'n dangos bod nifer yr achosion o'r troseddau hyn wedi aros fwy neu lai yr un fath ers 2008/09. Fodd bynnag, nid yw CSEW yn cynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw fathau eraill o drais yn erbyn menywod a merched. O'r herwydd, mae ein dealltwriaeth o nifer yr achosion o droseddau fel 'porn dial', cam-drin 'er anrhydedd', anffurfio organau rhywiol menywod, a phriodasau dan orfod yn gyfyngedig.

Mae data'r heddlu'n rhoi rhywfaint o ddealltwriaeth i ni o'r mathau ehangach hyn o droseddu. Fodd bynnag, nid yw ond yn cipio troseddau sydd wedi eu hadrodd i'r heddlu ac wedi'u cofnodi ganddynt ac felly nid yw'n rhoi mesur o fynychter yr achosion inni. Mae'r heddlu wedi gwneud gwelliannau sylweddol i'r ffordd y maent yn cofnodi troseddau, ac fe'n calonogir bod mwy o ddiodefwrwr a goroeswyr wedi cael yr hyder i ddod ymlaen i adrodd am droseddau 'cudd' fel cam-drin domestig a rhywiol⁴⁰, nad ydynt yn aml yn cael eu hadrodd i'r heddlu.

Treisio a thrais rhywiol

Mae ymosodiadau rhywiol a fesurir gan y CSEW yn cyfuno treisio (gan gynnwys ymdrechion), ymosod drwy dreiddio (gan gynnwys ymdrechion), amlygiad anwedus a chyffwrdd rhywiol digroeso a brofir gan bobl dros 16 oed. Roedd 1.8% o oedolion rhwng 16 a 74 oed (sy'n cyfateb i 773,000 o bobl) wedi dioddef ymosodiad rhywiol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf; 2.9% o fenywod a 0.7% o ddynion. Yn yr un flwyddyn, roedd 139,000 o ddiodefwrwr treisio (gan gynnwys ymdrechion), 132,000 ohonynt yn fenywod. Mae hyn yn cyfateb i gyfradd mynychder o 0.5% o oedolion rhwng 16 a 74 oed (0.8% o fenywod a 0.01% o ddynion)⁴¹. Dros y 15 mlynedd diwethaf, mae nifer yr achosion o ymosodiadau rhywiol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf ymhlith oedolion rhwng 16 a 59 oed wedi amrywio rhwng 1.5% a 3.0%, gyda gostyngiad yn y flwyddyn ddiweddaraf; fodd bynnag, mae mynychter yr achosion o dreisio neu ymosodiad drwy dreiddio wedi aros yn sefydlog dros y cyfnod hwn.

Mae troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu yn cynnwys ystod ehangach o droseddau rhywiol⁴² na'i fesur yn y CSEW ac mae'n cynnwys troseddau yn erbyn oedolion a phlant. Yn 2020, cofnododd yr heddlu 151,059 o droseddau rhywiol, ac roedd 55,632

³⁹ Mae data CSEW a gyflwynir yn yr adran hon yn cyfeirio at flwyddyn hyd at fis Mawrth 2020 oni nodir yn wahanol.

⁴⁰ Mae hyn yn golygu bod nifer y troseddau yr adroddwyd iddynt, ac a gofnodwyd gan yr heddlu, wedi codi; fodd bynnag, nid yw hyn o reidrwydd yn dangos bod nifer y troseddau hyn sy'n digwydd wedi cynyddu.

⁴¹ [Trosolwg o Droseddau rhywiol yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://ons.gov.uk)

⁴² Mae troseddau rhywiol a gofnodir gan yr heddlu wedi'u grwpio'n ddau brif gategori; treisio a throseddau rhywiol eraill. Mae'r categori troseddau rhywiol arall yn cwmpasu ystod ehangach o droseddau na CSEW, er enghraifft, ymosodiad rhywiol, camfanteisio'n rhywiol ar blant, llosgach a meithrin perthynas amhriodol rhywiol. O ystyried yr ystod ehangach o droseddau a gwmpesir mewn troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu a gwahaniaethau eraill a ddisgrifir yn yr adran hon, nid oes modd cymharu'r ffigurau hyn yn uniongyrchol â'r amcangyfrifon gan CSEW.

ohonynt yn droseddau treisio. Mae troseddau rhywiol a gofnodwyd gan yr heddlu wedi gweld cynnydd sylweddol ers 2011/12 gyda nifer y troseddau a gofnodwyd yn treblu⁴³.

Er bod amcangyfrifon mynychter yn parhau'n sefydlog a nifer y troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu yn cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf, roedd rhai rhanddeiliaid a gymerodd ran yn y Galw am Dystiolaeth yn canfod bod trais rhywiol yn dal i gael ei danadrodd yn fawr, yn enwedig ymhlith dynion, dioddefwyr hŷn a dioddefwyr o wahanol gefndiroedd ethnig, gyda llawer o ddiodesfwyr yn ofni anghrediniaeth.

Mathau rhywiol a mathau eraill o aflonyddu

Nid oes data cenedlaethol dibynadwy ar y cyd-destun, y lleoliad na'r math penodol o aflonyddu sy'n digwydd. Canfu arolwg cynrychiolwyr cenedlaethol a gomisiynwyd gan Swyddfa Cydraddoldebau'r Llywodraeth fod 20% o fenywod wedi profi sylwadau rhywiol digroeso yn ystod y 12 mis diwethaf. At hynny, roedd 6% wedi profi cael eu dilyn neu eu bygwth, ac roedd 14% wedi profi cyffwrdd digroeso nad oedd yn rhywiol.

Roedd ymatebwyr i bob agwedd ar Alwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth yn credu bod aflonyddu corfforol a rhywiol, geiriol, emosiynol ac ar-lein yn arbennig o gyffredin. Roedd 44% o'r ymatebwyr i'r arolwg cynrychiolwyr cenedlaethol o'r farn bod aflonyddu rhywiol yn fwy cyffredin nawr na phum mlynedd yn ôl (credai 35% ei fod tua'r un peth, 10% ei fod wedi digwydd llai, gyda'r gweddill yn ansicr)⁴⁴. Dywedodd rhai cyfranogwyr yn y grwpiau ffocws eu bod yn teimlo bod angen cymryd aflonyddu rhywiol yn fwy difrifol, pwynt a adleisiwyd yn rhai o'r cyflwyniadau ysgrifenedig.

Er mai dim ond digwyddiadau a adroddwyd i'r heddlu y mae'n ymdrin â nhw, mae data troseddau a gofnodwyd gan yr heddlu yn dangos bod yr heddlu wedi cofnodi 219,661 o droseddau aflonyddu a 4,810 o droseddau aflonyddu a waethygyd yn hiliol neu'n grefyddol yn 2020. Nid yw'n bosibl o'r data i nodi'r mathau o aflonyddu sy'n cael eu cofnodi gan yr heddlu.

Stelcian

"Mae'n rhaid i ni ddechrau codi cenhedlaeth o bobl sy'n gwybod bod stelcio ymhlith y troseddau mwyaf difrifol, gallant ei adnabod ac maent yn gwybod y byddant yn wynebu'r difrifoldeb sydd ei angen ar gyfer eu profiadau." – Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Dengys data o'r CSEW fod 4% o oedolion 16-59 oed wedi profi stelcian yn ystod y flwyddyn ddiwethaf – sy'n cyfateb i 1.3 miliwn o ddiodesfwyr - 892,000 o fenywod a 443,000 o ddynion. Mae nifer yr achosion o stelcian wedi cynyddu ychydig yn ystod y blynyddoedd diwethaf; fodd bynnag, mae'n sylweddol is nag yn 2004/05 pan

⁴³ [Troseddu yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://ons.gov.uk)

⁴⁴ Roedd canrannau'n uwch yn yr arolwg cyhoeddus agored – 61% yng Ngham 1 a 69% yng Ngham 2.

amcangyfrifwyd bod 7.8% o oedolion rhwng 16 a 59 oed (cyfwerth â 2.4 miliwn o ddiodefwyr) wedi profi stelcian yn ystod y flwyddyn ddiwethaf⁴⁵.

Yn 2020, cofnodwyd 81,955 o droseddau stelcian gan yr heddlu⁴⁶. Yn wahanol i rai mathau eraill o drais yn erbyn menywod a merched, mae nifer y diffynydion a erlynwyd ac a gollfarnwyd am droseddau stelcian wedi cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf⁴⁷.

Roedd y rhai a gymerodd ran yn y grwpiau ffocws Galw am Dystiolaeth o'r farn bod diffyg dealltwriaeth o ymddygiadau stelcian ymhlith diodefwyr a'r heddlu a allai arwain at danbriso ei wir nifer o achosion a thanadrodd i'r heddlu. Ystyriwyd bod mathau ar-lein o stelcio yn cynyddu, yn enwedig yn ystod pandemig COVID-19.

Cam-drin 'er anrhydedd', anffurfio organau rhywiol menywod, a phriodas dan orfod

Mae deall pa mor gyffredin yw cam-drin sy'n seiliedig ar 'anrhydedd'⁴⁸, gan gynnwys anffurfio organau cenhedlu benywod (enwaedu benywod) a phriodasau dan orfod, yn heriol gan mai prin yw'r wybodaeth. Fodd bynnag, amcangyfrifodd astudiaeth a gomisiynwyd gan y Llywodraeth yn 2009 ar briodasau dan orfod (gan ddefnyddio data gan ddeg awdurdod lleol, Karma Nirvana ac Uned Priodasau dan Orfod y Llywodraeth) fod nifer yr achosion cenedlaethol o briodasau dan orfod yn Lloegr rhwng 5,000 ac 8,000 o achosion (gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â bygythiadau i orfodi rhywun i briodi)⁴⁹. Amcangyfrifodd ymchwil a gyllidwyd gan y Swyddfa Gartref ac a gynhaliwyd gan Brifysgol Dinas Llundain yn 2015 fod 137,000 o fenywod a merched ag FGM, a anwyd mewn gwledydd lle mae'n cael ei ymarfer, yn preswyllo'n barhaol yng Nghymru a Lloegr yn 2011.

Yn ogystal, mae sawl ffynhonnell ddata sydd, er na ellir eu defnyddio i fesur nifer yr achosion, yn gallu rhoi cipolwg ychwanegol ar y troseddau hyn:

- Dengys data o'r Uned Priodasau dan Orfod fod yr Uned, rhwng Ionawr a Rhagfyr 2020, wedi rhoi cyngor neu gefnogaeth mewn 759 o achosion yn ymwneud â phriodasau dan orfod posibl⁵⁰;
- Mae data'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn dangos bod dros 2,800 o Orchmynion Diogelu Priodasau dan Orfod a bron i 700 o Orchmynion Diogelu Enwaedu

⁴⁵ [Stelcio: canfyddiadau Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk)

⁴⁶ [Troseddu yng Nghymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk)

⁴⁷ [Ystadegau chwarterol y system cyfiawnder troseddol: Rhagfyr 2020 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk)

⁴⁸ Diffinnir 'cam-drin sy'n seiliedig ar anrhydedd' fel "digwyddiad neu drosedd sy'n ymwneud â thrais, bygythiadau o drais, bygythiadau, gorfodaeth neu gamdriniaeth (gan gynnwys camdriniaeth seicolegol, corfforol, rhywiol, ariannol neu emosiynol) sydd wedi neu a allai fod wedi ymrwymo i ddiogelu neu amddiffyn anrhydedd unigolyn, teulu a/neu gymuned am achosion honedig neu ganfyddedig o dorri cod ymddygiad y teulu a/neu'r gymuned.

⁴⁹ Nid yw'r amcangyfrif hwn yn cynnwys achosion nas cofnodwyd ac felly mae'n debygol o danbriso gwir nifer yr achosion [Priodas dan orfod: mynychder ac ymateb gwasanaeth \(natcen.ac.uk\)](https://www.natcen.ac.uk)

⁵⁰ [Ystadegau'r Uned Priodasau dan Orfod 2020 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk)

Benywod wedi'u gwneud hyd yma ers eu cyflwyniadau priodol yn 2008 a 2015⁵¹;

- Mae ystadegau arbrofol gan y Swyddfa Gartref yn dangos bod 2,024 o droseddau cam-drin 'er anrhydedd' wedi'u cofnodi gan yr heddlu yn 2019/20⁵²; a
- Rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2021, gwelwyd 27,255 o fenywod a merched a oedd wedi cael enwaedu benywod yng ngwasanaethau'r GIG yn Lloegr lle'r oedd enwaedu benywod yn berthnasol i'w presenoldeb⁵³.

Roedd ymatebwyr i'r arolwg cynrychiolwyr cenedlaethol a gynhaliwyd fel rhan o Alwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth yn gyffredinol o'r farn nad oedd mynychter y troseddau hyn wedi cynyddu o gymharu â phum mlynedd yn ôl. Roedd pobl sy'n gweithio ar faterion trais yn erbyn menywod a merched a gymerodd ran yn y grwpiau ffocws hefyd o'r farn na fu unrhyw newidiadau sylweddol ym mynychter y troseddau hyn yn ystod y pum mlynedd diwethaf.

Cam-drin domestig

Mae CSEW yn dangos bod 5.5% o oedolion 16-74 oed wedi dioddef cam-drin domestig yn ystod y flwyddyn ddiwethaf (sy'n cyfateb i 2.3 miliwn o ddioddefwyr). Mae hyn yn cyfateb i 7.3% o fenywod a 3.6% o ddynion. Er y bu gostyngiad yn nifer yr achosion o gam-drin domestig ers 2011/12, mae'r drosedd hon yn parhau i fod yn gyffredin iawn o gymharu â mynychter troseddau eraill⁵⁴.

Cofnodwyd 758,941 o droseddau'n ymwneud â cham-drin domestig gan yr heddlu yn 2019/20, sy'n cyfateb i 15% o'r holl droseddau a gofnodwyd gan yr heddlu y flwyddyn honno. Roedd mwyafrif llethol (79%) y troseddau hyn yn drais sy'n gysylltiedig â pherson⁵⁵. Mae nifer y troseddau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig a gofnodwyd gan yr heddlu wedi cynyddu flwyddyn ar ôl blwyddyn ers 2015/16.

⁵¹ [Ystadegau Chwarterol Llys Teulu: Hydref i Ragfyr 2020 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/statistics/statistics-on-so-called-honour-based-abuse-offences-england-and-wales-2019-to-2020)

⁵² <https://www.gov.uk/government/statistics/statistics-on-so-called-honour-based-abuse-offences-england-and-wales-2019-to-2020>.

⁵³ [Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod - GIG Digidol](#) Lle mae gwybodaeth am pryd y digwyddodd eu enwaedu benywod yn hysbys, roedd y rhan fwyaf o'r menywod a merched hyn o dan 18 oed pan oeddent wedi cael FGM. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae bwloch hir o'r adeg y cafodd yr enwaedu benywod ei wneud, i'r adeg pan gasglwyd gwybodaeth am yr FGM gan y GIG. [Y rheswm am hyn yw bod enwaedu benywod yn cael ei weld amlaf gan y GIG pan fydd unigolyn sydd ag FGM yn mynychu clinig mamolaeth neu obstetrig, flynyddoedd yn ddiweddarach, fel oedolyn]

⁵⁴ [Mynychder a thuenniadau cam-drin domestig, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

⁵⁵ [Nifer yr achosion o gam-drin domestig a nodweddion dioddefwyr - Tablau Atodiad - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

Trais yn erbyn menywod a merched mewn mannau cyhoeddus

"Mae angen mwy o gydnabyddiaeth bod menywod a merched yn aml yn teimlo'n anniogel ar y strydoedd, yn enwedig yn y nos neu mewn parciau neu ar dir comin ac ati. Mae hyn yn warthus. Dyma ein strydoedd, parciau, tiroedd comin..." - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus Cynrychiolwyr Cenedlaethol

Mae cyfran fawr o'r troseddau hyn yn digwydd yng nghartref y dioddefwr neu'r troseddwr, yn enwedig cam-drin domestig a thrais rhywiol. Fodd bynnag, mae llawer o ddioddefwyr hefyd yn profi trais yn erbyn menywod a merched mewn mannau cyhoeddus - er enghraifft, dywedwyd bod 37% o droseddau trais y tu allan i gartref y dioddefwr neu'r troseddwr⁵⁶. Mae'r ymatebion i'r Alwad am Dystiolaeth, yn enwedig yr ymatebwyr i arolwg Cam 2, yn tynnu sylw at bryderon am ddiogelwch menywod a merched mewn mannau cyhoeddus mewn perthynas â mathau cyhoeddus o aflonyddu. Mae dystiolaeth arall yn cefnogi hyn. Er enghraifft, dangosodd arolwg a gynhaliwyd gan Plan International UK yn 2018 fod cynifer â 38% o ferched ifanc 14 oed i 21 wedi profi aflonyddwch geiriol, gan gynnwys sylwadau rhywiol mewn mannau cyhoeddus, o leiaf unwaith y mis. Yn ychwanegol canfu pŵl piniwn gan YouGov fod 37% o fenywod sy'n oedolion ar drafndiaeth Llundain wedi profi rhywun yn 'pwyso'n fwriadol yn eu herbyn' o gymharu â 12% o ddynion, a bod gan 22% o fenywod 'ddatganiad rhywiol wedi'i gyfeirio yn eu herbyn' (7% o ddynion⁵⁷). Mae data CSEW yn dangos bod 31% o fenywod yn teimlo'n anniogel yn cerdded ar eu pennau eu hunain ar ôl iddi dywyllu (mewncymhariaeth â 13% o ddynion)⁵⁸.

Mae'r CSEW hefyd yn dangos bod y pobl ifanc yn fwy tebygol o brofi trais rhywiol neu ymosodiad rhywiol difrifol mewn man cyhoeddus o'u cymharu â'u cymheiriaid hŷn. Cafodd 9% o'r rhai rhwng 16 a 19 oed a brofodd ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio (gan gynnwys ymdrechion) ers 16 oed eu herlid mewn parc neu mewn man cyhoeddus agored o'i gymharu â 2% o ddioddefwyr 25-34 oed⁵⁹.

Trais yn erbyn menywod a merched a gyflawnir ar-lein

Gwyddom fod mathau newydd o drais yn erbyn menywod a merched yn dod i'r amlwg yn barhaus, yn enwedig ar-lein. Gwyddom hefyd y gall troseddau sy'n digwydd ar-lein gael ystyriaethau ychwanegol – er enghraifft, gall fod yn haws i'r cyflawnwr aros yn anhysbys neu iddynt gyflawni eu cam-drin o unrhyw leoliad. Yn 2017, cynhaliodd Amnest Rhyngwladol ac Ipsos Mori arolwg yn ymwneud â cham-drin neu aflonyddu ar-lein ar fenywod 18-55 oed yn y DU, UDA, Seland Newydd, Sbaen, yr Eidal, Gwlad Pwyl, Sweden a Denmarc.⁶⁰ Canfu fod cyfanswm o 21% o ymatebwyr yn y DU wedi

⁵⁶ [Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

⁵⁷ [Mae'r rhan fwyaf o fenywod wedi cael eu haflonyddu'n rhywiol ar drafndiaeth gyhoeddus yn Llundain | YouGov](#)

⁵⁸ [Amcangyfrifon o gyfrannau o ba mor ddiogel mae pobl yn teimlo tra'n cerdded ar eu pennau eu hunain ar ôl iddi dywyllu, yn ôl rhywedd ymatebwyr, Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr, blwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2020 - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)

⁵⁹ [Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

⁶⁰ [Cam-drin ac aflonyddu ar-lein](#)

profi camdriniaeth neu aflonyddu ar-lein o leiaf unwaith (y cyfartaledd oedd 23% ar draws y gwledydd, yn amrywio o 17% i 30%). Mae dadansoddiad pellach o'r canlyniadau'n dangos bod 18% o'r menywod hyn wedi dweud iddynt gael eu cam-drin neu aflonyddu gan bartner presennol neu gyn bartner, a 59% iddynt gael eu cam-drin gan rywun nad oeddent yn ei adnabod yn bersonol o gwbl. Canfu'r Ymchwiliad Annibynnol i Gam-drin Plant yn Rhywiol fod merched yn fwy tebygol na bechgyn o ddirodddef cam-drin plant yn rhywiol a hwylusir ar-lein.⁶¹

Roedd mwyafrif (75%) yr ymatebwyr i arolwg cynrychiolwyr cenedlaethol y Cais am Dystiolaeth yn credu bod mathau ar-lein o drais yn erbyn menywod a merched yn fwy cyffredin nawr na phum mlynedd yn ôl (roedd 93% o'r ymatebwyr i'r arolwg agored yn meddwl yr un peth). Fodd bynnag, prin yw'r data sydd ar gael ar nifer yr achosion o drais yn erbyn menywod a merched ar-lein i gadarnhau'r canfyddiad hwn.

Puteindra a gwaith rhyw

"Weithiau rydyn ni'n gweld dynion sy'n dreisgar a ddechreuodd gyda thrais yn erbyn gweithiwr rhyw, oherwydd mae hynny'n cael ei ystyried yn llai difrifol, neu'n haws." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Gwyddom y gall puteindra a gwaith rhyw arwain at gamfanteisio ar fenywod a chynnwys masnachu mewn rhyw a chaethwasiaeth fodern. Gall hefyd arwain at niwed sy'n deillio o'r gwendidau cynhenid sydd ynghlwm (fel y risg gynyddol o ladrad, ymosodiad rhywiol neu, ar gyfer gweithgarwch ar-lein, y risg y bydd delweddau'n cael eu cofnodi a'u defnyddio heb ganiatâd).

Prin yw'r wybodaeth am fynychter puteindra a gwaith rhyw. Ceisiodd ymchwil a gynhaliwyd gan Brifysgol Bryste ar ran y Swyddfa Gartref yn 2019 asesu pa mor gyffredin yw'r rhai a oedd yn gysylltiedig. Tynnodd sylw at y ffaith bod amcangyfrif mynychter yn heriol gan fod llawer o astudiaethau presennol yn canolbwyntio ar fathau penodol o puteindra a gwaith rhyw (er enghraifft, ar y stryd neu ar-lein), sy'n golygu nad ydynt yn cynnwys pob putain a gweithiwr rhyw. Cyfeiriodd yr ymchwil at astudiaethau amrywiol sydd wedi ceisio amcangyfrif nifer y puteiniaid a gweithwyr rhyw, gyda'r niferoedd yn amrywio o 35,882 i 104,964 yn dibynnu ar y dulliau a ddefnyddiwyd. Mae'r amcangyfrifon hyn, ac amcangyfrifon eraill yn y dyfodol, yn debygol o danbriso nifer y bobl sy'n ymwneud â phuteindra a gwaith rhyw o ystyried y natur gudd a'r ffaith na fydd llawer o bobl sy'n cael eu masnachu a'u hecsbloetio yn cael eu cyfrif⁶².

Gwyddom o ymchwil sy'n bodoli eisoes gyda phuteiniaid a gweithwyr rhyw, a thrwy wybodaeth a rennir yn ystod y grwpiau ffocws a chyflwyniadau ysgrifenedig, na fydd llawer yn rhoi gwybod am droseddau yn eu herbyn oherwydd pryderon ynghylch stigma a chael eu beio (gweler er enghraifft Hester et al, 2019⁶³).

⁶¹ [Y Rhyngrwyd: Adroddiad Ymchwilio \(iicsa.org.uk\)](https://www.iicsa.org.uk)

⁶² [Prostitution and Sex Work Report.pdf \(publishing.service.gov.uk\)](https://www.publishing.service.gov.uk)

⁶³ Ibid.

Effaith COVID-19

Roedd tystiolaeth a rannwyd drwy gyflwyniadau ysgrifenedig Galw am Dystiolaeth yn codi'r rôl y mae pandemig COVID-19 a chyfyngiadau cysylltiedig wedi'i chwarae mewn perthynas â'r potensial ar gyfer cynnydd mewn achosion o drais yn erbyn menywod a merched. Roedd sawl cyflwyniad yn mynegi barn y bu cynnydd yn nifer yr achosion ar gyfer rhai ffurfiau ond hefyd cynnydd mewn difrifoldeb yn ystod y pandemig. Er enghraifft, awgrymodd rhai fod y cyfyngiadau, neu'r risg o ddal y feirws, yn cael eu defnyddio gan rai cyflawnwyr cam-drin domestig i reoli ac ynysu eu dioddefwyr ymhellach.

Mae rhai o'r cyflwyniadau ysgrifenedig yn datgan bod y pandemig wedi rhoi menywod dan anfantais anghymesur, a allai effeithio ar nifer yr achosion o droseddau treisgar yn erbyn menywod a merched.

Yn ogystal, amlygodd y cyflwyniadau ysgrifenedig effaith bellgyrhaeddol y pandemig o ran gostyngiad mewn atgyfeiriadau i wasanaethau plant gan weithwyr diogelu proffesiynol, gan gynnwys yr heddlu, athrawon a gweithwyr cymdeithasol, oherwydd llai o gyswilt yn ystod y cyfyngiadau symud. Dywedodd un fod y gwasanaethau i blant yn eu lleoliad daearyddol yn nodi, er bod nifer yr atgyfeiriadau wedi lleihau, bod difrifoldeb y cam-drin wedi cynyddu.

Oherwydd bylchau data yn CSEW oherwydd atal cyfweiliadau wyneb yn wyneb o ganlyniad i COVID-19, nid yw'n bosibl dweud gyda sicrwydd a fu unrhyw newid cyffredinol sylweddol i nifer yr achosion o drais yn erbyn menywod a merched yn ystod y cyfyngiadau symud cenedlaethol cychwynnol neu gyfnodau dilynol o gyfyngiadau COVID-19⁶⁴. Nid yw'n ymddangos bod y pandemig wedi effeithio ar lefel dynladdiad domestig⁶⁵.

Fodd bynnag, bu cynnydd amlwg yn y galw am wasanaethau dioddefwyr cam-drin domestig yn ystod y pandemig. Rhwng mis Ebrill a mis Mehefin 2020, cofnododd y Llinell Gymorth Cam-drin Domestig Genedlaethol gyfanswm o 40,397 o alwadau a chysylltiadau ar ei gronfa ddata, cynnydd o 65% o gymharu â thri mis cyntaf 2020⁶⁶. Er nad yw'r cynnydd hwn yn y galw o reidrwydd yn dangos cynnydd yn nifer y dioddefwyr (o ystyried nad ydym yn gallu nodi pwy oedd wedi gwenud y galwadau, h.y. a oeddent yr un bobl yn galw sawl gwaith) neu a oeddent mewn perthynas ag erledigaeth newydd, gall hefyd adlewyrchu mwy o ddifrifoldeb neu gymhlethdod y cam-drin a brofir gan ddioddefwyr neu fwy o anhawster i ddioddefwyr wrth geisio seibiant. Nodwyd y cynnydd hwn ar draws nifer o linellau cymorth eraill.

Yn ogystal, yn wahanol i'r rhan fwyaf o fathau eraill o droseddau, cofnododd yr heddlu gynnydd mewn troseddau'n ymwneud â cham-drin domestig rhwng mis Ebrill a mis Rhagfyr 2020 (o gymharu â'r un cyfnod yn 2019). Mae troseddau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig wedi codi 7% yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill a mis Rhagfyr

⁶⁴ [Ceir amcangyfrifon blynyddol o CSEW ac nid ydynt ar gael ar hyn o bryd oherwydd atal cyfweiliadau wyneb yn wyneb.](#)

⁶⁵ [Adolygiad o blismona cam-drin domestig yn ystod y pandemig - HMICFRS](#)

⁶⁶ [Cam-drin domestig yn ystod pandemig y coronafeirws \(COVID-19\), Cymru a Lloegr: Tachwedd 2020 - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

2020 (i 641,405 o droseddau) o gymharu ag Ebrill i Ragfyr 2019 (600,935 o droseddau)⁶⁷. Gan fod nifer y troseddau y nodwyd eu bod yn gysylltiedig â cham-drin domestig wedi bod yn cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf, nid yw'n bosibl eto i benderfynu pa effaith y gallai pandemig COVID-19 fod wedi'i chael ar y cynnydd yn 2020.

Mae'n debygol bod tueddiadau cyffredinol mewn data a gofnodir gan yr heddlu yn cuddio newidiadau sylfaenol yn nifer yr achosion o gam-drin domestig rhwng y rhai sy'n byw gyda'i gilydd a'r rhai nad ydynt yn byw gyda'i gilydd. Canfu dadansoddiad o ddata Gwasanaeth Heddlu Metropolitan gan Ysgol Economeg Llundain bod camdriniaeth gan bartneriaid presennol ac aelodau o'r teulu wedi cynyddu 8.1% a 17.1% yn y drefn honno tra bod cam-drin cyn bartneriaid ar y llaw arall wedi gostwng 11.4%⁶⁸.

Yn fyd-eang, ceir tystiolaeth bod goroeswyr trais ar sail y rhywiau a thrais rhywiol sy'n gysylltiedig â gwrthdaro wedi ei chael yn anodd cael gafael ar gymorth a gwasanaethau, gan gynnwys gwasanaethau iechyd rhywiol ac atgenhedlol hanfodol, oherwydd bod adnoddau'n cael eu dargyfeirio i ddelio â'r pandemig⁶⁹.

⁶⁷ [Troseddu yng Nghymru a Lloegr: Tablau cysylltiedig eraill - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://ons.gov.uk)

⁶⁸ [Newid patrymau cam-drin domestig yn ystod cyfyngiadau symud COVID - Canolfan Perfformiad Economaidd, Ysgol Economeg Llundain](#)

⁶⁹ [Now and the Future – Pandemics and Crisis Report](#)

Blaenoriaethu Atal

"Mae angen gwneud mwy i atal menywod a merched rhag dod yn ddiodefwr, h.y. mwy am y tramgwyddwyr, addysg am gydsyniad, ffiniau, newid ar lefel gymdeithasol." - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Er mwyn atal trais yn erbyn menywod a merched, mae angen i ni fynd i'r afael ag achosion sylfaenol y broblem. Mae'r term hwn yn cwmpasu ystod eang o droseddau, ac mae'r rhesymau sylfaenol dros pam y maent yn digwydd yn niferus ac yn amrywiol. Mae dystiolaeth ryngwladol yn dangos nad oes un ffactor unigol yn achosi trais ac nad oes un llwybr unigol i'r ffordd y mae pobl yn dod yn gyflawnwyr y troseddau hyn. Y consensws yn y llenyddiaeth yw bod rhyngweithio cymhleth o ffactorau yn dylanwadu ar y tebygolrwydd y bydd trais yn erbyn menywod a merched yn digwydd, gan gynnwys ffactorau unigol, rhyngpersonol a chymunedol⁷⁰. Mae'r rhan fwyaf o ymchwil yn canolbwyntio ar drais a gyflawnir gan ddynion yn erbyn menywod mewn partneriaethau agos, neu gam-drin domestig, gyda llai o astudiaethau'n edrych ar fathau eraill o drais yn erbyn menywod a merched. Mae natur gymhleth y troseddau hyn yn golygu bod y mesurau y mae angen eu rhoi ar waith i'w hatal yn amrywio.

Yr hyn rydyn ni'n ei wybod

"Mae'n rhaid i addysg ddechrau'n gynnar, ac mae'n rhaid iddi annerch bechgyn/dynion ifanc hefyd. Yn rhy aml o lawer, cyfrifoldeb y merched/menywod ifanc yw ymddwyn mewn modd sy'n amddiffyn eu hunain neu i annog pobl i beidio â defnyddio trais yn eu herbyn." – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Amlygir amrywiaeth o ffactorau yn y dystiolaeth bresennol y gellir eu cysylltu â pharhad trais yn erbyn menywod a merched. Mae'r llenyddiaeth yn tynnu sylw at y ffaith, er y gall dynion iau fod yn fwy tebygol o gyflawni trais yn erbyn menywod a merched, fod llawer o ffactorau eraill yn dylanwadu ar p'un a allai rhywun gyflawni'r troseddau hyn, gan gynnwys: cael hanes troseddol, cael lefel is o addysg, cael cyfoedion sy'n cefnogi trais rhywiol, statws economaidd-gymdeithasol isel, amddifadedd cymdogaeth, a normau cymdeithasol sy'n esgusodi trais ac anghydraddoldeb rhwng y rhywiau. Gall pobl sydd wedi profi cam-drin plant, sydd ag anghenion camddefnyddio sylweddau neu broblemau iechyd meddwl hefyd fod yn fwy tebygol o fod yn gysylltiedig â thrais, er bod y berthynas rhwng trais, trawma ac iechyd meddwl yn gymhleth ac nad yw profi unrhyw un o'r ffactorau hyn yn golygu y bydd trais yn digwydd⁷¹.

Er bod y ffactorau sy'n cyfrannu at drais yn erbyn menywod a merched yn gymhleth, mae'r risg y bydd yn digwydd yn y lle cyntaf wedi'i gysylltu ag agweddau tuag at rolau rhyw, ar lefel unigol a chymdeithasol. Ar lefel unigol, mae astudiaethau rhyngwladol ar raddfa fawr fel yr Arolwg Rhyngwladol o Ddynion a Chydraddoldeb rhwng y

⁷⁰ Heise, LL. Trais yn erbyn Menywod: Fframwaith Ecolegol Integredig. *Trais yn Erbyn Menywod*. 1998;4(3):262-290.

⁷¹ Ibid.

Rhywiau wedi nodi credoau annheg rhwng y rhywiau ac agweddau caniaatol am drais yn erbyn menywod fel ffactorau risg pwysig ar gyfer cyflawni trais gan ddynion⁷². O ran normau cymdeithasol cyffredinol, mae cymdeithasau sy'n esgusodi trais ac anghydraddoldeb yn gysylltiedig â risg uwch o drais yn erbyn menywod a merched⁷³. Rhaid i atal effeithiol gynnwys ymyrraeth gynnar i geisio dylanwadu ar y gwerthoedd hyn yn ystod plentyndod a'r glasod, yn ogystal â symud normau cymdeithasol i fod yn llai parod i dderbyn trais ac anghydraddoldeb.

Pan ofynnwyd pa rai o'r opsiynau a gredent ddylai fod y blaenoriaethau uchaf i'r Llywodraeth wrth fynd i'r afael â phob math o drais yn erbyn menywod a merched, dewisodd y rhan fwyaf o ymatebwyr (33% yn genedlaethol gynrychioladol, 31% Cam 1, 45% Cam 2) "*mwy o weithredu i atal trais yn erbyn menywod a merched rhag digwydd, er enghraifft, rhaglenni addysg mewn ysgolion i addysgu plant am y troseddau hyn*" fel yr opsiwn uchaf.

Yn ogystal, mewn ymatebion testun am ddim, siaradodd llawer o ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr am yr angen i blant gael eu haddysgu am berthnasoedd a chydsyniad iach, yr holl wahanol fathau o drais yn erbyn menywod a merched (gan gynnwys y ffurfiau llai cyhoeddus neu lai hawdd eu hadnabod megis ymddygiad rheoli neu gynnal a cham-drin 'er anrhydedd'), y cyfreithiau am y mathau hyn o drais yn erbyn menywod a merched, a sut i gael gafael ar gymorth os oes angen.

"Mae gwaith i'w wneud ar addysg i'w atal cyn hyd yn oed edrych ar lun y cyflawnwr." – Galwad am Dystiolaeth, Grwpiau Ffocws

Mae'r llenyddiaeth yn dangos y gall ymyriadau addysgol (mewn ysgolion a phrifysgolion) fod yn effeithiol o ran newid agweddau tuag at drais yn erbyn menywod a merched, ond mae llai o dystiolaeth o ran a yw hyn yn arwain at newidiadau mewn ymddygiad neu lefelau trais a sut. Er mwyn i ymyriadau addysgol fod yn effeithiol, mae'n hanfodol i'r rhai sy'n addysgu am y materion hyn gael hyfforddiant ac arweiniad priodol.

Mae'r miloedd o dystiolaethau o gam-drin ac aflonyddu a brofir mewn lleoliadau addysg, gan gynnwys addysg uwch, a bostiwyd ar wefan 'Gwahoddiad i Bawb' wedi tynnu sylw at gwmpas a graddfa'r cam-drin y mae plant a phobl ifanc yn ei wynebu. Yn dilyn hyn, gofynnodd y Llywodraeth i Ofsted gynnal adolygiad o ymatebion diogelu mewn ysgolion a cholegau gwladol ac annibynnol yn Lloegr mewn perthynas â cham-drin rhywiol. Roedd hyn yn cadarnhau sut mae gweithgarwch penodol wedi dod yn gyffredin i rai pobl ifanc, megis derbyn delweddau noeth digymell, galw enwau rhywiaethol, ac ymosodiadau rhywiol. Mae digwyddiadau o aflonyddu rhywiol a cham-drin rhywiol ar-lein mor gyffredin i rai plant a phobl ifanc fel nad ydynt yn aml yn gweld unrhyw ddiben eu cofnodi.

⁷² Risk Factors for Men's Lifetime Perpetration of Physical Violence against Intimate Partners: Results from the International Men and Gender Equality Survey (IMAGES) in Eight Countries. PLOS UN 10(5): e0126676.

⁷³ Alessandra Guedes, Sarah Bott, Claudia Garcia-Moreno & Manuela Colombini (2016) Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children, Global Health Action, 9:1, DOI: [10.3402/gha.v9.31516](https://doi.org/10.3402/gha.v9.31516)

Canfu adolygiad Ofsted hefyd fod digwyddiadau yn yr ysgol yn tueddu i fod yn aflonyddu rhywiol 'lefel is', gyda digwyddiadau eraill yn tueddu i ddigwydd ar-lein, mewn partïon neu barciau. Yn ogystal, nododd yr adroddiad mai dim ond dau o bob pump o bobl ifanc a ddywedodd y byddent yn siarad â rhywun yn yr ysgol am gam-drin rhywiol, a bod staff yr ysgol yn dibynnu'n ormodol ar blant yn codi pryderon. Nodwyd anghysondebau yn y ffordd y mae ysgolion yn gweld eu rôl ac yn deall beth yw ymddygiad rhywiol niweidiol.

Tynnodd yr adroddiad sylw hefyd at faterion yn ymwneud â gweithredu cwmnïau ar-lein sy'n golygu bod pornograffi yn hawdd i'w ddefnyddio ac mae ymddygiad rhywiol niweidiol yn anoddach i'w ganfod⁷⁴.

Yn ogystal â thynnu sylw at yr awydd am fwy o addysg am y materion hyn mewn ysgolion, galwodd ymatebwyr i Alwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth am addysg drwy ymgyrchoedd ymwybyddiaeth y cyhoedd. Drwy bob agwedd ar yr ymgyngoriad, tynnodd ymatebwyr sylw at y ffaith eu bod o'r farn bod gwella ymwybyddiaeth a dealltwriaeth y cyhoedd o drais yn erbyn menywod a merched yn allweddol i atal y troseddau hyn. Yn benodol, awgrymodd ymatebwyr fod angen i ymgyrchoedd ymwybyddiaeth y cyhoedd gynnwys: cydsyniad a chydberthnasau iach, y cymorth sydd ar gael, natur mathau penodol o drais yn erbyn menywod a merched (fel trais rhywiol, anffurfio organau rhywiol menywod, a rheoli neu ymddygiad cymhellol), yn ogystal â herio mythau a stereoteipiau a helpu cyflawnwyr i gydnabod eu hymddygiad eu hunain.

Ystyriwyd bod ymgyrchoedd codi ymwybyddiaeth yn hanfodol i fynd i'r afael â stigma, i annog dioddefwyr a goroeswyr i geisio cymorth, i gynnig gwrth-naratifau i gasineb at wragedd a normaleiddio'r troseddau hyn ac i annog trafodaeth fwy agored arnynt o fewn cymdeithas. Mae rhywfaint o dystiolaeth y gall ymgyrchoedd o'r fath fod â'r potensial i newid credoau ac agweddau sy'n esgusodi trais, ond nid yw'r effaith a gânt ar newid ymddygiadau wedi'i hen sefydlu⁷⁵. Amlygodd ymatebion i'r Alwad am Dystiolaeth hefyd ddiddordeb mewn cyflogwyr yn chwarae rhan weithredol mewn atal trais yn erbyn menywod a merched, yn ogystal â'r angen am raglenni tramgwyddwyr sy'n seiliedig ar dystiolaeth i atal aildroseddu.

Dangosodd yr Alwad am Dystiolaeth gonsensws eang ynghylch mae rôl niweidiol pornograffi treisgar yn gallu chwarae mewn trais yn erbyn menywod a merched, gyda'r rhan fwyaf o ymatebwyr i'r arolygon cyhoeddus agored a llawer o ymatebwyr i'r arolwg cynrhychiolwyr cenedlaethol yn cytuno bod cynnydd mewn pornograffi treisgar wedi arwain at ofyn i fwy o bobl gytuno i weithredoedd rhyw treisgar (54% o gynrychiolwyr cenedlaethol, 79% Cam 1, 78% Cam 2), ac i fwy o bobl yn dioddef ymosodiad rhywiol (50% o gynrychiolwyr cenedlaethol, 70% Cam 1, 71% Cam 2).

⁷⁴ [Adolygiad o gam-drin rhywiol mewn ysgolion a cholegau - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

⁷⁵ [What Works in preventing violence against women and girls: review of the evidence from the programme - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk); Communicating about child sexual abuse with the public: learning the lessons from public awareness campaigns: Journal of Sexual Aggression: Cyfrol 23, Rhif 2; [Microsoft Word - papur drafft IPV-SV paper Rhag 27 AB-cgm.doc \(ndhealth.gov\)](#)

Mae tystiolaeth bresennol sy'n archwilio'r berthynas rhwng pornograffi ac agweddau sy'n cefnogi trais yn erbyn menywod a merched yn awgrymu i rai unigolion y gallai fod cysylltiad rhwng gwylio pornograffi - yn arbennig pornograffi treisgar - ac agweddau neu ymddygiad ymosodol tuag at fenywod⁷⁶. Awgryma tystiolaeth hefyd fod pobl ifanc sy'n gwylio pornograffi yn fwy tebygol o fod ag agweddau afrealistig am ryw a dal rolau rhyw llai blaengar (e.e. tra-arglwyddiaeth gwrywaidd ac ildiad benywaidd)⁷⁷ gydag ymchwil yn tynnu cysylltiadau rhwng agweddau treisgar ac amlygiad i gyfryngau treisgar a phornograffi⁷⁸.

Rhaid i ymdrechion atal hefyd dargedu mathau ar-lein o drais yn erbyn menywod a merched a sicrhau diogelwch yn ein mannau cyhoeddus. Cyfeiriodd cyfranogwyr y grwpiau ffocws a'r cyflwyniadau ysgrifenedig i'r Alwad am Dystiolaeth hefyd at fathau newydd o'r troseddau hyn sy'n dod i'r amlwg, ac, yn benodol, cam-drin a hwyluswyd ar-lein. Roedd ymddygiad penodol a nodwyd gan randdeiliaid yn cynnwys monitro proffiliau cyfryngau cymdeithasol, negeseuon neu e-byst, lledaenu celwyddau neu wybodaeth bersonol ar-lein, a defnyddio GPS neu ysbïo i olrhain lleoliad dioddefwyr. Yn ogystal, roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr ym mhob rhan o'r arolwg cyhoeddus yn cytuno bod mathau ar-lein o drais yn erbyn menywod a merched yn fwy cyffredin nawr na phum mlynedd yn ôl.

Beth sy'n gweithio

Dangoswyd bod mentrau addysg yn cael effeithiau addawol ar newid agweddau sy'n ymwneud â thrais yn erbyn menywod a merched, ond mae'r dystiolaeth yn gyfyngedig o ran eu heffeithiolrwydd o ran lleihau trais neu newid ymddygiad cyflawnwyr⁷⁹.

Fodd bynnag, dangoswyd bod rhai ymyriadau sy'n para'n hirach yn cael effaith gadarnhaol ar leihau trais. Er enghraifft, treialwyd yr ymyriad 'Perthnasoedd Iach' gyda phobl ifanc 14-15 oed yn ysgolion Canada gan ganolbwyntio ar rolau rhyw, trais wrth gadw oed a datrys problemau nad ydynt yn ymosodol fod plant cyfrannog yn adrodd am lawer llai o drais corfforol yn eu perthynas cadw oed eu hunain mewn gwaith dilynol o hyd at ddwy flynedd a hanner⁸⁰. Dangosodd gwerthusiadau trylwyr o sawl rhaglen amlasiantaethol sy'n gweithio gyda chyflawnwyr i leihau trais ganlyniadau addawol iawn o ran lleihau cam-drin cyflawnwyr, yn enwedig mewn perthynas â cham-drin domestig.

⁷⁶ [The Relationship between Pornography use and Harmful Sexual Behaviours](#); Hald, G., Malamuth, N and Yuen, C, 2009, [Pornography and Attitudes Supporting Violence Against Women: Revisiting the Relationship in Nonexperimental Studies](#), *Aggressive Behaviour*, 35:1-7; Wright, P.J., Tokunaga, R.S. a Kraus, A. (2016), A Meta-Analysis of Pornography Consumption and Actual Acts of Sexual Aggression in General Population Studies. *J Commun*, 66: 183-205. <https://doi.org/10.1111/jcom.12201>

⁷⁷ Beckett, H gyda Brodie, I; Factor, F; Melrose, M; Pearce, J; Pitts, J; Shuker, L a Warrington, C. (2013) 'Mae'n anghywir - ond rydych chi'n dod i arfer ag ef': astudiaeth ansoddol o drais rhywiol sy'n gysylltiedig â gang tuag at pobl ifanc yn Lloegr ac ymelwa arnynt'. Prifysgol Swydd Bedford.

⁷⁸ ["Basically... Porn is everywhere" \(mdx.ac.uk\)](#)

⁷⁹ Ellsberg M, Arango DJ, Morton M, Gennari F, Kiplesund S, Rheolaethau M, Watts C. Atal trais yn erbyn menywod a merched: beth mae'r dystiolaeth yn ei ddweud? *Lancet*. 2015 Ebrill 18;385(9977):1555-66. doi: 10.1016/S0140-6736(14)61703-7. Egh 2014 Tach 21. PMID: 25467575.

⁸⁰ Wolfe DA, Crooks C, Jaff e P, et al. Rhaglen yn yr ysgol i atal trais yn cadw oed o'i glasoed: treial clwstr ar hap. *Arch Pediatr Adolesc Med* 2009; 163: 692-99; Wolfe DA, Wekerle C, Scott K, Straatman AL, Grasley C, Reitzel-Jaff e D. Atal trais cadw oed gydag ieuenctid sydd mewn perygl: gwerthusiad o ganlyniadau rheoledig. *J Consult Clin Psychol* 2003; 71: 279-91

Gwerthusodd rhaglen ryngwladol Beth sy'n Gweithio i Atal Trais yn Erbyn Menywod a Merched a ariennir gan y Swyddfa Dramor, Gymanwlad a Datblygu (FCDO) mewn 15 o wledydd ledled Affrica, Asia a'r Dwyrain Canol amrywiaeth o ddulliau ataliol yn drylwyr. Roedd y rhain yn cynnwys rhaglenni mewn ysgolion i newid agweddau a normau plant mewn economïau sy'n datblygu, gweithredu cymunedol i newid normau cymdeithasol, a grymuso economaidd gyda hyfforddiant cydraddoldeb rhywiol. Er bod y rhaglenni hyn wedi digwydd mewn economïau sy'n datblygu ac felly ni ellir trosglwyddo eu canfyddiadau'n uniongyrchol i Gymru a Lloegr, maent yn darparu sylfaen dystiolaeth addawol i adeiladu arni yn y DU. Byddwn yn parhau i rannu dystiolaeth a gwersi yn ddomestig gartref, yn ogystal â chyda gwledydd eraill i gefnogi ymateb byd-eang mwy effeithiol.

Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud

Addysg

"Dwi jyst yn meddwl bod addysg yn gymaint o beth yma, dwi'n cofio gwersi PHSE ond dwi ddim yn cofio dim am hyn. Rwy'n credu bod y pethau addysg rhyw yn hanfodol." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Gwyddom fod arnom angen newid diwylliannol a chymdeithasol hirdymor i ddelio â'r mater hwn, a dyna pam mae'r Llywodraeth yn sicrhau bod Perthnasoedd, Rhyw ac Addysg lechyd yn cael eu cynllunio fel bod pobl ifanc yn datblygu dealltwriaeth o beth yw perthynas iach a pharchus. Mae materion pwysig fel preifatrwydd personol, caniatâd a herio stereoteipiau rhyw yn rhan o ganllawiau presennol yr Adran Addysg i sicrhau bod gan fwy o bobl ifanc well dealltwriaeth o sut i ymddwyn tuag at eu cyfoedion, gan gynnwys ar-lein.

Mae Addysg Perthnasoedd wedi bod yn orfodol ym mhob ysgol gynradd, Perthynas ac Addysg Rhyw ym mhob ysgol uwchradd, ac addysg lechyd ym mhob ysgol a ariennir gan y wladwriaeth ers mis Medi 2020. Mae Perthnasoedd Addysg ar gyfer disgyblion cynradd yn cwmpasu nodweddion perthnasoedd iach, gan feithrin y wybodaeth a'r ddealltwriaeth a fydd yn galluogi plant i fodelu'r ymddygiadau hyn. Mewn ysgolion uwchradd, mae'r pwnc yn cyflwyno cysyniadau am berthnasoedd agos iach. Mae canllawiau statudol yr Adran Addysg ar hyn yn nodi y dylid addysgu disgyblion am gysyniadau, a chyfreithiau sy'n ymwneud ag ystod o feysydd gan gynnwys cydsynio, ecsbloetio, paratoi, gorfodi, aflonyddu, cam-drin domestig ac anffurfio organau rhywiol menywod.

At hyn, mae'r Adran Addysg wedi **diweddarau canllawiau statudol Cadw Plant yn Ddiogel mewn Addysg** ar gyfer ysgolion a cholegau i ystyried barn ei hymgyngghoriad ar y canllawiau statudol, Galwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth, yn ogystal â chanfyddiadau adolygiad Ofsted. Disgwylir i'r canllawiau diwygiedig ddod i rym ym mis Medi 2021 a byddant yn helpu i sicrhau bod holl staff yr ysgol a'r coleg yn glir ynghylch sut i ddelio ag adroddiadau am drais rhywiol ac aflonyddu rhywiol, p'un a ydynt yn digwydd y tu mewn neu'r tu allan i gatiâu'r ysgol neu'r coleg, neu ar-lein. Bydd hefyd yn sicrhau bod holl staff yr ysgol a'r coleg yn deall sut y gallant nodi ac ymateb yn effeithiol i bob math o gamdriniaeth ac esgeulustod, gan gynnwys ymddygiad rhywiol niweidiol a cham-drin cyfoedion, fel bod dioddefwyr yn gwybod y bydd cymryd camau

hyderus yn digwydd ac y byddant hwy, a'r tramgwyddwyr, yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt.

Gofal Cymdeithasol

Mae gweithwyr cymdeithasol plant a'r teulu yn chwarae rhan hanfodol wrth fynd i'r afael â cham-drin plant yn rhywiol. Mae'r Adran Addysg wedi ymrwmo, drwy'r Strategaeth Mynd i'r Afael â Cham-drin Plant yn Rhywiol a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2021, i **wella gallu gweithwyr cymdeithasol plant a'r teulu i nodi ac ymateb yn briodol i gam-drin plant yn rhywiol** drwy ddylanwadu ar hyfforddiant a llwybrau cyn ac ar ôl cymhwyso. Bydd hyn yn cynnwys gweithio gyda rhaglenni hyfforddi a ariennir gan y Llywodraeth, gweithio'n agos gyda Phartneriaethau Addysgu i wella hyfforddiant ar y pwnc hwn cyn cymhwyso, sicrhau bod deunydd yn cael ei gynnwys yn y System Asesu ac Achredu Genedlaethol, ac archwilio cyflwyno hyfforddiant sy'n benodol i niwed.

Mae'r Adran Addysg hefyd yn gweithio gyda'r Swyddfa Gartref i ystyried sut i sicrhau bod adnoddau a hyfforddiant ar ymddygiadau rhywiol niweidiol a cham-drin rhywiol ar gael i weithwyr cymdeithasol ac arweinwyr diogelu dynodedig. Yn ogystal, mae'r Llywodraeth ar hyn o bryd **yn darparu £2 filiwn ar gyfer rhaglen cymorth i fynd i'r afael â cham-fanteisio ar blant i helpu partneriaethau diogelu mewn ardaloedd lleol i ddatblygu ymateb strategol i niwed y tu allan i'r teulu** gan gynnwys camfanteisio'n rhywiol ar blant a chamfanteisio'n droseddol ar blant.

Yn ogystal, mae'r Prif Weithiwr Cymdeithasol i Oedolion wedi gweithio gyda phartneriaid yn y sector i ddatblygu cyhoeddiad diogelu trosiannol gan ganolbwyntio ar gefnogi plant sy'n parhau i fod mewn perygl o gamfanteisio rhywiol a throeddol pan fyddant yn troi'n 18 oed. Bydd gweminar ym mis Medi 2021 i adeiladu ar y lansiad.

Ar-lein

"Dylai'r heddlu a'r gyfraith gydnabod troseddau ar-lein yn ehangach" – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Mae atal plant a phobl ifanc rhag cael eu hamlygu i gynnwys niweidiol ar-lein yn helpu i'w hatal rhag datblygu safbwyntiau niweidiol ac yn eu diogelu rhag niwed a cham-drin uniongyrchol.

Bil Diogelwch Ar-lein

Roedd y Llywodraeth **wedi cyhoeddi Mesur Diogelwch Ar-lein drafft** ym mis Mai 2021 ar gyfer craffu cyn deddfu - cyfraith sy'n arwain y byd yn wirioneddol ac y mae mawr ei hangen a fydd yn gwneud y DU y lle mwyaf diogel i fod ar-lein. Bydd y Mesur Diogelwch Ar-lein yn gweithredu'r fframwaith rheoleiddio a amlinellir yn Ymateb y Llywodraeth Lawn i'r Papur Gwyn ar Niwed Ar-lein, a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2020⁸¹.

⁸¹ [Papur Gwyn Niwed Ar-lein: Ymateb llawn y llywodraeth i'r ymgynghoriad - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/consultations/online-safety-bill)

Drwy'r Mesur Diogelwch Ar-lein, bydd angen i gwmnïau ddileu a chyfyngu ar ledaeniad cynnwys anghyfreithlon. Mae hyn yn golygu y bydd llai o gynnwys anghyfreithlon ar-lein ac y bydd yn cael ei ddileu'n gyflymach pan fydd yn ymddangos. Bydd hyn yn cynnwys camfanteisio'n rhywiol ar blant a deunydd cam-drin. Bydd y Bil Diogelwch Ar-lein yn golygu bod yn rhaid i gwmnïau cyfryngau cymdeithasol gadw addewidion i'w defnyddwyr am eu safonau ar ddeunydd niweidiol. Lle mae'r cam-drin yn anghyfreithlon, bydd angen i bob cwmni sydd o fewn cwrpas y ddeddfwriaeth gymryd camau cadarn i fynd i'r afael ag ef. Bydd angen iddynt gymryd camau cyflym ac effeithiol yn erbyn aflonyddu a bygythiadau a gyfeirir at unigolion.

Bydd yr amddiffyniadau cryfaf yn y fframwaith hwn ar gyfer plant. Bydd y Mesur Diogelwch Ar-lein yn cyflwyno **fframwaith rheoleiddio newydd i helpu i amddiffyn plant ar-lein**. Bydd angen i bob cwmni sy'n dod o dan y ddeddfwriaeth ystyried a yw eu gwasanaeth yn debygol o gael ei ddefnyddio gan blant a rhoi amddiffyniad ychwanegol ar waith ar eu cyfer. Bydd angen i gwmnïau hefyd wneud llawer mwy i amddiffyn plant rhag cael eu hamlygu i gynnwys neu weithgaredd niweidiol fel paratoi, bwlio a phornograffi. Bydd Ofcom, rheoleidiwr cyfathrebu'r DU, yn nodi'r camau y gall cwmnïau eu cymryd i amddiffyn plant ar eu gwasanaeth fel y bydd dull cyson. Bydd disgwyl hefyd i gwmnïau gymryd camau i **sicrhau nad yw plant yn gallu cael gafael ar wasanaethau sy'n peri'r risg uchaf o niwed fel pornograffi ar-lein** a gwefannau trefnu cadw oed.

Bydd angen i gwmnïau hefyd ddarparu amddiffyniadau sy'n briodol i'w hoedran i blant sy'n defnyddio eu gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys eu diogelu rhag cynnwys a gweithgarwch niweidiol ar eu gwasanaeth ac adolygu defnydd plant o nodweddion risg uwch fel ffrydio byw neu negeseuon preifat. Bydd hyn yn cipio'r safleoedd pornograffi yr ymwelwyd â hwy fwyaf ac, yn wahanol i ddeddfwriaeth flaenorol, pornograffi ar gyfryngau cymdeithasol. Mae hyn yn cwrpasu'r mwyafrif llethol o safleoedd lle mae plant yn fwyaf tebygol o fod yn agored i bornograffi. O dan gynigion y Llywodraeth, i atal plant rhag cael gafael ar gynnwys sy'n peri'r risg uchaf o niwed iddynt, **disgwyliwn i gwmnïau ddefnyddio mesurau sy'n rhoi'r hyder mwyaf iddynt yn oedran y defnyddiwr, er enghraifft, dilysu oedran**. Os nad yw cwmnïau'n defnyddio technoleg dilysu oedran, bydd yn ofynnol iddynt ddangos bod eu dull amgen yn darparu'r un lefel o amddiffyniad i blant.

Byddwn hefyd yn gweithio i **sicrhau bod cwmnïau technoleg yn gwneud eu llwyfannau'n fwy diogel i blant a phobl ifanc**. Gellir gwrthweithio rhai niweidiau ar-lein, megis cam-drin ac aflonyddu ar-lein, drwy ddylunio platfformau'n fwy diogel. Amlygodd ymateb y Llywodraeth i ymgynghoriad y Papur Gwyn ar Niwed Ar-lein bwysigrwydd dylunio platfformau ac ymrwymodd i ddatblygu canllawiau 'diogelwch drwy ddylunio' i gwmnïau. Mae gan y dull diogelwch trwy ddylunio, sy'n ymgorffori diogelwch fel ystyriaeth graidd wrth ddylunio a datblygu llwyfan ar-lein, rôl bwysig i'w chwarae o ran creu manau ar-lein mwy diogel i fenywod a merched. Ym mis Mehefin 2021, cyhoeddodd y Llywodraeth ganllawiau gwirfoddol diogelwch drwy ddylunio ar gyfer busnesau bach a chanolig a busnesau newydd sy'n nodi egwyddorion ac arweiniad clir i helpu cwmnïau i wneud dewisiadau dylunio mwy diogel⁸².

⁸² [Egwyddorion dylunio platfformau ar-lein mwy diogel - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk)

Yn ogystal, bydd defnyddwyr yn gallu rhoi gwybod am fwlio ac aflonyddu ar-lein ar lwyfannau, a bydd angen i ddulliau adrodd fod yn hawdd i'w llywio ar gyfer defnyddwyr sy'n blant. Dylai defnyddwyr ddisgwyl gweld llwyfannau'n cymryd camau priodol mewn ymateb i adroddiadau gan gynnwys dileu cynnwys niweidiol, sancsiynau yn erbyn defnyddwyr sy'n troseddu, neu newid eu prosesau a'u polisiau i amddiffyn eu defnyddwyr yn well.

Hyd nes y daw'r Mesur Diogelwch Ar-lein i rym, mae'r Llywodraeth wedi nodi ein disgwyliadau ar gwmnïau yn y Cod Ymarfer Dros Dro ar Gamfanteisio Rhywiol a Cham-drin Plant ar-lein, a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2020⁸³. Mae'r Cod Interim yn nodi ystod eang o fesurau y mae cwmnïau'n cael eu hannog i'w gweithredu nawr i fynd i'r afael ag ehangder y troseddau hyn ar-lein, gan gynnwys ffrydio cam-drin plant yn rhywiol, rhannu deunydd cam-drin plant a meithrin perthynas amhriodol ar-lein.

Mannau ar-lein mwy diogel

Mae'r Swyddfa Gartref hefyd wedi ariannu nifer o fentrau yng ngoleuni pryderon cynyddol am niwed ar-lein yn ystod y pandemig, gan gynnwys drwy Grid Dysgu'r De-orllewin a Materion Rhyngrwyd, i **ddatblygu canolfan ar-lein newydd, wedi'i chynllunio'n benodol i leihau cam-drin ar-lein a chodi ymwybyddiaeth o'i risgiau.**

Yn ogystal, mae'r Adran dros Dechnoleg Ddigidol, Diwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon wedi cyhoeddi **Strategaeth Llythrennedd yn y Cyfryngau** a chynllun gweithredu i helpu i rymuso pobl, gan gynnwys rhieni a phlant, a rhoi iddynt y sgiliau a'r wybodaeth sydd eu hangen arnynt i wneud dewisiadau mwy gwybodus a mwy diogel ar-lein. Mae casgliad o adnoddau llythrennedd yn y cyfryngau sy'n cyfeirio defnyddwyr at arweiniad, offer a chynghor i helpu dinasyddion i gadw'n ddiogel ar-lein ar gael ar GOV.uk.

Yn rhyngwladol ac ar ein ffiniau

Yn rhyngwladol, mae'r Llywodraeth wedi gweithio drwy'r G7 i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched yn fyd-eang. Gwahoddodd y Llywodraeth Weinidogion Cartref i weithio ar **gytundeb G7 ar rannu gwybodaeth ac arfer gorau ar fynd i'r afael â ffurfiau ar-lein presennol a rhai sy'n dod i'r amlwg o'r troseddau hyn**, gan gynnwys mathau o gam-drin ar-lein. Ymrwymodd Arweinwyr Tramor a Datblygu a Phenaeithiaid Gwladwriaethau i yrru'r canlynol ymlaen: addysgu merched, grymuso menywod a rhoi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched.

Mae trais yn erbyn menywod a merched yn her fyd-eang: mae'n tanseilio lleihau tlodi, cydraddoldeb rhywiol, atal a datrys gwrthdaro. Mae'r Llywodraeth yn defnyddio ein dylanwad drwy fforymau rhyngwladol byd-eang i berswadio eraill bod atal yn bosibl, a chynyddu buddsoddiad mewn dulliau profedig i atal trais. Yn unol â'r Adolygiad Integredig, rydym yn cefnogi Sefydliadau a Symudiadau Hawliau Menywod i chwarae eu rhan ganolog wrth roi terfyn ar drais yn erbyn menywod a merched.

⁸³ [Niwed ar-lein: codau ymarfer interim - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk)

Mae'r DU yn parhau i gymryd rôl arweiniol i fynd i'r afael â thrais ar sail rhywedd mewn gwrthdaro ac argyfwng gan gynnwys drwy'r Fenter Atal Trais Rhywiol mewn Gwrthdaro (PSVI). Eleni, bydd y DU yn lansio strategaeth PSVI newydd a theori newid i gynyddu erlyniad cyflawnwyr ac i gefnogi goroeswyr trais rhywiol sy'n gysylltiedig â gwrthdaro. Mae'r DU yn un o sylfaenwyr y Bartneriaeth Fyd-eang i Roi Terfyn ar Drais yn Erbyn Plant. Mae'r bartneriaeth yn sbarduno'r mudiad rhyngwladol i gyflawni Nod Datblygu Cynaliadwy 16.2 i roi terfyn ar drais, camdriniaeth a chamfanteisio ar blant, gan gynnwys gwaith i fynd i'r afael â chamfanteisio rhywiol a cham-drin plant ar-lein.

Eleni, byddwn yn dechrau gweithredu 'Beth sy'n Gweithio i Atal Trais: Effaith ar Raddfa', y rhaglen olynol ryngwladol i'n 'Beth sy'n Gweithio i Atal Trais yn Erbyn Menywod a Merched 2014-2020'. Bydd hyn yn ehangu dulliau profedig o atal trais ac yn arloesi ymyriadau newydd y gellir eu helaethu lle mae diffyg tystiolaeth, megis ar gyfer menywod ag anableddau a merched ifanc. Bydd yn cynnwys gwerthusiadau trylwyr o ymyriadau i wella dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i atal trais yn erbyn menywod a merched ar raddfa fawr.

Mae'r DU yn un o sylfaenwyr y Bartneriaeth Fyd-eang a'r Gronfa i Roi Terfyn ar Drais yn Erbyn Plant (EVAC). Mae'r bartneriaeth yn sbarduno'r mudiad rhyngwladol i gyflawni Nod Datblygu Cynaliadwy 16.2 i roi terfyn ar drais, camdriniaeth a chamfanteisio ar blant, gan gynnwys gwaith i fynd i'r afael â chamfanteisio rhywiol a cham-drin plant ar-lein. Gan gydnabod natur draws-wladol cam-drin plant yn rhywiol ar-lein, mae'r Llywodraeth yn gweithio'n agos gyda phartneriaid byd-eang i gryfhau amddiffyniadau yn ei erbyn ledled y byd. Mae hyn yn cynnwys drwy **fuddsoddiad y Swyddfa Gartref yng ngwaith EVAC i gadw plant yn ddiogel ar-lein, yn ogystal â'n sedd barhaol ar Fwrdd Cynghrair Byd-eang WePROTECT**, clymblaid fyd-eang i roi terfyn ar gam-drin plant yn rhywiol ar-lein a ariannwyd ac a gynhaliwyd gan y Swyddfa Gartref ar y dechrau ac sydd bellach yn sefydliad annibynnol sy'n cynnwys llywodraethau, diwydiant a chymdeithas sifil.

Ym mis Medi 2020, lansiodd y **Llywodraeth Strategaeth y DU: Diogelu rhag Camfanteisio Rhywiol a Cham-drin ac Aflonyddu Rhywiol o fewn y Sector Cymorth**⁸⁴. Mae hwn yn nodi camau gweithredu'r DU – ar draws holl adrannau'r Llywodraeth sy'n darparu Cymorth Datblygu Swyddogol – i atal cam-drin rhywiol, camfanteisio ac aflonyddu rhag digwydd, ac ymateb yn briodol lle mae'n digwydd. Mae cynllun gweithredu i **fynd i'r afael â throsedd-wyr rhyw trawswladol sy'n targedu plant dramor** wedi'i gyhoeddi fel rhan o Strategaeth Mynd i'r Afael â Cham-drin Plant yn Rhywiol 2021, yn unol ag argymhelliad yr Ymchwiliad Annibynnol i Gam-drin Plant yn Rhywiol. Mae hyn yn cynnwys y Swyddfa Gartref yn comisiynu'r Asiantaeth Troseddau Cenedlaethol i ddatblygu rhestr o wledydd sydd mewn perygl mawr gan drosedd-wyr trawswladol rhyw yn y DU i lywio cyfyngiadau teithio fel rhan o orchmynion sifil, yn ogystal â gwaith gan y Swyddfa Dramor, Gymanwlad a Datblygu (FCDO), Interpol a'r Asiantaeth Troseddau Cenedlaethol i atal cyflawnwyr camfanteisio rhywiol, camdriniaeth ac aflonyddu rhywiol rhag gweithio yn y diwydiant cymorth a sicrhau nad yw'r sawl sy'n cael eu dal yn mynd yn ddigerydd.

⁸⁴ [Strategaeth y DU: diogelu rhag camfanteisio rhywiol a cham-drin ac aflonyddu rhywiol o fewn y sector cymorth - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/policies/sexual-offences)

Mae Confensiwn Istanbwl yn gytundeb gan Gyngor Ewrop sy'n ei gwneud yn ofynnol i wladwriaethau fod ag ystod o fesurau ar waith i atal a gwrthsefyll trais yn erbyn menywod a thrais domestig. Llofnododd y DU yr offeryn nodedig hwn yn 2012 ac rydym wedi bod yn gweithio'n galed i fynd i'r afael â'r ychydig newidiadau sy'n weddill y mae angen i ni eu gwneud er mwyn bod mewn sefyllfa i'w gadarnhau. Er ein bod ac wedi bod yn cyflawni bron pob un o'r gofynion a osodwyd arnom gan y Confensiwn ers amser maith, rydym yn cydnabod yr angen i'w gadarnhau cyn gynted â phosibl, yn anad dim i anfon neges glir am ein hymrwymiad ar draws pob maes trais yn erbyn menywod a merched. Mae'r Llywodraeth **yn parhau'n ymrwymedig i gadarnhau Confensiwn Istanbwl**⁸⁵.

Mae Llu Ffiniau'r Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r heddlu i adnabod y rhai sydd mewn perygl ac i helpu i atal anffurfio organau cenhedlu benywod (enwaedu benywod), priodas dan orfod ac arferion niweidiol eraill, fel smwddio'r fron⁸⁶. Mae'r gweithrediadau cydgysylltiedig, amlasiantaethol hyn yn cynnwys siarad â theithwyr, dosbarthu taflenni, a nodi unrhyw un sydd mewn perygl. Maent yn canolbwyntio ar godi ymwybyddiaeth y cyhoedd, diogelu dioddefwyr, a nodi cyflawnwyr sy'n teithio rhwng y DU a gwledydd lle mae nifer uchel o achosion o'r troseddau hyn. Yn ogystal, bydd y Swyddfa Dramor, y Gymanwlad a Datblygu (FDCO) yn **parhau i gefnogi'r mudiad a arweinir gan Affrica i roi terfyn ar enwaedu benywod**, gan gynnwys drwy ei raglen aml-flwyddyn a ddechreuodd yn 2019.

Dod â phriodasau plant i ben

Gwyddom fod priodas dan orfod yn effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched, ac - er bod offer a gweithgarwch presennol, megis Gorchmynion Diogelu Priodasau dan Orfod, wedi helpu i atal yr arfer arswydus hwn - mae'r Llywodraeth yn parhau i fod yn ymrwymedig i'r nod o roi terfyn ar briodasau plant yn y wlad hon. Rydym hefyd yn cydnabod yr angen i ddangos i wledydd eraill fod priodas plant yn rhywbeth y mae angen mynd i'r afael ag ef.

Gall priodas plant a chael plant yn rhy gynnar mewn bywyd amddifadu plant o gyfleoedd bywyd pwysig, a dyna pam y bydd y Llywodraeth yn **cefnogi codi oedran priodas a phartneriaeth sifil yng Nghymru a Lloegr o 16 i 18 oed**, pan fydd cyfrwng deddfwriaethol priodol ar gael, i helpu i ddileu priodas pobl ifanc dan oed. Cydnabyddir yn eang mai 18 oed yw'r oedran y daw un yn oedolyn, a phryd y dylid cael hawliau dinasyddiaeth lawn.

⁸⁵ [Cadarnhad confensiwn Cyngor Ewrop ar fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a thrais domestig - adroddiad cynnydd 2020 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

⁸⁶ [Ymgyrch Limelight: cyfarwyddiadau i staff yr heddlu a Llu'r Ffiniau - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

Ein manau cyhoeddus

"Ni ddylai fod gofyn i ni fynd â phâr sbâr o esgidiau fflat allan gyda ni ar noson allan, er mwyn i ni allu rhedeg yn haws. Ni ddylem orfod esgus bod ar y ffôn, na galw rhywun mewn gwirionedd, dim ond am fod arnom ofn cerdded i lawr y stryd rhag i rywun yn ymosod arnom. Ni ddylai fod yn rhaid i ni newid ein llwybr adref, er mwyn i ni gerdded mewn goleuadau stryd." Galwad am Dystiolaeth - Arolwg Cyhoeddus

Strydoedd mwy diogel

Dylem i gyd deimlo'n ddiogel i gerdded ein strydoedd, a dyna pam mae'r Swyddfa Gartref yn **buddsoddi £25 miliwn pellach i'r Gronfa Strydoedd Diogelach** yn 2021/22. Bydd yr arian ychwanegol hwn yn galluogi ardaloedd lleol ledled Cymru a Lloegr i roi mesurau atal trosedd arloesol ar waith yn gyhoeddus, gan ganolbwyntio'n benodol ar sicrhau bod menywod a merched yn ddiogel ac yn teimlo'n ddiogel yn ein manau cyhoeddus, gan gynnwys:

- gweithio'n agos gyda sefydliadau Economi'r Nos;
- gwella goleuadau stryd;
- cynyddu'r ddarpariaeth teledu cylch cyfyng fel bod pobl yn meddwl ddwywaith cyn cyflawni trosedd a gellir eu hadnabod a'u dwyn i gyfiawnder yn gyflymach;
- sefydlu cynlluniau Gwarchod Cymdogaeth a Busnes i rymuso a chefnogi cymunedau; ac
- addysg a gweithgarwch codi ymwybyddiaeth mewn cymunedau a sefydliadau i newid ymddygiad ac agweddau.

Mae natur beilot y cylch ychwanegol hwn o Gyllid Strydoedd Diogelach, sy'n adlewyrchu prif ffocws newydd ar helpu i fynd i'r afael â'r troseddau hyn, yn gyfle gwerthfawr i adeiladu gwybodaeth a thystiolaeth i lywio penderfyniadau ariannu a pholisi yn y dyfodol. Yn ogystal, ym mis Gorffennaf 2021, cynhaliodd y Gweinidog Diogelu **Uwchgynhadledd i ddwyn ynghyd cynrychiolwyr o bob rhan o'r sector lletygarwch, plismona, a'r sector trais yn erbyn menywod a merched** gan ganolbwyntio ar ddiogelwch menywod a merched.

Trafnidiaeth fwy diogel

Mae hefyd yn hanfodol bod menywod a merched yn gallu defnyddio trafndiaeth gyhoeddus yn ddiogel. Mae Heddlu Trafnidiaeth Prydain (BTP) a Transport for London (TfL) wedi ymgymryd â dulliau newydd arloesol o fynd i'r afael â throseddau rhywiol drwy eu hymgyrchoedd 'Project Guardian' a 'Report it to Stop it'. Mae hyn wedi arwain at ffurfio'r Grŵp Llywio Aflonyddu Rhywiol ar Reilffyrdd sy'n gweithio ar draws y diwydiant rheilffyrdd i fynd i'r afael â throseddau rhywiol. Er enghraifft, mae BTP a'r Adran Drafndiaeth yn datblygu mentrau pellach sy'n rhoi mwy o reolaeth i ddiodefwr dros y broses adrodd gyfan drwy ei gwneud yn haws cael mynediad a chanolbwyntio mwy ar ddiodefwr, gan gynnwys ffyrdd o alluogi adrodd dienw a chyfrinachol ar ddigwyddiadau. Yn ychwanegol **mae Heddlu Trafnidiaeth Prydain yn gwella hyfforddiant i'w staff ar nodi a mynd i'r afael ag ymddygiad rhywiol digroeso** i helpu i sicrhau bod digwyddiadau'n cael eu trin yn sensitif ac yn briodol.

Yn ogystal, mae Strategaeth Fysiau Genedlaethol y Llywodraeth yn ymdrechu i gael y safonau diogelwch uchaf i gefnogi diogelwch personol pob teithiwr. Mae'r Strategaeth wedi annog awdurdodau lleol i adolygu effaith seilwaith ar ochr y ffordd (arosfannau bysiau a llochesi) fel rhan o'u Cynlluniau Gwella Gwasanaethau Bysiau. Mae'r Strategaeth yn cefnogi'r defnydd o wasanaethau bysiau 'sy'n ymateb i'r galw', sy'n cynnig gwasanaethau mwy personol, ar alw, o ddrws person, neu'n agosach at ei ddrws na bws rheolaidd. Gall y gwasanaethau hyn **helpu i oresgyn y pryderon sydd gan rai menywod ynghylch defnyddio trafndiaeth gyhoeddus yn y nos**. Erbyn hyn, mae gan weithredwyr bysiau rwymedigaeth gyfreithiol i gyhoeddi amserlen a data rhedeg, a bydd **yr Adran Drafndiaeth yn darparu cyllid ar gyfer gwybodaeth ragfynegol a fydd yn hysbysu teithwyr sawl munud i fwrdd mae eu bws o'r arhosfan bysiau** ac ar gyfartaledd pa mor hir y bydd y daith yn cymryd. Bydd hyn yn rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen ar bobl i gynllunio eu taith yn ddiogel.

Yn 2020, nododd y Llywodraeth **safonau trwyddedu newydd anodd ar gyfer y sector tacsis a cherbydau hurio preifat** (gan gynnwys ar gyfer gwasanaethau sy'n seiliedig ar apiau) i wella cysondeb a lleihau'r risg o niwed i blant a theithwyr sy'n agored i niwed. Mae'r safonau'n cynnwys gwiriadau cofnodion troseddol ar gyfer gyrwyr bob chwe mis a hyfforddiant diogelu i helpu gyrwyr i nodi ac ymateb i deithwyr a allai fod yn cael eu cam-drin neu eu hecsbloetio. Mae'r Llywodraeth yn ymgysylltu â'r holl awdurdodau trwyddedu yn Lloegr⁸⁷ i sicrhau eu bod yn gweithredu ar y Safonau hyn. Disgwylir i awdurdodau trwyddedu fod wedi adolygu eu polisiau a'u gweithdrefnau presennol yn erbyn y Safonau erbyn diwedd 2021, fel y gall unrhyw newidiadau angenrheidiol fod ar waith erbyn dechrau 2022. Bydd yr Adran Drafndiaeth yn parhau i fonitro polisiau awdurdodau trwyddedu er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd â'r Safonau drwy ei harolwg blynyddol o awdurdodau trwyddedu.

Beth arall y byddwn yn ei wneud

Mae'n amlwg o'r Alwad am Dystiolaeth bod galw am addysg mewn ysgolion ar faterion trais yn erbyn menywod a merched, er mwyn helpu i fynd i'r afael ag achosion sylfaenol. Mae'r ysgol yn chwarae rhan hanfodol wrth feithrin diwylliant cadarnhaol lle mae ymddygiadau iach yn cael eu deall a bod agweddau niweidiol yn cael eu herio cyn iddynt waethygu. Yn ogystal, tynnodd yr Alwad am Dystiolaeth sylw at y camau y mae menywod a merched wedi'u mabwysiadu i deimlo'n ddiogel mewn manau cyhoeddus. Er bod y Llywodraeth eisoes wedi cymryd camau i atal trais yn erbyn menywod a merched, mae mwy y gallwn ei wneud.

⁸⁷ Er bod trwyddedu tacsis a cherbydau hurio preifat yn faes polisi datganoledig ym mhob gwlad, cyhoeddwyd y Safonau Tacsis Statudol a Cherbydau Hurio Preifat o dan bwerau yn Neddf Plismona a Throseddu 2017. Nid yw plismona a chyfiawnder troseddol yn fater sydd wedi'i ddatganoli yng Nghymru. Felly, mae'r Safonau'n cael effaith yng Nghymru, ond cytunwyd â Llywodraeth Cymru y byddant yn monitro cynnydd awdurdodau trwyddedu Cymru.

Ymgyrch genedlaethol gwybodaeth i'r cyhoedd ar drais yn erbyn menywod a merched

Mae'r Alwad am Dystiolaeth wedi tynnu sylw at y ffaith bod mwy i'w wneud i gynyddu ymwybyddiaeth o drais yn erbyn menywod a merched mewn mannau cyhoeddus, gyda thystiolaeth yn dangos bod y cyhoedd am gael ymgyrch gyfathrebu genedlaethol i godi ymwybyddiaeth o'r troseddau hyn, i hyrwyddo sut i gael gafael ar gymorth, ac i fynd i'r afael ag ymddygiad annerbyniol. **Bydd y Llywodraeth yn lansio ymgyrch gyfathrebu trais yn erbyn menywod a merched** sydd yn canolbwyntio ar greu newid ymddygiad. Bydd yn targedu ac yn herio cyflawnwyr ac agweddau niweidiol casineb at fenywod sy'n bodoli o fewn y gymdeithas ehangach, yn addysgu pobl ifanc am berthnasoedd a chydysniad iach, ac yn sicrhau y gall dioddefwyr gydnabod camdriniaeth a throseddu rhywiol digyffwrdd, tra'n ceisio cymorth yn gynharach.

Y DU fel arweinydd byd-eang wrth atal trais yn erbyn menywod a merched

Mae angen inni hefyd gymryd camau tymor hwy. I wneud hyn rhaid inni barhau i ddeall y ffyrdd mwyaf effeithiol o atal y troseddau hyn. Dyna pam y byddwn yn buddsoddi £3 miliwn tuag at ddeall **beth sy'n gweithio i atal trais yn erbyn menywod a merched**. Bydd hyn yn ein galluogi i nodi prosiectau atal o'r ansawdd uchaf sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer buddsoddi, er enghraifft:

- rhaglenni i bawb: canolbwyntio ar raglenni cyffredinol mewn ysgolion, gyda'r nod o addysgu a hysbysu plant a phobl ifanc am drais yn erbyn menywod a merched, perthnasoedd iach a chanlyniadau camdriniaeth;
- cymorth wedi'i dargedu sy'n canolbwyntio ar bobl ifanc yn eu harddegau sydd â risg uchel o gael neu gyflawni camdriniaeth;
- rhaglenni i fynd i'r afael â throseddu rhywiol digyffwrdd mewn mannau cyhoeddus, a'r posibilrwydd o ddwysáu ymddygiad troseddol; a
- rhaglenni sy'n canolbwyntio ar fynd i'r afael ag amlygiad i drais yn erbyn menywod a merched yn y cartref, gan gydnabod bod hyn yn brofiad niweidiol yn ystod plentyndod.

O ganlyniad i hyn, byddwn yn datblygu llyfrgell o dystiolaeth a fydd yn drawsnewidiol wrth weithredu camau ataliol sy'n adeiladu ar waith presennol ar atal trais ac yn ei ymestyn. Bydd gwerthuso a dysgu o'r gwaith hwn yn llywio darpariaeth ar atal yn y dyfodol. Bydd hyn yn adeiladu ar arferion a dysgu rhyngwladol Beth sy'n Gweithio ac yn cyd-fynd â hwy.

Atal mewn ysgolion, colegau a phrifysgolion

Mae tystlythyrau Gwahodd pawb ac Adolygiad Ofsted o gam-drin rhywiol mewn ysgolion wedi dangos i ni bod amlder ymddygiadau rhywiol niweidiol a brofir gan bobl ifanc yn golygu bod rhai plant a phobl ifanc yn eu hystyried yn normal. Mae angen dybryd i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched yn ein sefydliadau addysgol. Mae'r Adran Addysg wedi **derbyn canfyddiadau adolygiad Ofsted yn llawn.**

Mae'r Adran wedi ariannu'r Ganolfan Gofal Cymdeithasol i Blant sy'n Gweithio i weithio gyda'r Ganolfan Arbenigedd ar Gam-drin Plant yn Rhywiol (a sefydlwyd ac a gyllidir gan y Swyddfa Gartref). Bydd y Ganolfan Arbenigedd yn datblygu ac yn darparu hyfforddiant cam-drin plant yn rhywiol i weithwyr cymdeithasol, a fydd yn goruchwyllo arweinwyr diogelu dynodedig, ac yn rhannu adnoddau ymarfer gydag ysgolion. Bydd y Llywodraeth yn ymhelaethu ar y gwaith hwn gydag arian ychwanegol i gyflawni **hyfforddiant ar gyfer hyd at 250 o arweinwyr diogelu dynodedig ar sut i nodi ac ymateb i byderon cam-drin plant yn rhywiol.**

Bydd yr Adran Addysg hefyd yn datblygu cymorth ychwanegol i **helpu athrawon i gyflwyno perthnasoedd statudol, rhyw ac addysg iechyd yn effeithiol ac yn hyderus.** Bydd hyn yn cynnwys gweithio gydag arbenigwyr blaenllaw i ddarparu'r dull gorau sy'n seiliedig ar dystiolaeth o addysgu am drais a cham-drin a galluogi athrawon i rannu arfer da. Bydd y Llywodraeth yn sicrhau bod athrawon disgyblion sy'n agored i niwed - fel y rhai ag anghenion addysgol arbennig ac anabledau, a'r rhai mewn gofal neu mewn angen - yn cael y cymorth cywir i gyflwyno'r cwricwlwm. Er mwyn sicrhau dull gweithredu cyson, bydd yr Adran yn **datblygu canllawiau anstatudol a monitro a gwerthuso hyder athrawon** i gyflwyno'r pynciau anodd hyn a pharhau i adeiladu rhaglen o gymorth sy'n diwallu anghenion athrawon.

Yn ogystal, mae'r Adran Addysg yn archwilio sut **gellid defnyddio myfyrwyr prifysgol i gefnogi cyflwyno gwersi RSHE gan gymheiriaid mewn ysgolion.** Roedd adroddiad gan Universities UK 2019⁸⁸ wedi tynnu sylw at y ffaith bod gwerth sylweddol mewn meithrin perthynas â phobl ifanc cyn ymuno ag Addysg Uwch, gan ei fod yn helpu i sicrhau parhad negeseuon a meithrin arweinyddiaeth weithredol mewn myfyrwyr o'r cychwyn cyntaf. Mae rhai darparwyr Addysg Uwch eisoes yn cyflwyno sesiynau sy'n canolbwyntio ar gydsyniad mewn ysgolion, ac rydym yn archwilio sut y gellir ehangu'r modelau hyn ymhellach.

Bydd yr Adran Addysg hefyd yn **gweithio gyda phartneriaid diogelu amlasiantaethol, y Swyddfa Gartref a'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol i gefnogi trefniadau diogelu effeithiol gydag ysgolion.** Mae'n hanfodol bod y system ddiogelu ehangach, gan gynnwys partneriaid statudol ac anstatudol, yn cydweithio'n effeithiol i nodi a herio agweddau ac ymddygiadau niweidiol, ac i gefnogi plant a phobl ifanc sy'n arddangos ac yn dioddef cam-drin o'r fath. Mae canllawiau statudol eisoes yn nodi disgwyliad clir i bob partneriaeth ddiogelu leol gynnwys pob ysgol yn eu trefniadau diogelu. Er mwyn cryfhau'r gofyniad hwn, mae'r Adran Addysg wedi gofyn

⁸⁸ [Newid y Diwylliant Mynd i'r afael â thrais ar sail rhywedd, aflonyddu a throseddau casineb: dwy flynedd yn ddiweddarach](#)

i'r holl bartneriaid diogelu adrodd ar sut y maent yn cynnwys ysgolion mewn trefniadau diogelu lleol.

Gwyddom hefyd ei bod yn hanfodol bod gweithwyr cymdeithasol yn gallu adnabod a gweithio gyda merched a menywod ifanc sydd mewn perygl o anffurfio organau rhywiol menywod (enwaedu benywod). Bydd yr Adran Addysg yn gweithio gyda nifer fach o awdurdodau lleol, fel rhan o'Gronfa Adfer ac Adeiladu Rhanbarthol Covid-19 Gofal Cymdeithasol Plantii **nodi'r heriau a'r rhwystrau o ran gwaith diogelu effeithiol wrth fynd i'r afael ag enwaedu benywod** a datblygu a lledaenu arfer da i awdurdodau lleol eraill.

Bydd yr Adran Addysg hefyd yn gweithio gyda cholegau a chyrrff sy'n cynrychioli'r sector Addysg Bellach **i ddeall yn well sut i godi ymwybyddiaeth o berthnasoedd iach ymhlith myfyrwyr**. Byddwn hefyd yn gweithio i ddeall pa gymorth pellach sydd ei angen ar fyfyrwyr ac athrawon i nodi, adrodd a mynd i'r afael â materion sy'n ymwneud ag aflonyddu rhywiol a sut y gellir lledaenu arfer da ar draws darparwyr i hwyluso dysgu a gwella a arweinir gan y sector.

Mannau cyhoeddus mwy diogel

Er mwyn helpu i sicrhau bod menywod yn teimlo'n ddiogel mewn manau cyhoeddus, mae'r Swyddfa Gartref wedi lansio **Cronfa Diogelwch Menywod yn y Nos gwerth £5 miliwn** fydd yn canolbwyntio ar atal trais yn erbyn menywod a merched mewn manau cyhoeddus yn y nos, gan gynnwys mewn lleoliadau neu ar lwybrau cysylltiedig adref. Bydd y gronfa'n agored i fentrau sy'n targedu cyflawnwyr posibl, yn ceisio amddiffyn dioddefwyr posibl, neu'n darparu rhaglenni a fwriedir i fynd i'r afael ag ymddygiad troseddol. Mae'r gronfa beilot yn chwilio am ddulliau newydd ac arloesol i helpu i adeiladu'r sylfaen dystiolaeth.

Yn ogystal, mae'r Swyddfa Gartref yn cefnogi gwaith Awdurdod y Diwydiant Diogelwch i sicrhau bod cymwysterau goruchwylwyr drysau a gwarchodwyr diogelwch yn ymgorffori cynnwys penodol sy'n ymwneud â thrais yn erbyn menywod a merched, a'i ymgyrchoedd i atgoffa'r diwydiant a gweithredwyr o'i rôl a'i gyfrifoldeb i gadw pobl yn ddiogel, gan ganolbwyntio ar ddiogelwch menywod. **Bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gydag Awdurdod y Diwydiant Diogelwch i ystyried beth arall y gellir ei wneud i gryfhau'r mesurau diogelu hyn ymhellach**. Bydd hyn hefyd yn rhan o adolygiad o'r gyfundrefn datgelu a gwahardd.

Mae'n hanfodol bod menywod a merched yn gallu rhannu eu barn a'u profiadau o ble yn ein manau cyhoeddus y maent yn teimlo'n anniogel i alluogi ardaloedd lleol i gymryd camau ataliol wedi'u teilwra. Dyna pam y bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r heddlu i **dreialu StreetSafe, offeryn ar-lein a fydd yn galluogi'r cyhoedd i roi gwybod yn ddiennw am feysydd lle maent yn teimlo'n anniogel**. Bydd StreetSafe yn galluogi pawb, gan gynnwys menywod a merched, i adrodd am leoliadau lle maent yn teimlo neu wedi teimlo'n anniogel ac i nodi'r nodweddion am y lleoliad hwnnw a wnaeth iddynt deimlo fel hyn. Bydd y data ar gael i Gomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau ac awdurdodau lleol a fydd yn ei ddefnyddio i gefnogi eu Cynlluniau Plismona a Throseddau lleol a dylanwadu ar bartneriaethau diogelwch cymunedol gyda rhanddeiliaid.

Mae atal effeithiol hefyd yn golygu bod ein mannau cyhoeddus yn cael eu cynllunio mewn ffordd sy'n helpu i sicrhau bod menywod a merched yn teimlo'n ddiogel ac yn atal troseddu. Dyna pam y bydd yr Adran Drafnidiaeth yn **ymgyngori ynghylch a allai nodweddion dylunio strydoedd helpu i wella diogelwch personol, a'r canfyddiad o ddiogelwch**. Bydd canlyniadau hyn yn llywio diweddariad i Lawlyfr Strydoedd y Llywodraeth, ein prif ddarn o ganllawiau dylunio strydoedd sy'n ymdrin â dylunio strydoedd preswyl a strydoedd mawr.

Mannau ar-lein mwy diogel

Lle mae safleoedd pornograffi yn cynnal cynnwys a gynhrychir gan ddefnyddwyr neu'n hwyluso rhyngweithio defnyddiwr ar-lein (gan gynnwys rhannu fideos a delweddau, gwneud sylwadau a ffrydio byw), byddant yn yn ddarostyngedig i'r Bil Diogelwch Ar-lein. Mae'r Llywodraeth yn cydnabod y pryderon a godwyd ynghylch amddiffyn plant rhag pornograffi ar-lein ar wasanaethau nad ydynt yn dod o fewn cwmpas y Bil drafft ar hyn o bryd. Mae'r Llywodraeth yn defnyddio proses graffu cyn deddfu'r Mesur Diogelwch Ar-lein i **archwilio ffyrdd o ddarparu amddiffyniadau ehangach i blant o bornograffi ar-lein**, gan gynnwys ar safleoedd nad ydynt yn dod o fewn cwmpas y Bil drafft.

Gweithleoedd mwy diogel

Amlygodd Galwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth y graddau, sy'n peri pryder, y mae aflonyddu rhywiol yn digwydd yn y gweithle. Yn ogystal, yn 2019, cynhaliodd Swyddfa Cydraddoldebau'r Llywodraeth (GEO) ymgynghoriad ar aflonyddu rhywiol yn y gweithle a oedd wedi canfod bod menywod wedi profi digwyddiadau ar draws ystod o fathau o aflonyddu, o jôcs a sylwadau rhywiol, i droseddau fel ymosod a threisio.

Mae ymateb y Llywodraeth i ymgynghoriad y GEO yn nodi y bydd y Llywodraeth yn cyflwynonifer o fesurau i sicrhau bod gan gyflogeion amddiffyniadau cyfreithiol digonol ac i annog cyflogwyr i gymryd camau i atal aflonyddu. Mae hyn yn cynnwys cyflwyno **dyletswydd ragweithiol newydd ar gyflogwyr sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gymryd 'pob cam rhesymol' i atal eu gweithwyr rhag profi aflonyddwch rhywiol**, amddiffyniadau penodol i gyflogeion rhag aflonyddu gan drydydd partïon (er enghraifft, cwsmeriaid neu gleientiaid), gan edrych yn fanwl ar ymestyn y terfyn amser ar gyfer dod ag achosion sy'n seiliedig ar Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i'r Tribiwnlys Cyflogaeth o dri mis i chwe mis, a chefnogi'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol i lunio Cod Ymarfer statudol.

Trafnidiaeth fwy diogel

Er mwyn adeiladu ar ein gwaith i helpu i sicrhau bod menywod a merched yn gallu teithio'n ddiogel, bydd yr Adran Drafnidiaeth yn penodi **Eiriolwr Trafnidiaeth newydd ar gyfer Trais yn erbyn Menywod a Merched**. Byddant yn helpu llunio'r dull o adrodd am ymddygiad rhywiol digroeso ar drafnidiaeth gyhoeddus ledled Lloegr⁸⁹. Fel rhan o hyn byddant yn ymgysylltu'n eang â gweithredwyr trafndiaeth, awdurdodau lleol, cyrff gorfodi, elusennau a rhanddeiliaid trafndiaeth eraill, gan gynnwys gwrando ar bryderon defnyddwyr trafndiaeth iau. Byddant yn sicrhau bod arfer gorau yn cael

⁸⁹ Ar y rheilffyrdd, gweithredwyr a reolir gan yr Adran Drafnidiaeth

ei rannu a'i weithredu ac yn awgrymu ffyrdd y gall yr Adran Drafnidiaeth wella diogelwch i fenywod a merched ar drafnidiaeth.

Rhoi terfyn ar gam-drin sy'n seiliedig 'ar anrhydedd', priodas dan orfod ac anffurfio organau rhywiol menywod

Mae priodas dan orfod, anffurfio organau rhywiol menywod a mathau eraill o gam-drin sy'n seiliedig 'ar anrhydedd' yn droseddau cudd, ac er mwyn mynd i'r afael â hwy mae angen i ni newid agweddau ac ymddygiad. Mae'n bwysig bod pawb yn gwybod bod yr arferion hyn yn niweidiol, nid yn cael eu cymeradwyo gan unrhyw brif grefydd ac nad ydynt yn 'anrhydeddus' o gwbl. Mae'r Swyddfa Gartref eisoes yn darparu amrywiaeth o adnoddau, megis cyrsiau e-ddysgu am ddim i weithwyr proffesiynol a deunyddiau codi ymwybyddiaeth, ond er mwyn sicrhau newid gwirioneddol ar lawr gwlad mae angen i ni weithio'n uniongyrchol gyda chymunedau. Y ffordd orau o wneud hynny yw gan aelodau'r cymunedau hynny eu hunain, sy'n dod â'r hygyrdd a'r wybodaeth a all newid meddyliau orau. Felly bydd y Swyddfa Gartref yn **chwilio am eiriolwyr cymunedol sy'n gallu siarad â chynulleidfaoedd cymunedol i egluro pam mae'r arferion hyn yn anghywir, a byddwn yn rhoi adnoddau iddynt wneud copi wrth gefn o'r negeseuon.**

Cefnogi Dioddefwyr

"Bydd y trawma yn aros gyda'r dioddefwr am byth. Mae'n peryglu HOLL ragolygon a chyfleoedd bywyd yn ddifrifol." – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Y nod yn y pen draw, wrth gwrs, yw atal troseddau a chael llai o ddiodefwyr. Ond pan fyddant yn digwydd, gall troseddau trais yn erbyn menywod a merched gael effaith ddinistriol a newidiol ar ddiodefwyr a goroeswyr. Drwy'r ymatebion i'r Alwad am Dystiolaeth rydym wedi clywed yn uniongyrchol am drawma difrifol, niwed corfforol, ac effeithiau hirdymor ar iechyd meddwl. Cododd ymatebwyr hefyd effeithiau parhaus megis diffyg ymddiriedaeth ac ofn cerdded ar eu pennau eu hunain y mae diodefwyr a goroeswyr yn eu profi o ganlyniad uniongyrchol i'r gamdriniaeth y maent wedi'i dioddef. Nid yn unig y mae'r troseddau hyn yn cael effaith hirdymor ar unigolion, ond gall teuluoedd a ffrindiau diodefwyr ddiodef hefyd, ac efallai yr effeithir ar allu unigolion i gymryd rhan mewn cymdeithas a chyfrannu ati hefyd.

Dyna pam mae anghenion diodefwyr a goroeswyr wrth wraidd dull y Llywodraeth o fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched. Mae sicrhau eu bod yn gallu cael gafael ar gymorth amserol o ansawdd yn hanfodol. Mae hefyd yn hanfodol bod ganddynt yr hyder i roi gwybod am eu cam-drin a theimlo'n sicr y bydd ein system cyfiawnder troseddol yn eu cefnogi i wneud hynny.

Gwyddom nad yw'r ymateb i ddiodefwyr a goroeswyr lle mae angen iddo fod mewn sawl ffordd. Er enghraifft, dangosodd yr Adolygiad Trais rai methiannau difrifol o ran sut yr ymdriniwyd ag achosion o drais rhywiol drwy'r system cyfiawnder troseddol. Mae'r Llywodraeth wedi cyhoeddi cynllun gweithredu manwl i wella hyn⁹⁰.

Yr hyn rydyn ni'n ei wybod

Mae Galwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth ac ymchwil ehangach arall wedi cadarnhau ymhellach bwysigrwydd cymorth priodol a digonol i ddiodefwyr a goroeswyr trais yn erbyn menywod a merched a hefyd, yn anffodus, yr heriau parhaus y gallant eu hwynebu wrth gael mynediad at hyn.

Argaeledd cymorth

"Dim ond ar ôl i mi symud o ardal wledig i Lundain y cefais gefnogaeth; rwy'n credu bod angen buddsoddi mewn cryfhau a rhoi cyhoeddusrwydd i wasanaethau ar-lein/anghysbell i roi preifatrwydd a chefnogaeth i bobl mewn cymunedau llai, mwy anghysbell" – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Mae'r Alwad am Dystiolaeth wedi dangos bod diodefwyr a goroeswyr yn pryderu am y cymorth sydd ar gael. Nid oedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr i'r arolwg diodefwyr a goroeswyr (77%) ac i'r arolwg cynrychiolwyr cenedlaethol (76%) yn credu bod digon

⁹⁰ [Adroddiad Adolygu Trais o'r Dechrau i'r Diwedd ar Ganfyddiadau a Chamau Gweithredu - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

o gymorth ar gael i ddioddefwyr trais yn erbyn menywod a merched, ac amlygwyd y ffaith y dylid cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r cymorth sydd eisoes ar gael.

Yn ogystal, credai 54% o'r ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr fod angen mwy o wasanaethau cymorth wedi'u teilwra i grwpiau penodol o bobl (er enghraifft, yn seiliedig ar ryw, ethnigrwydd, oedran, rhywioldeb, anabledd). Mae'r Llywodraeth yn glir y dylai dioddefwyr gael mynediad at gymorth waeth ble maent yn byw. Roedd tystiolaeth gan y grwpiau ffocws a chyflwyniadau ysgrifenedig yn cyfeirio at 'loteri cod post', lle y gallai'r lleoliad y mae pobl yn byw ynddo benderfynu a oes cymorth ar gael ai peidio.

Siaradodd rhai ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr yn benodol am ddiffyg cefnogaeth mewn perthynas â 'porn dial' ac o gymorth i sicrhau bod delweddau niweidiol yn cael eu tynnu i lawr o lwyfannau ar-lein.

O waith ehangach, megis yr ymchwil a gynhaliwyd fel rhan o'r Adolygiad Trais Rhywiol, gwyddom fod darparu cymorth yn anghyson ledled y wlad ac mae'r galw am gymorth yn aml yn drech na'r cymorth sydd ar gael, sy'n golygu i lawer o ddioddefwyr nad yw eu hanghenion yn cael eu diwallu⁹¹. Mae'r Llywodraeth yn cydnabod y bydd gwahaniaeth mewn canlyniadau ledled y wlad o ganlyniad i amrywiaeth o ffactorau ac mae wedi ymrwymo i fynd ati mewn ffordd gydgyssylltiedig traws-lywodraethol drwy'r Strategaeth hon.

Cyrchu cymorth

Pan ofynnwyd i ymatebwyr i'r arolwg cyhoeddus pa mor hyderus y byddent yn teimlo o ran gallu cael gafael ar gymorth pe baent hwy neu ffrind neu aelod o'r teulu yn profi trais yn erbyn menywod a merched, roedd safbwyntiau cymysg. Er bod 60% o'r sampl o gynrychiolwyr cenedlaethol yn teimlo'n hyderus, dim ond 44% o gam cyntaf a 30% o ail gam yr ymatebwyr i'r arolwg cyhoeddus agored oedd yn teimlo'n hyderus. O ystyried y gyfran fwy o bobl y nodwyd eu bod wedi dioddef trais yn erbyn menywod a merched yng Ngham 1 a Cham 2, mae'n destun pryder cyn lleied o ymatebwyr a deimlai'n hyderus ynghylch cael gafael ar gymorth⁹².

Mae tua thri chwarter (78%) o ymatebwyr yr arolwg dioddefwyr a goroeswyr yn dweud eu bod wedi siarad â rhywun am eu profiadau. Dywedodd dioddefwyr eu bod wedi ceisio cymorth gan amrywiaeth eang o ffynonellau, gyda'r mwyaf cyffredin yn ffrind (72%), aelod o'r teulu (61%), neu'r heddlu (61%).

Pan ofynnwyd iddynt raddio eu boddhad â gwahanol fathau o gymorth, roedd ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr yn fwyaf bodlon â'r canlynol:

- cwnselwyr/seicolegwyr hyfforddedig;
- Cyngorwyr Trais Rhywiol Annibynnol (ISVAs);
- Cyngorwyr Annibynnol ar Drais Domestig (IDVAs);

⁹¹ [Adroddiad Adolygu Trais o'r Dechrau i'r Diwedd ar Ganfyddiadau a Chamau Gweithredu - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

⁹² Datgelodd 81% o Gam 1 ac 86% o ymatebwyr Cam 2 eu bod wedi dioddef o gymharu ag 20% o'r sampl cynrychiolwyr cenedlaethol

- gwasanaethau cymorth (e.e. canolfan argyfwng trais rhywiol neu loches); a
- llinellau cymorth gwasanaeth arbenigol.

Y gwasanaeth roeddent leiaf bodlon ag ef oedd yr hyn a dderbyniwyd gan yr heddlu a'r gwasanaethau cymdeithasol.

Mae'r ymchwil sydd ar gael wedi dangos y gall eiriolaeth ac ymyriadau therapiwtig gael effaith gadarnhaol ar les dioddefwyr a goroeswyr, ond nid yw'r dylanwad ar leihau trais wedi'i sefydlu yn y llenyddiaeth⁹³. Yr ymyriadau hynny sydd fwyaf effeithiol o ran cefnogi dioddefwyr yw'r rhai sydd wedi'u personoli i ddiodeswyr unigol, a lle mae nodau'r eiriolaeth wedi'u teilwra i'w hanghenion⁹⁴. Siaradodd rhai ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr hefyd am brofiadau cadarnhaol yr oeddent wedi'u cael o ran cael gafael ar gymorth, gan gynnwys pa mor hawdd oedd cael gafael arno ar-lein.

"Mae cymorth ar-lein yn ffordd wych o gyfathrebu a rhannu'r profiad." – Galwad am Dystiolaeth Arolwg Cyhoeddus – Galwad am Dystiolaeth, Sampl Cynrychiolwyr Cenedlaethol

Dyweddodd ychydig o dan un rhan o bump (18%) o ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr nad oeddent yn cael cymorth proffesiynol. Roedd y rhesymau a roddwyd amlaf yn ymwneud â phroblemau o ran cael gafael ar gymorth. Siaradodd sawl ymatebydd a gafodd gymorth hefyd bod rhwystrau i gael gafael ar gymorth. Roedd y rhesymau a roesant am hyn yn cynnwys peidio â chael digon o gefnogaeth yn eu hardal, cael anawsterau i ddod o hyd i'r cymorth priodol, bod amseroedd aros hir, diffyg dealltwriaeth gan rai sefydliadau (e.e. yr heddlu, cyflogwyr, addysg a gwasanaethau gofal iechyd), gofidio am 'feio dioddefwyr', a diffyg gwasanaethau cymorth wedi'u cyfeirio at ddynion. Mae hyn yn dangos y ffyrdd y gellir cefnogi dioddefwyr a goroeswyr yn well, ac y dylid gwella'r strwythurau cymorth presennol. At hynny, mae angen gwell cyfeirio ac atgyfeiriadau i gymorth gan bob parti perthnasol, ac ymgrychoedd i wella ymwybyddiaeth y cyhoedd o sut a ble i geisio cymorth.

Amlygodd yr ymchwil a gynhaliwyd fel rhan o'r Adolygiad Trais hefyd fod rhai dioddefwyr a goroeswyr yn teimlo na allant gael cymorth gan sefydliadau statudol a chynghori oherwydd canfyddiadau y byddant yn amharod i roi cymorth iddynt os ydynt yn ymwneud â'r system cyfiawnder troseddol oherwydd y posibilrwydd o orfod datgelu gwybodaeth sy'n ymwneud â sesiynau cymorth fel rhan o unrhyw erlyniad. Yn gysylltiedig â hyn, teimlai cyfranogwyr fod proses y system cyfiawnder troseddol yn cyfyngu ar fynediad i'r cymorth therapiwtig hirdymor oherwydd cyfyngiadau ynghylch yr hyn y gall dioddefwyr a goroeswyr ei drafod gydag asiantaethau cymorth tra bod achos yn parhau, gan ymestyn eu trawma.

⁹³ Ellsberg M, Arango DJ, Morton M, Gennari F, Kiplesund S, Contreras M, Watts C. Atal trais yn erbyn menywod a merched: beth mae'r dystiolaeth yn ei ddweud? Lancet. 2015 Ebr 18;385(9977):1555-66. doi: 10.1016/S0140-6736(14)61703-7. Egh 2014 Tach 21. PMID: 25467575.

⁹⁴ Rivas C, Vigurs C, Cameron J, Yeo L. A realist review of which advocacy interventions work for which abused women under what circumstances. Cronfa Ddata Cochrane o Adolygiadau Systematig 2019, Rhifyn 6. Erthygl Rhif: CD013135. DOI: 10.1002/14651858.CD013135.cyh2.

Cymorth i grwpiau penodol

Teimlai traean o ymatebwyr yr arolwg dioddefwyr a goroeswyr fod eu hunaniaeth neu eu nodweddion personol yn rhwystr i gael gafael ar gymorth neu wasanaethau eraill (nid oedd 54% o'r ymatebwyr yn teimlo bod hyn yn wir). Roedd rhai o'r nodweddion personol yr oeddent yn teimlo eu bod yn gweithredu fel rhwystr yn cynnwys eu rhyw neu rywedd, rhywioldeb, ethnigrwydd, diwylliant neu grefydd, salwch neu anabledd, oedran, statws economaidd-gymdeithasol, a/neu eu hanes personol (e. e. bod yn butain neu'n weithiwr rhyw).

Daeth pwysigrwydd teilwra cymorth i unigolion drosodd yn glir. Roedd galwadau clir am well darpariaeth 'gan ac ar gyfer', wedi'i llywio gan drawma ac am deilwra cymorth i fathau penodol o drais yn erbyn menywod a merched neu grwpiau penodol o ddioddefwyr a goroeswyr (gan gynnwys dynion a bechgyn, pobl o wahanol ethnigrwydd a phobl LHDT) i sicrhau bod pob dioddefwr a goroeswr yn gallu cael gafael ar gymorth priodol ac effeithiol. Trafododd rhanddeiliaid yn y grwpiau ffocws sut mae gwasanaethau 'gan ac ar gyfer' wedi'u teilwra yn caniatáu dealltwriaeth gynhwysfawr a diwylliannol o brofiadau dioddefwyr ac yn sicrhau hygyrchedd.

Profiadau o'r system cyfiawnder troseddol

Tynnodd cyfranogwyr yn y grwpiau ffocws Galw am Dystiolaeth sylw at y ffaith mai dim ond cyfran fach o ddioddefwyr a goroeswyr sy'n ymgysylltu â'r system cyfiawnder troseddol. Mae ffynonellau data eraill, megis Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr, yn adleisio hyn, er enghraifft, mae llai nag 1 o bob 6 dioddefwr trais yn adrodd i'r heddlu⁹⁵. Mae ymchwil ehangach hefyd wedi denu cysylltiadau rhwng mynediad dioddefwyr a goroeswyr at gymorth a'r tebygolrwydd y byddant yn adrodd i'r heddlu⁹⁶.

Rhannodd ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr eu profiadau o adrodd i'r heddlu, gyda 69% yn dweud eu bod wedi rhoi gwybod am eu cam-drin. Roedd 8% o'r rhai yr adroddwyd am eu cam-drin i'r heddlu wedi cael rhywun arall i adrodd amdano ar eu rhan, a dewisodd 29% beidio ag adrodd i'r heddlu. Ymhlith y rhesymau a roddwyd dros beidio ag adrodd roedd nad oeddent yn credu y byddai unrhyw beth yn cael ei wneud gan y system cyfiawnder troseddol (46%), embaras (40%), ac ofn peidio â chael eu credu (33%). Mae'r canfyddiadau hyn yn adleisio'r rhai a ganfuwyd mewn ymchwil arall; er enghraifft, mewn astudiaeth am ddioddefwyr treisio a goroeswyr a'r system cyfiawnder troseddol, dywedodd 95% o'r rhai na wnaethant adrodd i'r heddlu fod y ffaith nad oeddent yn meddwl y byddent yn cael eu credu yn rheswm allweddol dros eu penderfyniad⁹⁷.

⁹⁵ [Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](#)

⁹⁶ [Denti, D and Iammarino, S, 2021, Coming Out of the Woods. A yw gwasanaethau cymorth lleol yn dylanwadu ar y duedd i adrodd am drais rhywiol?, LSE](#)

⁹⁷ [Molina, J and Poppleton, S, 2020, Rape survivors and the criminal justice system, Swyddfa'r Comisiynydd Dioddefwyr](#)

"Doeddwn i ddim eisiau i fy nheulu gael gwybod ar y tro cyntaf. Doeddwn i ddim yn meddwl y byddwn i'n cael fy nghredu'n ddiweddarach" - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Rhoddodd yr ymatebwyr hynny i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr a ddewisodd beidio ag adrodd i'r heddlu fanylion am newidiadau y gellid eu gwneud i gynyddu tebygolrwydd y bydd dioddefwyr a goroeswyr yn adrodd. Roedd y rhain yn cynnwys: cynyddu ymwybyddiaeth o'r gyfraith a hawliau dioddefwyr, gwneud newidiadau i'r broses adrodd a pha amddiffyniad sydd ar gael ar ôl i adroddiad gael ei wneud, gwella dealltwriaeth y cyhoedd ac addysg am drais yn erbyn menywod a merched, sicrhau bod mwy o fynediad at gymorth, gwella ymateb Gwasanaeth Eryl y Goron, rhoi mesurau ar waith i roi mwy o hyder i ddioddefwyr a goroeswyr y byddent yn cael eu credu ac nad ydynt yn cael eu beio, a chymryd camau i leihau eu hofn o gynyddu trais. Dywedodd rhai ymatebwyr na fyddai dim yn newid eu meddwl.

Tynnodd yr Adolygiad Trais sylw at bwysigrwydd cymorth i ddioddefwyr wrth helpu dioddefwyr a goroeswyr i barhau i ymwneud â'r system cyfiawnder troseddol, gan ddyfynnu un astudiaeth a ganfu fod y rhai a oedd yn derbyn cymorth arbenigol 49% yn llai tebygol o dynnu'n ôl o'r broses. Fodd bynnag, roedd pryderon ynghylch argaeledd y cymorth hwn tra bod achosion yn mynd drwy'r system cyfiawnder troseddol ac am ddiffyg dealltwriaeth ymhlith ymarferwyr cyfiawnder troseddol o rôl gwasanaethau cymorth fel Cynghorwyr Trais Rhywiol Annibynnol yn y llys⁹⁸.

Effaith COVID-19

Mae llawer o wasanaethau cymorth wedi dweud iddynt brofi galw cynyddol yn ystod pandemig COVID-19. Roedd tystiolaeth a ddarparwyd i Alwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth yn awgrymu cynnydd o dros 50% yn nifer yr atgyfeiriadau ar gyfer llety lloches rhwng Ionawr 2020 ac Ionawr 2021. Gwelodd y llinell gymorth Respect, sy'n cefnogi cyflawnwyr cam-drin domestig, gynnydd o 62% yn nifer y galwadau. Nododd llinell gymorth Karma Nirvana, sy'n cefnogi dioddefwyr cam-drin sy'n seiliedig 'ar anrhydedd', gynnydd o 64% yn nifer y galwadau yn ystod 2020 o gymharu â 2019. Mae galwadau a gwe-sgyrsiau i wasanaethau trais rhywiol a cham-drin hefyd wedi cynyddu'n sylweddol yn ystod y pandemig gyda niferoedd cyfunol o gyswllt 167% yn uwch ym mis Mai 2021 o gymharu â mis Mawrth 2020.

Mae'r Llywodraeth wedi bod yn glir yn ei negeseuon ar y cyfyngiadau COVID-19 y gall rhywun adael cartref i osgoi anaf neu salwch neu i ddianc rhag risg o niwed (er enghraifft, o gam-drin domestig). Fodd bynnag, mae pryderon yn parhau bod y cyfyngiadau wedi cynyddu amlygiad dioddefwyr i drais a cham-drin. Drwy gydol y pandemig, mae gwasanaethau cymorth wedi adrodd yn gyson am gymhlethdod cynyddol achosion gyda llawer o ddioddefwyr yn cyflwyno profiadau lluosog o drosedd. Er enghraifft, nododd Cymorth i Ddioddefwyr fod nifer yr atgyfeiriadau a dderbyniwyd ar gyfer dioddefwyr cam-drin domestig 25% yn uwch ym mis Mai 2021, ac roedd trais 23% yn uwch na nifer yr un atgyfeiriadau a dderbyniwyd yn gynnar yn 2020⁹⁹.

⁹⁸ [Adroddiad Adolygu Trais o'r Dechrau i'r Diwydd ar Ganfyddiadau a Chamau Gweithredu - GOV.UK \(www.gov.uk\) \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/news/adroddiad-adolygu-trais-o-r-dechrau-i-r-diwydd-ar-ganfyddiadau-a-chamau-gweithredu)

⁹⁹ Pecyn data Uwchreolaeth Arian y Weinyddiaeth Gyfiawnder, Mehefin 2021

Mae pryderon hefyd wedi bod yn uchel i blant a phobl ifanc yn ystod y pandemig, gydag effaith y cyfyngiadau sy'n golygu bod angen cau ysgolion a symud tuag at ddysgu ar-lein. Nododd Cymorth i Ddiodefwyr gynnydd yn nifer y plant a phobl ifanc (17 oed ac iau) sy'n cael cymorth ar gyfer mathau o droseddau niwed uchel pan fydd ysgolion wedi dychwelyd i addysgu wyneb yn wyneb. Ym mis Mai 2021, bu cynnydd o 32% yn nifer y diodefwyr ifanc sy'n cael cymorth ar gyfer treisio o'i gymharu â dechrau 2020. Yn ystod yr un cyfnod, bu cynnydd o 49% yn nifer y diodefwyr ifanc o droseddau rhywiol eraill (ac eithrio treisio) sy'n cael cymorth gan Gymorth i Ddiodefwyr.

Wrth i'r cyfyngiadau leihau, mae'r galw am gymorth wyneb yn wyneb wedi codi eto wrth i fwy o ddiodefwyr deimlo y gallant gael gafael ar wasanaethau cymorth yn bersonol. Mae Canolfannau Cymorth Trais, a ariennir gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder, wedi nodi niferoedd cynyddol o atgyfeiriadau ers mis Mawrth 2021. Ym mis Mai 2021, adroddodd Canolfannau Cymorth Trais fod nifer yr atgyfeiriadau newydd 19% yn uwch na'r cyfartaledd misol yn ystod 2019. Dywedwyd bod hyn wedi arwain at roi mwy o ddiodefwyr trais rhywiol ar restrau aros i gael cymorth. Mae Canolfannau Cymorth Trais wedi nodi cynnydd o 10% yn nifer y bobl ar restrau aros am eu gwasanaethau rhwng mis Ebrill 2020 a mis Mai 2021.¹⁰⁰

Dangosodd ymchwil a gynhaliwyd gan Cymorth i Fenywod a nodwyd mewn un cyflwyniad ysgrifenedig fod 78% o'r diodefwyr a holwyd a oedd yn cael eu cam-drin yn dweud bod COVID-19 yn ei gwneud hi'n anoddach gadael. O ganlyniad i'r pandemig, newidiodd llawer o'r gefnogaeth a gynigiwyd i ffonio neu ar-lein, a nododd rhai cyflwyniadau ysgrifenedig nad oedd hyn yn addas i lawer o ddiodefwyr a goroeswyr na allent ddod o hyd i le preifat i gael gafael ar y math hwn o gymorth, yn pryderu am gael gafael arno gyda'r cyflawnwr gartref neu nad oedd ganddo'r dechnoleg angenrheidiol.

Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud

"Nid un peth yw bywydau menywod, maen nhw'n gymhleth. Mae angen i ymatebion adlewyrchu hynny, ni ddylem fod yn ofnus ond dylem ei gofleidio."- Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Mae'r Llywodraeth yn cydnabod y rôl hollbwysig y mae sefydliadau cymorth i ddiodefwyr a goroeswyr yn ei chwarae drwy roi'r cymorth/offer i ddiodefwyr a goroeswyr ailadeiladu eu bywydau. Amlygodd Galwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth y gofyniad am fwy o ddarpariaeth i sicrhau y gall pob diodefwyr gael cymorth, waeth beth fo'i nodweddion gwarchoddedig neu ble mae'n byw.

¹⁰⁰ Pecyn data Uwchreolaeth Arian y Weinyddiaeth Gyfiawnder (2021: Cronfa Cymorth Trais - heb ei gyhoeddi

Dyna pam mae'r Llywodraeth yn parhau i wneud y buddsoddiad mwyaf erioed yn y maes hwn, gyda **mwy na £300 miliwn o bob rhan o'r Llywodraeth yn cael ei wario i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr eleni yn unig**. Mae hyn yn cynnwys:

- £32 miliwn ar gyfer gwasanaethau cymorth trais rhywiol dros dair blynedd;
- £27 miliwn i recriwtio mwy o Gynghorwyr Trais Rhywiol a Domestig Annibynnol sy'n elfen allweddol o gymorth drwy'r system cyfiawnder troseddol, gan arwain at recriwtio bron i 700 o swyddi newydd, cynnydd o 44% ar y ddarpariaeth bresennol;
- £20.7 miliwn ar gyfer gwasanaethau trais rhywiol a cham-drin domestig yn y gymuned, gan helpu i leihau'r amser sydd gan oroeswyr i aros am gymorth. Bydd gwasanaethau sy'n benodol i ddynion yn gweld cynnydd o 60% mewn cyllid yn dilyn cynnydd sylweddol yn y galw am gymorth gan ddynion a bechgyn;
- £2 filiwn ar gyfer sefydliadau arbenigol llai sy'n helpu pobl o wahanol gefndiroedd ethnig, dioddefwyr LHDT neu anabl; a
- Pecyn cymorth gwerth £1.3 miliwn i gefnogi mwy o ddiodefwyr a goroeswyr i gael cymorth tra byddant gartref.

Mewn ymateb i effaith COVID-19, darparodd y Llywodraeth £76 miliwn ychwanegol i gefnogi dioddefwyr cam-drin domestig a rhywiol, plant sy'n agored i niwed a'u teuluoedd, a dioddefwyr caethwasiaeth fodern, yn ogystal â £2 filiwn ar gyfer cymorth uniongyrchol i linellau cymorth cam-drin domestig a gwasanaethau ar-lein, yn enwedig ar anghenion technoleg. Darparodd GIG Lloegr a Gwella'r GIG £2.5 miliwn i gefnogi'r sector gwirfoddol gyda gweithgarwch a gallu i ymateb

Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi **lansio cronfa sy'n anelu at feithrin gallu digidol sefydliadau llai, arbenigol 'gan ac ar gyfer' sy'n cefnogi dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol** sy'n dod o dan grwpiau gwarchoddedig a allai wynebu rhwystrau ychwanegol i gyrchu cymorth. Nod y gronfa yw cynyddu gallu digidol y sefydliadau, fel y gallant dreialu ffyrdd newydd o weithio a chefnogi mwy o ddiodefwyr. Dylai'r gronfa hefyd ddod â'r grwpiau hyn at ei gilydd i nodi cyfleoedd ariannu yn y dyfodol, adeiladu cynghreiriau ar draws y sector a rhannu arfer gorau.

Mae'r Llywodraeth yn cydnabod pwysigrwydd helpu i sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn gwybod sut a ble y gallant gael gfael ar gymorth ac yn eu hannog i gymryd y cam, anodd yn aml, o wneud hynny. Dyna pam y gwnaethom sefydlu'r ymgyrch #ItStillMatters¹⁰¹ sy'n ceisio codi ymwybyddiaeth o wasanaethau trais rhywiol, ac ymgyrch #YouAreNotAlone i godi ymwybyddiaeth o gam-drin domestig ac arwain pobl at gyngor a chymorth.

¹⁰¹ [Cymorth cam-drin rhywiol – Cymorth i ddiodefwyr-goroeswyr cam-drin rhywiol \(campaign.gov.uk\)](https://www.campaign.gov.uk)

Hawliau dioddefwyr

Daeth **Cod Ymarfer Dioddefwyr Troseddau (Cod Dioddefwyr) diwygiedig** i rym ar 1 Ebrill 2021. Mae'r Cod diwygiedig yn nodi fframwaith clir ar gyfer hawliau dioddefwyr, gyda 12 o hawliau trosfwaol allweddol sy'n nodi'r hyn y gall dioddefwyr ei ddisgwyl gan bob asiantaeth cyfiawnder troseddol, gan gynnwys:

- cofnodi manylion y drosedd heb oedi digyfiawnhad;
- cael gwybodaeth wrth roi gwybod am y drosedd a rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf yn rheolaidd am gynnydd eu hachos;
- eu cyfeirio at wasanaethau sy'n cefnogi dioddefwyr ac sydd â gwasanaethau a chymorth wedi'u teilwra i'w hanghenion;
- i gael gwybodaeth am iawndal;
- i gael gwybodaeth am ganlyniad yr achos ac unrhyw apeliadau;
- cael y cyfle i wneud Datganiad Personol i Ddioddefwyr a chael gwybod sut y caiff ei ddefnyddio yn y llys; a
- pan fo'n gymwys, o dan y Cynllun Cyswllt â Dioddefwyr, i gael gwybod pan fydd troseddwr yn cael ei ryddhau.

Bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn **cyhoeddi Strategaeth Ariannu Dioddefwyr** i wella'r ffordd y caiff cyllid ei reoli ar draws y Llywodraeth a sicrhau ei fod yn cael ei gydweddu. Bydd y Strategaeth yn nodi safonau comisiynu a disgwyladau i roi'r sector cymorth i ddioddefwyr ar sail gynaliadwy a sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn parhau i gael y cymorth sydd ei angen arnynt nawr ac yn y dyfodol. Daw'r diwygiadau hyn at ei gilydd i lywio'r gwaith o ail-gomisiynu'r Gronfa Cymorth Trais Rhywiol genedlaethol yn 2022, gan gynnig cyfle sylweddol i ailgynllunio sut y caiff cymorth ei ddarparu a'i ariannu i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion pob dioddefwr a goroeswr yn y ffordd fwyaf effeithiol.

Bil Dioeddwy **newydd**, a gyhoeddwyd yn Araith y Frenhines ym mis Mai 2021, fydd conglfaen gwaith y Llywodraeth ac yn sicrhau bod profiadau dioddefwyr a goroeswyr wrth wraidd ein dull o fynd i'r afael â throseddu. Bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn ymgynghori ar y Bil, ac fel rhan o hyn bydd yn archwilio'r ddarpariaeth o wasanaethau cam-drin domestig a thrais rhywiol yn y gymuned i drawsnewid y tirlun cymorth o ddifrif. Dylai darpariaethau sy'n nodi atebolrwydd clir am gomisiynu a darparu cymorth wella ansawdd a mynediad at gymorth, ac arwain at ganlyniadau gwell. Byddwn hefyd yn defnyddio'r Bil Dioddefwyr i **ymgynghori ar sail statudol rolau'r Cynghorydd Annibynnol ar Drais Rhywiol a Chynghorwyr Trais Domestig Annibynnol**, gan archwilio opsiynau ar gyfer fframwaith cenedlaethol o safonau, proffesiynoli a hyfforddiant.

Mae Adran 28 o Ddeddf Cyfiawnder Ieuencid a Thystiolaeth Droseddol 1999, sy'n galluogi croesholi ac ail-archwilio wedi'i recordio ymlaen llaw, wedi'i chyflwyno i Lysoedd y Goron ar gyfer tystion sy'n agored i niwed ac mae'n cael ei threialu ar gyfer dioddefwyr a thystion sydd wedi'u bygwth. Fel y nodir yn yr Adolygiad Treisio, **bydd y Llywodraeth yn ehangu Adran 28 cynllun peilot Deddf Cyfiawnder Ieuencid a Thystiolaeth Droseddol 1999 ar gyfer tystionsydd wedi eu bygwth**, gyda'r nod o gyflwyno'n ehangach, yn amodol ar werthusiad. Bydd y Llywodraeth hefyd yn datblygu

fframwaith arfer gorau ar gyfer datblygu achosion o dreisio a throeddau rhywiol yn ystod y cam llysoedd, gan gynnwys mewn perthynas â mesurau arbennig.

Gwasanaethau iechyd

Mae GIG 111 yn darparu cymorth dros y ffôn ac ar-lein i gefnogi pobl i gael gafael ar y cymorth a'r wybodaeth iechyd gywir. Lle y bo'n briodol, mae'r rhai sy'n trin galwadau wedi'u hyfforddi i gyfeirio pobl at eu Canolfan Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol leol. Mae GIG Lloegr wedi rhoi hyfforddiant **ar waith i'r rhai sy'n trin galwadau GIG 111 i sicrhau eu bod wedi'u harfogi i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr trais rhywiol** yn briodol.

Ym mis Medi 2019, lansiodd GIG Lloegr a Gwella'r GIG wyth clinig peilot anffurfio organau cenhedlu benywod (enwaedu benywod) i gefnogi menywod ag anffurfio organau cenhedlu benywod nad ydynt yn feichiog drwy ddarparu gwasanaethau gofal iechyd sylfaenol a chymorth emosiynol a seicolegol. Eleni mae'r Llywodraeth wedi **ymestyn y cyllid ar gyfer clinigau sy'n cefnogi dioddefwyr a goroeswyr enwaedu benywod**. Bydd y peilot yn helpu i sicrhau bod gan ardaloedd lleol y sylfaen dystiolaeth sydd ei hangen arnynt i gomisiynu gwasanaethau o'r fath yn lleol mewn ffordd gynaliadwy.

Y broses cyfiawnder troseddol

Gwyddom y gall dioddefwyr a goroeswyr y troseddau hyn, yn enwedig cam-drin domestig, dynnu'n ôl o'r broses erlyn neu deimlo na allant gefnogi erlyniad am amrywiaeth o resymau – gan gynnwys ofn a bygythiadau, pryder am blant cysylltiedig, pryderon ariannol, neu obeithio y bydd y cyflawnwr yn newid.

Mewn rhai achosion, bydd digon o dystiolaeth arall fel nad oes angen i'r erlyniad ddibynnu ar dystiolaeth y dioddefwr. Gelwir y rhain yn erlyniadau a arweinir gan dystiolaeth. Mae'n hanfodol bod swyddogion yr heddlu'n ymchwilio i'r holl bosibiliadau tystiolaethol er mwyn adeiladu achos llwyddiannus a arweinir gan dystiolaeth, gan gynnwys tystiolaeth tystion eraill, tystiolaeth o ffynonellau cyfryngau cymdeithasol a seiberddiogelwch, adroddiadau meddygol a ffotograffau neu dystiolaeth gorfforol, recordiadau galwadau 999, tystiolaeth o gamerâu wedi'u gwisgo ar gorff yr heddlu, a thystiolaeth amgylchiadol. Cyfrifoldeb erlynwyr wrth ddarparu cyngor codi cyhuddo yw nodi llinellau ymholi rhesymol a chyfleoedd tystiolaethol er mwyn adeiladu'r achos cryfaf posibl, gan gynnwys lle gellir adeiladu achos sy'n pasio'r prawf Cod llawn heb ddibynnu ar y dioddefwr i roi tystiolaeth. Er mwyn annog y dull hwn, mae **Gwasanaeth Erlyn y Goron (CPS) yn adnewyddu canllawiau cyfreithiol ar gam-drin domestig, cam-drin 'er anrhydedd' a phriodasau dan orfod** i gynnwys enghreifftiau mwy ymarferol, adolygu ei hyfforddiant, a rhannu enghreifftiau o waith achos lle mae'r dull hwn wedi bod yn llwyddiannus i annog mwy o heddweision ac erlynwyr i wneud hynny hefyd.

Gan gydnabod pwysigrwydd Cyngorwyr Trais Rhywiol Annibynnol, ac o dan Gynllun Gweithredu Cenedlaethol ar y Cyd ar Drais Rhywiol, cyhoeddodd y CPS a Chyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu fframwaith cenedlaethol ym mis Mehefin 2021 yn nodi safonau gofynnol i wella ffyrdd o weithio gyda nhw. Yn ogystal, er mwyn cynyddu dealltwriaeth, ymddiriedaeth a hyder yn rôl y CPS wrth erlyn trais rhywiol, bydd y CPS yn cyhoeddi **polisi sy'n amlinellu'r hyn y dylai dioddefwyr ei ddisgwyl gan Wasanaeth Erlyn y Goron** a'r hyn y gellid ei ddisgwyl ganddynt. Bydd y CPS hefyd yn datblygu 'galw i mewn digidol' i helpu dioddefwyr trais ac ymosodiadau rhywiol i lywio, a deall beth i'w ddisgwyl gan y broses cyfiawnder troseddol.

Mae Gwasanaeth Carchardai a Phrawf Ei Mawrhydi (HMPPS) wedi ymrwymo i ddarparu gwasanaeth o ansawdd uchel i ddiodesfwr a **sicrhau bod diodesfwr sy'n gymwys i gael y 'Cynllun Cyswllt â Dioddefwyr' statudol – y mae gan ddiodesfwr troseddau treisgar neu rywiol lle mae'r troseddwr yn cael ei ddedfrydu i 12 mis neu fwy, hawl i gael gwybodaeth am ddedfryd a rhyddhau'r troseddwr o'r carchar, er enghraifft - yn cael eu cynnig iddo yn uniongyrchol** gan y Gwasanaeth Prawf ar ôl eu dedfrydu. Mae HMPPS wedi ymrwymo i sicrhau bod y rhai sy'n ymuno â'r cynllun yn cael gwybod am gyfnodau allweddol dedfryd y troseddwr, gan gynnwys eu rhyddhau, a'u bod yn cael cynnig y cyfle i ofyn am amodau trwydded.

Bydd y Bil Dioddefwyr hefyd yn caniatáu i ni fynd ymhellach i **wella profiad diodesfwr o'r system cyfiawnder troseddol**. Byddwn yn trawsnewid y ffordd y caiff hawliau diodesfwr eu gweld a'u darparu yn y system cyfiawnder troseddol drwy ddefnyddio'r Bil Dioddefwyr i warantu'r hawliau hyn, sicrhau bod diodesfwr yn eu derbyn, a dwyn asiantaethau i gyfrif am eu cyflawni.

Llety diogel

"Y lloches oedd fy nghefnogaeth fwyaf, o ran iechyd meddwl. Roedd fy ngweithiwr allweddol... yn gwneud i mi deimlo'n gyfforddus ac yn ddiogel. Roeddwn i'n gallu mynegi fy nheimpladau iddi, gan wybod na fyddwn i [yn] cael fy meirniadu a [i bod] yno i'm helpu drwyddo. Roedd y syniad o adael cartref heb ddim ond y dillad ar fy nghefn yn frawychus... ond roedd cael pobl o gwmpas fel fy ngweithiwr allweddol yn gwneud i bopeth deimlo'n ddiogel" - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Gwyddom fod rhai mathau o drais yn erbyn menywod a merched yn gadael diodesfwr mewn mwy o berygl o fod yn ddiartref. Cyflwynodd Deddf Lleihau Digartrefedd 2017 ddyletswyddau ar awdurdodau lleol a chyrrff cyhoeddus eraill i gydweithio i atal digartrefedd i bobl sydd mewn perygl. Mae'r ddeddfwriaeth yn glir bod gan berson sy'n agored i niwed o ganlyniad i roi'r gorau i feddiannu llety oherwydd trais neu fygythiadau trais angen blaenoriaethol. Mae'r Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol (MHCLG) yn cefnogi'r ddeddfwriaeth hon gyda Grant Atal Digartrefedd gwerth £310 miliwn.

Eleni, mae MHCLG yn darparu **£203 miliwn ledled Lloegr ar gyfer y Fenter Cysgu ar y Stryd flaenllaw** - cynnydd o 81%. Drwy hyn mae'r Llywodraeth yn gofyn i awdurdodau gymryd ymagwedd uchelgeisiol ac, fel rhan o'r dull hwn sy'n canolbwyntio'n lleol, mae rhai ardaloedd yn dewis ariannu darpariaeth arbenigol i fenywod yn unig. Yn ogystal, cyhoeddodd MHCLG yn ddiweddar **rhaglen beilot Ystafell Seibiant gwerth £4.2 miliwn** a fydd yn helpu'r Llywodraeth i ddeall yn well anghenion pobl sy'n cysgu ar y stryd sydd wedi profi cam-drin domestig a mathau eraill o drais a cham-drin, gan ganolbwyntio ar fenywod.

Ar hyn o bryd mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn cynnal **adolygiad o'r prawf moddion ar gyfer Cymorth Cyfreithioli** asesu pa mor effeithiol y mae'r prawf yn diogelu mynediad at gyfiawnder. Mae'r adolygiad yn ystyried profiad dioddefwyr a goroeswyr cam-drin domestig yn benodol. Bydd y Llywodraeth yn cyhoeddi ymgynghoriad yr hydref hwn yn nodi'r cynigion mewn ymateb i'r adolygiad.

Technoleg ddiogel

Mae'r Swyddfa Gartref yn gweithio gyda sector technoleg y DU i **dyfu marchnad y DU a'r farchnad ryngwladol mewn 'technoleg diogelwch'** (cynhyrchion a gwasanaethau sy'n helpu i ddarparu profiadau ar-lein mwy diogel i ddinasyddion). Mae llawer o'r technolegau hyn yn mynd i'r afael â niwed sy'n effeithio'n anghymesur ar fenywod a merched, er enghraifft, camfanteisio'n rhywiol ar blant, meithrin perthynas amhriodol, aflonyddu, seiberfwlio ac anhwylder bwytia. Mae nifer o gwmnïau technoleg diogelwch yn gweithio gyda gweithgynhyrchwyr i archwilio sut y gellir ymgorffori technoleg diogelwch yn eu hatebion yn ddiodyn.

Cefnogaeth i'n Lluoedd Arfog

Mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn adolygu ei pholisïau a'i chyfathrebu mewnol i adlewyrchu'r newidiadau perthnasol a gyflwynwyd gan y Ddeddf Cam-drin Domestig a sicrhau bod gwybodaeth i helpu goroeswyr i nodi ymddygiad camdriniol, ble i gael gafael ar gymorth, a beth y gall Amddiffyn ei wneud i helpu. Mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn hefyd wedi ymuno â Hestia a'r Post Brenhinol i **ddarparu offeryn Mannau Diogel Ar-lein a fydd yn helpu aelodau o'n Lluoedd Arfog i gael gafael ar wybodaeth am gymorth** mewn ffordd ddiogel.

Yn ogystal, mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn archwilio trefniadau ymarferol i gadw dioddefwyr a goroeswyr yn ddiogel yn y gwaith ac ar yr ystâd Amddiffyn, yn ogystal â chymorth tosturiol arall gan gynnwys trefniadau absenoldeb, mynediad at gwnsela, a disgwyliadau perfformiad wedi'u haddasu. Mae'r Adran yn adolygu pa gymorth ariannol y gall Amddiffyn ei ddarparu i helpu goroeswyr sy'n ffoi rhag perthynas gamdriniol.

y **Mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn hefyd yn cyflwyno Rheoliadau sy'n caniatáu defnydd ehangach o 'fesurau arbennig' yn y Llys Milwrol**, gan gynnwys defnyddio croesholi'r tyst a recordwyd ymlaen llaw, i helpu i sicrhau bod y broses yn y Llys mor deg i ddioddefwyr a thystion ag y gall fod.

Beth arall y byddwn yn ei wneud

Ers i'r Alwad am Dystiolaeth ddod i ben ym mis Mawrth 2021, mae'r Llywodraeth wedi cyhoeddi amrywiaeth o fesurau newydd i gefnogi dioddefwyr a goroeswyr ymhellach, gan gynnwys y bwriad i gyflwyno Bil Dioddefwyr newydd. Bydd y camau gweithredu canlynol yn adeiladu ymhellach ar y cynnydd hwnnw.

Cynyddu'r gefnogaeth i ddiodefwyr a goroeswyr

"Mae'r gwasanaethau arbenigol 'gan ac ar gyfer' mewn argyfwng ac maent wedi bod ers blynnydoedd. Mae'r sefydliadau hyn yn cau ym mhobman." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Bydd y Swyddfa Gartref yn **darparu cyllid ychwanegol o £1.5 miliwn eleni ar gyfer darparu gwasanaethau 'gan ac ar gyfer' a chynyddu ymhellach y cyllid ar gyfer gwasanaethau arbenigol gwerthfawr i ddiodefwyr trais yn erbyn menywod a merched**, gan gynnwys drwy gynyddu'r Gronfa Arbenigol gwerth £2 filiwn (2021-22) a lansiwyd yn ddiweddar gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder gyda Comic Relief a fydd yn meithrin gallu sefydliadau llai, arbenigol 'gan ac ar gyfer' sy'n cefnogi goroeswyr cam-drin domestig a thrais rhywiol sy'n dod o leiafrifoedd ethnig, sy'n anabl, neu sy'n LHDT. Bydd Comic Relief yn dosbarthu hyd at 25 o grantiau i'r sefydliadau llai, arbenigol hyn i gefnogi gweithgareddau sy'n anelu at wella gallu digidol ac anghysbell, darparu dilyniant mewn cymorth, a gwella cynaliadwyedd yn y dyfodol. Mae'r Swyddfa Gartref wedi treblu'r cyllid ar gyfer Llinell Gymorth Stelcio Genedlaethol Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh (i £155,000 yn 2021/22) a bydd yn **cynyddu'r cyllid ar gyfer Llinell Gymorth 'Revenge Porn' i gydnabod y cynnydd sylweddol yn y galw i'r gwasanaeth**. Bydd y Llywodraeth hefyd yn parhau i ddarparu cymorth i ddiodefwyr, goroeswyr, a'r rhai sydd mewn perygl o briodas dan orfod drwy linell gymorth yr Uned Priodasau dan Orfod ar y cyd rhwng y Swyddfa Gartref a'r FCDO.

"Gwnaeth Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh i mi deimlo nad oeddwn i'n... gorliwio'r hyn oedd wedi digwydd i mi" - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goroeswyr

Yn ogystal, dylai diodefwyr trais ac ymosodiadau rhywiol allu cael gafael ar un ffynhonnell gymorth yn hawdd, ar-lein neu dros y ffôn, 24 awr y dydd, 7 diwrnod yr wythnos. Bydd y Llywodraeth, mewn ymgynghoriad â diodefwyr a'r rhai sy'n eu cefnogi, yn **comisiynu gwasanaeth cymorth sy'n rhoi mynediad hawdd i ddiodefwyr treisio at gymorth ar unwaith, pryd bynnag a ble bynnag y bydd ei angen arnynt**.

Gwella gofal iechyd arbenigol

Mae GIG Lloegr a Gwella'r GIG yn **datblygu prosiectau 'braenaru' lleol ar gyfer gwell cymorth iechyd meddwl sy'n seiliedig ar drawma i ddioddefwyr a goroeswyr cam-drin rhywiol** sydd â'r anghenion mwyaf cymhleth. Gall cleientiaid Canolfannau Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol eisoes gael cymorth hirdymor gan gynnwys eiriolaeth, cwnsela trais rhywiol, therapi cyn-brawf a therapi tymor hwy. Gan adeiladu ar y ddarpariaeth bresennol, bydd prosiectau 'braenaru' lleol yn gydweithrediad rhwng darparwyr iechyd meddwl statudol a'r sector gwirfoddol i ddatblygu modelau gofal wedi'u teilwra sy'n seiliedig ar drawma i gefnogi oedolion sydd wedi goroesi ymosodiadau rhywiol a cham-drin sydd ag anghenion iechyd meddwl cymhleth sy'n gysylltiedig â thrawma. Dros y 12 mis nesaf, bydd y bartneriaeth yn creu rhwydwaith o brosiectau 'braenaru' i brofi a gwerthuso dulliau o ddiwallu anghenion goroeswyr yn well.

Yn ogystal, eleni, bydd GIG Lloegr a Gwella'r GIG yn lansio **ymgyrch gyfathrebu i godi ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael i ddioddefwyr a goroeswyr drwy Ganolfannau Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol**. Bydd hyn yn adeiladu ar waith a wnaed yn ddiweddar, gan gynnwys adnoddau iechyd e-ddysgu wedi'u diweddarau.

Cymorth mewn addysg uwch

Bydd yr Adran Addysg yn **gweithio gyda Swyddfa'r Myfyrwyr i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol a cham-drin mewn lleoliadau addysg uwch, gan gynnwys o fewn prifysgolion**. Rydym yn gwbl glir nad oes modd goddef aflonyddu rhywiol o gwbl ar gampysau nac mewn amgylcheddau ar-lein a byddwn yn parhau i annog darparwyr addysg uwch i adolygu a diweddarau eu systemau, eu polisiau a'u gweithdrefnau, yn unol â datganiad disgwyliadau'r Swyddfa Myfyrwyr ar aflonyddu a chamymddwyn rhywiol cyn y flwyddyn academaidd nesaf.

Mae'r camau hyn hefyd yn cynnwys archwilio opsiynau pellach i sicrhau bod pob darparwr yn gweld y datganiad o ddisgwyliadau fel y safon ofynno! ar gyfer mynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol ar y campws a sut y gall y Swyddfa Myfyrwyr gymryd camau yn erbyn darparwyr nad ydynt yn gwneud digon i gefnogi myfyrwyr sy'n profi aflonyddwch. Bydd hyn yn cynnwys y Swyddfa Myfyrwyr yn ystyried opsiynau ar gyfer cysylltu ei datganiad o ddisgwyliadau â'i amodau cofrestru. Bydd yr Adran Addysg hefyd yn **adolygu opsiynau i gyfyngu ar y defnydd o Gytundebau Diffyg Datgelu mewn achosion o aflonyddu rhywiol mewn addysg uwch**.

Mynd ar drywydd Cyflawnwyr

"Rwy'n credu ein bod yn methu cyflawnwyr hefyd – rwy'n dweud hynny fel goroeswr. Dydw i ddim yn credu na allwn newid ymddygiad. Rwy'n credu ein bod yn methu cyflawnwyr, sy'n golygu ein bod yn siomi'r cyhoedd a dioddefwyr y dyfodol." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Er mai prif nod y Llywodraeth yw atal y troseddau hyn rhag digwydd yn y lle cyntaf, rhaid dod â chyflawnwyr pob math o drais yn erbyn menywod a merched i gyfiawnder a chael dedfrydau llymach, a rhaid torri'r cylch aildroseddu ac ail-erledigaeth. Mae hefyd yn hanfodol bod y gyfraith droseddol yn gadarn, yn effeithiol ac yn mynd i'r afael â mathau newydd o'r troseddau hyn sy'n dod i'r amlwg.

Yr hyn rydyn ni'n ei wybod

Gan fod llawer o droseddau trais yn erbyn menywod a merched yn rhy aml yn parhau i fod yn guddiedig, mae llawer o gyflawnwyr yn parhau i fod yn anhysbys, ac mae ein gwybodaeth am eu nodweddion yn aml yn gyfyngedig. Fodd bynnag, mae'r data sydd ar gael ar stelcio, troseddau rhywiol a cham-drin domestig yn dangos bod cyflawnwyr yn tueddu i fod yn wrywaidd, a bod y rhan fwyaf o ddiodeffwyr yn fenywod. Erlynwyd dros 90% o bobl yn 2020 am stelcio, cam-drin domestig a throseddau rhywiol; roedd y troseddwyr yn ddynion¹⁰². Fodd bynnag, mae'r Llywodraeth yn cydnabod y gall cyflawnwyr a diodeffwyr fod yn wrywaidd neu'n fenywaidd.

Yn ogystal, mae'r data sydd ar gael yn dangos bod y troseddau hyn yn cael eu cyflawni amlaf gan rywun sy'n hysbys i'r diodeffwr, gyda llawer o gyflawnwyr mewn perthynas bersonol agos â'r diodeffwr neu wedi gadael perthynas bersonol agos â'r diodeffwr yn ddiweddar. Er enghraifft, mae data o CSEW ar gyfer 2017/18 i 2019/20 yn amlygu bod 42% o fenywod a oedd wedi profi stelcio ers 16 oed wedi cael eu stelcio gan bartner presennol neu gyn bartner a bod 14% wedi cael eu stelcio gan aelod o'r teulu¹⁰³. Yn ogystal, ar gyfer 84% o ddiodeffwyr 16 i 59 oed a oedd wedi eu treisio ers yn 16 oed, roedd y cyflawnwr yn hysbys iddynt (44% yn bartner neu'n gyn bartner, 4% yn aelod o'r teulu, 12% yn ffrind, 10% yn gariad cadw oed a 15% yn berson hysbys arall (gan gynnwys cydweithiwr, person mewn swydd o ymddiriedaeth a chymydog))¹⁰⁴.

¹⁰² [Ystadegau chwarterol y system cyfiawnder troseddol: Rhagfyr 2020 - GOV.UK](https://www.gov.uk)
(www.gov.uk) (www.gov.uk)

¹⁰³ [Stelcio: canfyddiadau Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](https://ons.gov.uk)
(ons.gov.uk)

¹⁰⁴ [Natur ymosodiad rhywiol drwy dreisio neu dreiddio, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](https://ons.gov.uk)
(ons.gov.uk)

Newid ymddygiad cyflawnwr

"Byddwn yn galw am ddealltwriaeth ehangach o gyflawniad." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Gan fod gwybodaeth am gyflawnwyr y troseddau hyn yn gyfyngedig, mae arnom angen gwell dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i newid ymddygiad cyflawnwyr. Dengys ymchwil bresennol fod llawer o gyflawnwyr y troseddau hyn yn parhau i droseddu hyd yn oed os ydynt wedi cael eu herlyn, gyda rhai achosion yn arwain at ddwysáu ymddygiadau. Er enghraifft, mae astudiaethau gyda'r rhai sy'n gyfrifol am stelcio yn dangos bod hyd at 56% yn mynd ymlaen i aildroseddu ac yn awgrymu cysylltiad rhwng ymddygiadau stelcio heb eu gwirio a dynladdiadau domestig¹⁰⁵. Mae'r dystiolaeth hon yn amlygu pwysigrwydd cynyddu ein dealltwriaeth o'r hyn sy'n gweithio i fynd i'r afael ag ymddygiad cyflawnwyr er mwyn atal niwed pellach rhag digwydd.

"Mae'n hollol amlwg bellach na allwch chi roi tramgwyddwyr yn y carchar a disgwyl i'w hymddygiad ddod i ben; rydym wedi symud o feddwl ei fod yn tynnu oddi ar gyllid goroeswr rwy'n meddwl; mae angen i ni wybod bod yn rhaid gwneud rhywbeth i leihau aildroseddu." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Mae rhywfaint o dystiolaeth y gall ymyrryd yn gynnar atal trais rhag gwaethygu a throeddu pellach, ac mae rhywfaint o dystiolaeth addawol o raglenni cyflawnwyr trais domestig. Er enghraifft, canfu gwerthusiad o raglen newid ymddygiad cynnar ar gyfer cyflawnwyr troseddau cam-drin domestig nad oedd ganddynt unrhyw euogfarnau blaenorol, 'Rhybuddio a Cham-drin Perthynas', fod y rhai a fynychodd y cwrs yn llawer llai tebygol o aildroseddu na'r rhai na wnaethant.¹⁰⁶ Gall ymyrryd yn ddiweddarach yn y cylch trais hefyd arwain at fanteision sylweddol, fel y gwelir mewn gwerthusiadau o'r rhaglen 'Drive' ar gyfer cyflawnwyr cam-drin domestig risg uchel, sy'n dangos ei fod yn lleihau lefelau cam-drin yn llwyddiannus¹⁰⁷.

Ymateb y system cyfiawnder troseddol i gyflawnwyr

Ar gyfer sawl math o drais yn erbyn menywod a merched, mae nifer y cyflawnwyr a gyhuddir, a erlynwyd ac a gollfarnwyd wedi bod yn gostwng. O'r nifer fawr o'r troseddau hyn a gofnodwyd gan yr heddlu yn 2019/2020, dim ond 9% o droseddau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig, 4% o droseddau rhywiol, a 2% o droseddau treisio gafodd eu cyhuddo/gwysio yn yr un flwyddyn. Mae'r heddlu'n cofnodi bod cyfran sylweddol o'r achosion hyn wedi'u cau gyda'r canlyniad yn 'anawsterau tystiolaethol, nid yw'r dioddefwr yn cefnogi gweithredu' (54% o droseddau sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig, 35% o droseddau treisio, a 44% o droseddau trais rhywiol), sy'n dangos bod y dioddefwr wedi tynnu'n ôl o'r broses¹⁰⁸.

¹⁰⁵ [POST-PN-0592.pdf \(parliament.uk\)](#)

¹⁰⁶ Strang, H., Sherman, L., Ariel, B. *et al.* Lleihau Niwed Trais Partneriaid Personol: Treial wedi'i Reoli ar hap o Arbrawf CARA Heddlu Hampshire. *Plismona Camb J Wedi'i Seilio ar Dystiolaeth* 1, 160–173 (2017). <https://doi.org/10.1007/s41887-017-0007-x>

¹⁰⁷ [Executive-Summary_Final2020.pdf \(driveproject.org.uk\)](#)

¹⁰⁸ [Cam-drin domestig a'r system cyfiawnder troseddol – Tablau Atodiad - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\); Canlyniadau troseddu yng Nghymru a Lloegr, y flwyddyn hyd at fis Rhagfyr 2020: tablau data - GOV.UK](#)

Fel yr amlinellwyd yn 'Deall trais yn erbyn menywod a merched' a'r penodau 'Cefnogi Dioddefwyr', mae dioddefwyr yn tynnu yn ôl wedi'i gysylltu â'r broses ymchwilio hirfaith sy'n aml yn ymwithiol, yr angen i ddioddefwyr allu symud ymlaen a lefelau anghyson o gymorth. Tynnodd yr Adolygiad Trais sylw hefyd at y rôl y gall rhyddhau troseddwr sy'n destun ymchwiliad ei chael ar ddioddefwyr yn tynnu yn ôl, gan dynnu cysylltiadau rhwng y ffaith bod troseddwr yn aml yn cael eu rhyddhau heb unrhyw amodau mechnïaeth ac felly'n gallu aflonyddu ar ddioddefwyr neu eu bygwth er mwyn iddynt dynnu'n ôl o'r broses¹⁰⁹.

Yn 2020, erlynwyd 8,069 o ddiffynyddion am droseddau rhywiol, ac roedd 1,939 ohonynt ar gyfer troseddau treisio. Mae hyn yn ostyngiad o 36% ar gyfer troseddau rhywiol a 50% ar gyfer troseddau treisio o gymharu â'r lefel uchaf yn 2015. Cafwyd 4,165 o ddiffynyddion yn euog o droseddau rhywiol yn 2020, ac roedd 537 o ddiffynyddion yn euog o droseddau treisio. Mae nifer yr euogfarnau hefyd wedi gostwng yn sylweddol, gyda cholffarnau treisio i lawr 60% ers y lefel uchaf yn 2016¹¹⁰.

Codwyd pryderon am fod cyfraddau erlyn am y troseddau hyn yn isel iawn, yn enwedig mewn perthynas â threisio, ymosodiadau rhywiol a rheoli neu ymddygiad cymhellol yn y grwpiau ffocws Galw am Dystiolaeth a chyflwyniadau ysgrifenedig. Mynegodd cyfranogwyr rwystredigaeth yn ymateb y system cyfiawnder troseddol i'r rhai sy'n cyflawni'r troseddau hyn. Roeddent yn teimlo bod ymdrechion atal yn cael eu tanseilio gan fethiant i gollfarnu cyflawnwyr a bod hyn yn cyfrannu at ddiwylliant lle mae cyflawnwyr yn credu y gallant 'ddianc ag ef'. Roedd canfyddiad bod y system cyfiawnder troseddol yn siomi dioddefwyr a goroeswyr, gan arwain at ddiffyg hyder ynddo, ac yn dangos bod angen newid. Cyfeiriodd cyfranogwyr at gyfraddau erlyn trais rhywiol isel iawn fel 'dad-droseddoli' canfyddedig o'r troseddau hyn.

"Mae'r diffyg atebolrwydd a chosb i gyflawnwyr yn annog menywod i beidio â rhoi gwybod am droseddau, gan fod dealltwriaeth y bydd yn rhaid iddynt ail-fyw digwyddiad trawmatig a mynd drwy ofid ymchwiliad heb i unrhyw gamau ddod ohono." – Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Pan ofynnwyd iddynt am eu profiadau o'r system cyfiawnder troseddol, teimlai nifer o ymatebwyr i'r arolwg dioddefwyr a goroeswyr nad oeddent wedi gweld cyfiawnder yn cael ei wneud oherwydd canfyddiad o ddedfrydau trugarog. Mae'r angen am gynnydd yn nifer y bobl sy'n cael eu herlyn a'u collfarnu am droseddau trais yn erbyn menywod a merched, yn ogystal â'r angen am gosbau neu ddedfrydau llym, gan ymatebwyr i'r arolygon cyhoeddus. Mae hyn yn dangos bod cyfiawnder cyflymach a llymach yn hanfodol nid yn unig i atal y tramgwyddwyr hynny rhag parhau i droseddu ond hefyd cynyddu hyder dioddefwyr yn y system cyfiawnder troseddol. Gallai hyn yn ei dro olygu bod y troseddau hyn yn mynd yn llai cuddiedig.

¹⁰⁹ [Adolygiad o ymateb y System Cyfiawnder Troseddol i drais gan oedolion a throseddau rhywiol difrifol ledled Cymru a Lloegr \(publishing.service.gov.uk\)](#)

¹¹⁰ [Ystadegau chwarterol y system cyfiawnder troseddol: Rhagfyr 2020 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

Nododd nifer o gyflwyniadau ysgrifenedig fod canfyddiad bod y system yn ffafrio cyflawnwyr, er enghraifft, codwyd pryderon ganddynt fod y cyfrifoldeb ar ddiodefwyr i brofi bod gorchymyn ataliol wedi'i dorri ac nad yw'r heddlu'n gweithredu pan fydd achosion o dorri amodau'n digwydd gan hyrwyddo'r syniad nad oes unrhyw sgil-efeithiau ar gyfer yr ymddygiad. Roedd y cyflwyniadau ysgrifenedig hefyd yn awgrymu cysylltiad rhwng edifeirwch diodefwyr a chred bod y system wedi'i chynllunio i ffafrio'r cyflawnwr. Roedd ymatebwyr i'r arolwg diodefwyr a goroeswyr yn adleisio'r canfyddiadau hyn gyda rhai'n tynnu sylw at y ffaith nad oedd y system gyfiawnder yn gwneud digon i nodi cyflawnwyr a cheisio cyfiawnder. Amlinellodd rhai ymatebwyr i'r arolwg eu bod yn teimlo bod y cyflawnwr yn cael ei gredu'n fwy na hwy gan yr heddlu a bod yr achos llys wedi'i gynllunio i ffafrio'r cyflawnwr drwy dric a beio'r diodefwyr. Tynnwyd sylw hefyd at y cyfraddau erlyn isel a'r hyn a ystyrir yn ddedfrydau trugarog gan ymatebwyr i'r arolwg diodefwyr a goroeswyr ac mae'r arolwg cyhoeddus agored yn arwydd bod y system yn ffafrio'r cyflawnwr.

"Mae cymaint o enghreifftiau o ddedfrydau trugarog yn cael eu rhoi i gyflawnwr am resymau fel 'bydden nhw'n colli eu swydd' neu 'menyw nad yw'n cael ei hystyried yn agored i niwed'" -Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Mae dystiolaeth am yr hyn sy'n gweithio i newid ymddygiad cyflawnwyr troseddau trais yn erbyn menywod a merched yn gyfyngedig. O ystyried y risg uchel o aildroseddu ar gyfer rhai o'r mathau hyn o droseddu, yn enwedig troseddau rhywiol, mae angen mawr am fwy o raglenni tramgwyddwyr, ymchwil i lwyddiant y rhain wrth fynd i'r afael â pharhad a hefyd o ran sicrhau ansawdd ac achredu er mwyn sicrhau bod ymyriadau cadarn a phriodol yn cael eu defnyddio. Mae angen gwneud rhagor o waith i ddeall ac ymateb i gyflawnwyr y troseddau hyn.

Yn ogystal, cyhoeddodd Arolygiaeth Cwnstablfaeth a Gwasanaethau Tân ac Achub EM ac Arolygiaeth Gwasanaeth Erlyn y Goron EM ganfyddiadau cam un eu harolygiad yn ddiweddar i ymateb yr heddlu a Gwasanaeth Erlyn y Goron i drais rhywiol¹¹¹. Canfu hyn – er bod enghreifftiau o arfer effeithiol – yn gyffredinol, *"mae angen newid brys, dwys a sylfaenol yn y ffordd yr ymchwilir i achosion o dreisio a'u herlyn"*. Mae'r Llywodraeth yn ystyried argymhellion yr arolygiaethau yn ofalus, a bwriedir i'r camau a nodir yn yr Adolygiad Trais helpu cynyddu nifer yr achosion o dreisio sy'n cyrraedd y llys, tra'n cryfhau'r gefnogaeth i ddiodefwyr ar bob cam o'r system gyfiawnder.

Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud

"Mae'r ymdeimlad hwn o frys drwy'r llinell gymorth Respect [sy'n cynnig cymorth i gyflawnwyr cam-drin domestig sydd am newid] yn hanfodol er mwyn annog pobl i gymryd eu cam eu hunain i newid eu hymddygiad ac wrth wneud hynny, eu bywyd" - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

¹¹¹ [Arolygiad thematig ar y cyd o ymateb yr heddlu a Gwasanaeth Erlyn y Goron i dreisio – Cam un: O adroddiad i benderfyniad yr heddlu neu'r CPS i beidio â chymryd unrhyw gamau pellach - HMICFRS \(\[justiceinspectors.gov.uk\]\(http://justiceinspectors.gov.uk\)\)](#)

Meithrin gallu

Drwy'r Cynllun Gweithredu Adolygu Trais rhywiol, mae'r Llywodraeth yn bwrw ymlaen â chamau gweithredu a fydd yn gwella ymateb y system cyfiawnder troseddol i achosion o dreisio. Er mwyn gwella cam ymchwilio'r broses a gwrthdroi'r gostyngiad mewn cyhuddiadau ac erlyniadau, **eleni mae'r Swyddfa Gartref yn darparu £3.2 miliwn ychwanegol i dreialu gwaith pellach i wella ymchwiliadau ac erlyniadau treisio** drwy Ymgyrch Soteria. Mae Ymgyrch Soteria yn fenter ar y cyd rhwng yr heddlu a Gwasanaeth Erllyn y Goron (CPS) a bydd yn adeiladu ar gynllun peilot sy'n bodoli eisoes - Prosiect Bluestone - yn Avon a Gwlad yr Haf sydd wedi dwyn ynghyd yr heddlu ac academyddion o wahanol ddisgyblaethau i drawsnewid yr ymateb lleol i dreisio. Bydd yn ehangu'n bedair ardal 'braenaru' arall i sbarduno trawsnewidiad systematig a chynaliadwy yn y ffordd y mae'r heddlu a'r CPS yn gweithio gyda'i gilydd i ymdrin ag ymchwiliadau ac erlyn achosion o dreisio a chynyddu hyder dioddefwyr. Yn y pen draw, yr uchelgais yw gweld mwy o achosion yn arwain at ymyrraeth gynnar neu'n dod i ben gyda throseddwy'r yn cael cosb.

Yn ogystal, ym mis Chwefror 2021, cyhoeddodd y Llywodraeth **gyfanswm setliad cyllid yr heddlu o hyd at £15.8 biliwn yn 2021/22, cynnydd o hyd at £600 miliwn** o'i gymharu â 2020/21¹¹². Rydym hefyd yn cynyddu nifer yr heddweision 20,000 erbyn mis Mawrth 2023, gan anfon neges glir ein bod wedi ymrwymo i roi i'r heddlu yr adnoddau sydd eu hangen arnynt i fynd i'r afael â phla troseddu. O ganlyniad i'w gwaith caled a'u hymroddiad, **mae heddluoedd yng Nghymru a Lloegr wedi recriwtio 8,771 o swyddogion ychwanegol**, gan ragori ar y targed cyntaf o 6,000 o swyddogion ychwanegol erbyn mis Mawrth 2021. Mae hefyd yn bwysig bod yr heddlu'n cynrychioli'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu – mae plismona'n fwy amrywiol nag erioed, gyda'r data diweddaraf yn dangos y gyfran uchaf o swyddogion du, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig a benywaidd ers dechrau cadw cofnodion.

Mechnïaeth cyn cyhuddo

Mae mechnïaeth cyn cyhuddo yn caniatáu i'r heddlu osod amodau cadarn a chymesur ar y rhai sy'n destun ymchwiliad, gan leihau'r risg o niwed i ddiodeffwyr a thystion. Ers i ddiwygiadau gael eu cyflwyno yn 2017 i fynd i'r afael â phryderon bod unigolion yn cael eu cadw ar fechnïaeth cyn eu cyhuddo am gyfnodau hir, mae'r defnydd o fechnïaeth cyn cyhuddo wedi gostwng, a bu cynnydd yn nifer yr unigolion sy'n 'cael eu rhyddhau dan ymchwiliad'. Mae hyn wedi ysgogi pryderon nad yw mechnïaeth bob amser yn cael ei defnyddio pan fo'n briodol, gan gynnwys atal unigolion rhag cyflawni trosedd tra ar fechnïaeth neu ymyrryd â diodeffwyr a thystion.

¹¹² Mae hyn yn cynnwys: Grantiau'r Llywodraeth i Gomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau (gan gynnwys grant craidd yr heddlu, cyllid gwrthderfysgaeth, a grant pensiynau), cyllid drwy braesept y dreth gyngor leol, a chyllid ar gyfer blaenoriaethau cenedlaethol, megis mynd i'r afael â throseddau difrifol a chyfundrefnol.

Yn dilyn ymgynghoriad, i gymell y defnydd o fechnïaeth cyn cyhuddo a thrwy hynny gryfhau diogelu dioddefwyr, **mae'r Llywodraeth yn dileu'r rhagdybiaeth yn erbyn mechnïaeth cyn cyhuddo** ac yn diwygio'r amserlenni ar gyfer cyfnodau mechnïaeth i adlewyrchu realiti gweithredol drwy'r Bil Heddlu, Trosedd, Dedfrydu a Llysoedd. Rydym hefyd yn cyflwyno **dyletswydd newydd ar yr heddlu i roi gwybod i ddioddefwyr am newidiadau i amodau mechnïaeth cyn cyhuddo ac i geisio barn dioddefwyr** ar sut olwg sydd ar yr amodau sy'n gysylltiedig â'u diogelu, gan sicrhau bod dioddefwyr yn cymryd mwy o ran ac yn cael eu hysbysu yn y broses. Yna gall swyddogion ystyried unrhyw bryderon diogelu a godir i sicrhau bod mesurau priodol ar waith. Mae'r Llywodraeth yn disgwyl y bydd gostyngiad yn nifer y rhai dan amheuaeth sy'n cael eu rhyddhau dan ymchwiliad a mwy o'r rhai dan amheuaeth i'w rhoi ar fechnïaeth cyn cyhuddo, sy'n golygu amddiffyn dioddefwyr ymhellach ac amserlenni cliriach ar gyfer pobl dan amheuaeth.

Meithrin dealltwriaeth

Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder wedi gofyn i **Gomisiwn y Gyfraith i adolygu sut yr eir i'r afael â mythau ynghylch treisio fel rhan o broses y llys** a'r ffordd y defnyddir tystiolaeth am ddioddefwyr. Bydd argymhellion yr adolygiad hwn yn cael eu hystyried maes o law. Mae'r gwaith hwn yn adeiladu ar ganllawiau cyfreithiol wedi'u diweddarau a ddarparwyd gan y CPS i erlynwyr ar nodi a mynd i'r afael â mythau a stereoteipiau, gan gynnwys y rhai sy'n adlewyrchu newidiadau mewn ymddygiadau rhywiol a chyfarfyrddiadau. Bydd y negeseuon allweddol ynghylch mythau a stereoteipiau yn cael eu hatgyfnerthu yn natganiad polisi'r CPS ar dreisio i'r cyhoedd, a fydd o ddiddordeb arbennig i ddioddefwyr a goroeswyr.

Yn ogystal, mae Comisiwn y Gyfraith yn ymgymryd **agadolygiad i ystyried troseddau sy'n bodoli eisoes sy'n ymwneud â chymryd a rhannu delweddau personol nad ydynt yn gydsyniol, er mwyn nodi a oes unrhyw fylchau yng nghwmpas yr amddiffyniad** a gynigir eisoes i ddioddefwyr. Mae hyn yn cynnwys materion fel 'porn dial', 'ffugio dwfn', 'i lawr' y flows' a thynnu lluniau a fideos o fwydo ar y fron heb ganiatâd. Yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus yn gynnar yn 2021, disgwyliwn y bydd Comisiwn y Gyfraith yn cyhoeddi ei argymhellion yng Ngwanwyn 2022, y bydd y Weinyddiaeth Gyfiawnder yn ei ystyried yn ofalus.

Adferiad yn y llysoedd troseddol

Roedd pandemig COVID-19 yn her ddigynsail ar draws y system cyfiawnder troseddol gyfan. Er na ddaeth y broses o weinyddu cyfiawnder i ben, bu'n rhaid i lysoedd gau rhai ystafelloedd ac oedi treialon rheithgor nes y gellid eu gwneud yn ddiogel – gan eu rhwystro rhag darparu cyfiawnder cyflym a sicr i ddioddefwyr a diffynyddion. Roedd yn rhaid i'r achosion mwyaf brys a difrifol gael eu blaenoriaethu uwchben eraill gan y farnwriaeth, ac roedd llwythi achosion wedi cronni. Mae'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gweithredu i liniaru'r effaith hon; **mae'r Llywodraeth wedi buddsoddi chwarter biliwn o bunnoedd i gefnogi adferiad, ac mae'n cymryd pob cam posibl i gynyddu capasiti yn Llys y Goron i'r eithaf, gan gynnwys peidio â chyfyngu ar ddiwrnodau eistedd eleni.** Bydd y camau hyn, ochr yn ochr â'n ystafelloedd llys Nightingale, yn ein helpu i leihau llwythi achosion a sicrhau bod y rhai sy'n euog o droseddau trais yn erbyn menywod a merched yn cael eu dwyn i gyfiawnder cyn gynted â phosibl.

Rheoli troseddwy'r yn gadarn

Mae gan y DU rai o'r pwerau caletaf yn y byd i ddelio â throseddwy'r rhyw, ac mae'r Llywodraeth wedi ymrwmo i sicrhau bod y system ar gyfer rheoli'r troseddwy'r hyn mor gadarn ag y gall fod. Mae'n ofynnol i unigolion sy'n cael eu colfarnu neu eu rhybuddio am rai troseddau rhywiol roi gwybod i'r heddlu am eu manylion personol (cyfeirir at y system hon yn aml fel y 'gofrestr troseddwy'r rhyw') ac fe'u rheolir o dan Drefniadau Amlasiantaethol ar gyfer Diogelu'r Cyhoedd. Yn 2014 fe wnaethom gyflwyno Gorchmynion Atal Niwed Rhywiol (SHPOs) a Gorchmynion Risg Rhywiol (SROs), a all osod ystod o gyfyngiadau ar unigolion yn dibynnu ar natur yr achos, gan gynnwys atal teithio dramor.

Mae'r Llywodraeth yn cryfhau **ymhellach y ffordd y rheolir troseddwy'r rhyw a'r rhai sy'n peri risg drwy'r Bil Heddlu, Trosedd, Dedfrydu a Llysoedd**, gan gynnwys drwy alluogi rhwymedigaethau cadarnhaol i gael eu gosod ar y rhai sy'n peri risg o niwed rhywiol drwy SHPO ac SROs ac ymestyn y rhestr o droseddau rhywiol sy'n gwneud rhywun yn gymwys i gael profion polygraaff. Mae'r Bil hefyd yn ymestyn y cwmpas troseddau yn Neddf Troseddau Rhywiol 2003 sy'n ymwneud â cham-drin swyddi o ymddiriedaeth er mwyn dal rolau ychwanegol, megis hyfforddwy'r chwaraeon ac arweinwy'r crefyddol.

Drwy'r un Bil, mae'r Llywodraeth yn cyflwyno mesurau i **roi terfyn ar ryddhau troseddwy'r penodol a ddedfrydwyd am droseddau treisgar a rhywiol difrifol i ben hanner ffordd** a sicrhau bod cyfran y ddedfryd a gyflwynir yn y ddalfa yn adlewyrchu difrifoldeb y tramgwydd a gyflawnwyd. Bydd troseddwy'r a ddedfrydwyd i ddedfryd derfynedig safonol rhwng 4 a 7 mlynedd ar gyfer rhai troseddau rhywiol neu dreisgar (lle mae'r drosedd honno'n denu cosb uchaf garchar am oes) yn gwasanaethu dwy ran o dair o'u dedfryd yn y ddalfa yn hytrach na hanner. Bydd hyn yn dod â'r pwynt rhyddhau i'r troseddwy'r hyn yn unol â throseddwy'r treisgar a rhywiol difrifol a ddedfrydwyd i 7 mlynedd neu fwy sydd, yn dilyn yr is-ddeddfwriaeth a gyflwynwyd gennym ym mis Ebrill y llynedd, yn gorfod gwasanaethu dwy ran o dair o'u dedfryd yn y ddalfa yn hytrach na hanner.

Rydym hefyd yn defnyddio'r Bil hwn i ymgorffori mewn deddfwriaeth sylfaenol y darpariaethau sy'n llywodraethu'r pwynt rhyddhau ar gyfer dedfrydau o 7 mlynedd neu fwy. Bydd y newidiadau hyn yn berthnasol i'r rhai a gollfarnwyd am fathau penodol o droseddau rhywiol neu dreisgar y mae'r gosb uchaf yn garchar am oes – fel treisio, dynladdiad a chlwyfo gyda'r bwriad o achosi Niwed Corfforol Difrifol – ond lle mae'r llys yn gosod dedfryd derfynedig safonol. Bydd hyn hefyd yn diwygio'r pwynt rhyddhau awtomatig ar gyfer plant a ddedfrydwyd i ddedfrydau terfynedig o garchar sm 7 mlynedd neu fwy o dan adran 250 o'r Ddeddf Dedfrydu ar gyfer y troseddau treisgar mwyaf difrifol a phob trosedd rhywiol ddifrifol. Bydd y pwynt rhyddhau awtomatig mewn achosion o'r fath yn newid o hanner i ddwy ran o dair o'r ddedfryd.

Er mwyn adolygu rheolaeth bresennol troseddwy'r, mae'r Llywodraeth wedi comisiynu **arolygiad ar y cyd o Drefniadau Amlasiantaethol ar gyfer Diogelu'r Cyhoedd**

(MAPPA) gan Arolygiaethau Carchardai EM, y Gwasanaeth Prawf, a'r Gwasanaethau Heddlu a Thôn ac Achub i ystyried perfformiad asiantaethau wrth reoli troseddwyd ar draws fframwaith MAPPA. Bydd hyn yn cynnwys troseddwyd cam-drin domestig cymwys.

Rhaglenni tramgwyddwyr

"Yn y mwyafrif llethol o achosion cyflawnwyr, rydym yn gwybod bod lleiafrif bach iawn yn cael unrhyw ymyriad ar hyn o bryd. Mae cymaint yn dibynnu ar ymateb cyfiawnder troseddol, ond nid yw achosion o gam-drin domestig yn cael unrhyw ymateb cyfiawnder troseddol beth bynnag." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Mae angen dybryd am werthusiadau cadarn o raglenni cyflawnwyr newydd ar gyfer pob math o drais yn erbyn menywod a merched, gyda'r bwriad o achredu a sicrhau ansawdd rhaglenni llwyddiannus. Amlygwyd yr angen hwn yn y llynyddiaeth academaidd, yn ogystal ag yng grwpiau ffocws a chyflwyniadau ysgrifenedig y Galw am Dystiolaeth. Rydym wedi lansio **cronfa o £11.1 miliwn i Gomisiynwyr yr Heddlu a Throseddau wneud cais i redeg rhaglenni ar gyfer cyflawnwyr cam-drin domestig a'r rhai sy'n cyflawni stelcio** (yn achos stelcio, p'un a yw'n digwydd ai peidio mewn cyd-destun cam-drin domestig). Bydd hyn yn ategu'r gwasanaethau a ddarperir eisoes, a bydd angen ymyriadau i sicrhau bod cymorth ar gael i ddioddefwyr.

Mae Gwasanaeth Carchardai a Phrawf EM yn cefnogi amrywiaeth o raglenni achrededig sydd, fel rhan o becyn adsefydlu ehangach, yn targedu anghenion y rhai sydd wedi throseddu yn erbyn menywod a merched. Dyfarnwyd achrediad i'r rhaglenni hyn gan Banel Achredu a Chynghori'r Gwasanaethau Cywiriadau - corff cynghori annibynnol a rhyngwladol o academyddion ac ymarferwyr arbenigol sy'n cynnig cyngor sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar ddatblygu a gweithredu gwasanaethau a rhaglenni cyfiawnder troseddol a chymdeithasol effeithiol. Mae achrediad yn ceisio rhoi sicrwydd bod y rhaglen yn cyd-fynd â'r sylfaen dystiolaeth ac yn gyson â'r llynyddiaeth 'beth sy'n gweithio', gan roi hyder yn ansawdd y rhaglenni sy'n anelu at leihau aildroseddu. Mae'r gyfres o raglenni yn eu cyfanrwydd yn targedu amrywiaeth o fathau o droseddau gan gynnwys trais gan bartneriaid agos, troseddau rhywiol, trais difrifol a throseddau sy'n gysylltiedig â gang, ac mae'r rhain ar gael yn y ddalfa a'r gymuned. Gwerthusir pob rhaglen gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder.

Trais yn erbyn menywod a merched a'r Gwasanaeth System Cyfiawnder

Mae cryn dipyn o waith i wella'r ffordd y mae'r Gwasanaeth System Cyfiawnder yn delio â chyflawnwyr yn y Lluoedd Arfog, ac argymhellwyd llawer ohonynt yn yr Adolygiad Cyfiawnder Gwasanaeth.¹¹³ Mae'r rhain yn cynnwys **creu gweithgor tri-Gwasanaeth (y Llynges, y Fyddin a'r y Llu Awyr) Trais a Throseddau Rhywiol Difrifol**, cysylltiadau gyda Heddluoedd y Swyddfa Gartref i wella sgiliau, nodi arfer gorau a gwybodaeth o Heddlu'r Gwasanaeth, a datblygu fersiwn Amddiffyn o Gynllun Gweithredu Cenedlaethol Ar y Cyd Cyngor Cenedlaethol Prif Swyddogion yr Heddlu a Gwasanaeth Erllyn y Goron i wella'r ymateb i achosion o dreisio.

¹¹³ [Adolygiad o'r System Cyfiawnder GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

Beth arall y byddwn yn ei wneud

Er mwyn sicrhau bod cyflawnwyr trais yn erbyn menywod a merched yn cael eu dwyn i gyfiawnder, mae'n hanfodol bod gennym droseddau priodol ac effeithiol ar waith sy'n cipio'r gwahanol fathau o ymddygiad sy'n gysylltiedig â'r troseddau hyn. Er bod y Llywodraeth eisoes wedi cryfhau'r gyfraith yn y maes hwn yn sylweddol, rhaid inni gadw i fyny â natur gyfnewidiol y troseddau hyn.

Mynd i'r afael â throseddwyr rhyw

y Mae Adran Dadansoddi Troseddau Difrifol yr Asiantaeth Troseddau Cenedlaethol yn ymdrin â'r troseddau mwyaf difrifol, â chymhelliant rhywiol. Yn ganolog i'w gwaith mae dod o hyd i gysylltiadau rhwng troseddau i helpu i nodi troseddwyr rhyw lluosog, yn enwedig troseddwyr niwed uchel, risg uchel. Mae hyn yn galluogi heddluoedd lleol i atal a mynd i'r afael â'r troseddu hwn. Mae gan yr Asiantaeth gronfa ddata o tua 3,000 o gofnodion trosedd sy'n cynyddu ar gyfradd o tua 1,200 y flwyddyn. **Bydd y Swyddfa Gartref yn buddsoddi £500,000 eleni i'r Asiantaeth ddefnyddio gallu data arloesol i nodi dulliau newydd o adnabod troseddwyr rhyw lluosog**, nodi cysylltiadau nas canfuwyd a chreu arweinwyr ymchwiliol newydd i'r heddlu, yn benodol mewn achosion o ymosodiadau rhywiol dieithryn, er mwyn diogelu'r cyhoedd yn well.

Mae gennym un o'r systemau mwyaf cadarn yn y byd ar gyfer rheoli troseddwyr rhyw cofrestredig a'r rhai sy'n peri risg o niwed rhywiol. Fodd bynnag, mae'r Llywodraeth wedi ymrwmo i sicrhau bod y system mor gadarn ag y gall fod ac yn pryderu am achosion o ddiodefwr yn dod i gysylltiad â'u camdrinwyr yn eu cymunedau mewn lleoedd fel Rochdale. Mae'r Llywodraeth wedi atgyfnerthu i ardaloedd lleol pwysigrwydd defnyddio'r pwerau sydd ar gael iddynt ac mae'n cryfhau ymhellach y pwerau i reoli troseddwyr drwy'r Mesur Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd. Ond rydym am fynd ymhellach i roi sicrwydd i ddiodefwr y troseddau hyn bod popeth yn cael ei wneud i'w cadw'n ddiogel. Dyna pam y bydd y Swyddfa Gartref yn penodi adolygydd annibynnol i gynnal **adolygiad i reolaeth yr heddlu o droseddwyr rhyw cofrestredig yn y gymuned**. Bydd yr adolygiad yn annibynnol ar y Llywodraeth a bydd yn edrych ar feysydd gan gynnwys darparu ar gyfer heddluoedd, cysondeb o ran rheoli troseddwyr rhyw cofrestredig ledled Cymru a Lloegr ac a yw'r cyfreithiau presennol i'w rheoli yn addas i'r diben, a pha mor effeithiol yw asesiad risg y troseddwyr hyn.

Aflonyddu ar y stryd

Roedd yr Alwad am Dystiolaeth yn cydnabod bod aflonyddu rhywiol mewn mannau cyhoeddus yn rhy gyffredin o lawer. Nid yw'n dderbyniol nad yw menywod a merched yn teimlo'n ddiogel ar ein strydoedd o ganlyniad i'r ymddygiad hwn. Eto i gyd, er nad oes trosedd benodol o aflonyddu ar y stryd, gwyddom fod nifer o droseddau ar waith sy'n dangos yr ymddygiad a godwyd yn yr Alwad am Dystiolaeth, yn dibynnu ar yr amgylchiadau penodol (gan gynnwys troseddau o dan Ddeddf Amddiffyn rhag Aflonyddu 1997, Deddf Trefn Gyhoeddus 1986 a Deddf Troseddau Rhywiol 2003).

Fodd bynnag, mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i sicrhau nid yn unig bod y cyfreithiau yno, ond eu bod yn gweithio'n ymarferol. Er enghraifft, gwyddom o'r Alwad am Dystiolaeth nad yw menywod a merched efallai'n adrodd am rai mathau o aflonyddu rhywiol cyhoeddus am nad ydynt yn credu mai ymddygiad troseddol ydyw, ac na fydd yr heddlu'n ei gymryd o ddifrif. Rhaid inni roi blaenoriaeth i sicrhau bod dioddefwyr yn gwybod y gallant roi gwybod am y troseddau hyn, a bod â hyder yn y broses ar gyfer gwneud hynny.

Felly, byddwn yn symud ymlaen ar frys i fynd i'r afael â'r mater hwn. Yn gyntaf, bydd ein hymgyrch gyfathrebu genedlaethol yn herio'r math hwn o ymddygiad, ac yn sicrhau bod dioddefwyr yn gwybod sut a ble i roi gwybod amdano. Yn ail, byddwn yn sicrhau bod yr heddlu ac erlynwyr yn hyderus ynghylch sut i ymateb i aflonyddu rhywiol cyhoeddus. Bydd y Coleg Plismona yn darparu canllawiau newydd i swyddogion yr heddlu a bydd Gwasanaeth Erlyn y Goron yn diweddarau ei ganllawiau cyfreithiol ar droseddau trefn gyhoeddus i ychwanegu gwybodaeth benodol am aflonyddu rhywiol cyhoeddus. Yn drydydd, er mwyn atal hyn rhag digwydd yn y lle cyntaf, mae angen inni ddyfnhau ein dealltwriaeth o bwy sy'n cyflawni'r troseddau hyn, pam y maent yn gwneud hynny, a sut y gall yr ymddygiad hwn ddwysáu, gan gynnwys drwy ein cyllid newydd ar yr hyn sy'n gweithio i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched.

Mae'n bwysig bod yr heddlu'n gorfodi'r gyfraith yn iawn ac yn rhoi hyder i fenywod, os byddant yn rhoi gwybod am ddigwyddiad, yr ymdrinnir ag ef. Yr ydym yn edrych yn ofalus ar ble y gall fod bylchau yn y gyfraith bresennol a sut y gallai trosedd benodol am aflonyddu rhywiol cyhoeddus fynd i'r afael â'r rheini. Mae hwn yn faes cymhleth, ac mae'n bwysig inni roi o'n hamser i sicrhau bod unrhyw ddeddfwriaeth bosibl yn gymesur ac wedi'i diffinio'n rhesymol.

Gwahardd 'profion gwryfdod'

Yn dilyn pryderon bod rhai menywod ifanc a merched yn cael eu cymell a'u gorfodi i brofi eu gwryfdod drwy archwilio a yw eupilen forwynol yn gyflawn, rydym wedi cynnal adolygiad dwys. Daeth hyn i'r casgliad nad oes rheswm pam y dylid cynnal prawf gwryfdod - nid yw'n weithdrefn feddygol ac mae'n seiliedig ar farn ormesol ac anghywir ¹¹⁴ am wryfdod benyw a'r bilen forwynol. Gall gael effeithiau corfforol a seicolegol niweidiol ar fenywod a merched, ac rydym yn cytuno'n llwyr â barn Sefydliad lechyd y Byd bod 'profion gwryfdod' yn torri hawliau dynol y dioddefwr.¹¹⁵ Ni oddefir y weithdrefn annerbyniol hon. Byddwn felly'n **gweithio i droseddoli 'profion gwryfdod'**. Bydd deddfwriaeth ar y maes hwn yn cael ei chyflwyno pan fydd amser seneddol yn caniatáu. Ni fydd hyn yn unig yn mynd i'r afael â'r camsyniadau niweidiol a'r camdybiaethau sy'n gysylltiedig â fgwryfdod, a byddwn hefyd yn sefydlu rhaglen addysg mewn lleoliadau cymunedol, addysg a chlinigol.

¹¹⁴ Nid yw pilen forwynol sydd wedi torri yn arwydd o wryfdod; gellir rhwygo'r bilen ar unrhyw adeg, yn ystod y mislif a gweithgareddau o ddydd i ddydd fel chwaraeon.

¹¹⁵ [Sefydliad lechyd y Byd Dileu 'profion gwryfdod'](#)

Yn ogystal, mae'r Llywodraeth yn parhau i bryderu bod y galw am lawdriniaeth ar y bilen forwynol - gweithdrefn gosmetig dros dro i atgyweirio'r bilen sy'n cael ei rheoleiddio yn unol â mathau eraill o lawdriniaeth gosmetig - yn cael ei sbarduno gan ymagwedd ormesol tuag at rywioldeb enywod a chysylltiad agos â phroffion gwryfydod. **Byddwn yn sefydlu panel arbenigol annibynnol i ymchwilio ymhellach i agweddau clinigol a moesegol llawdriniaeth ar y bilen forwynol ac ystyried a ddylid ei droseiddoli hefyd.**

'Rhyw i'w rentu' a chamfanteisio

Mae'r Llywodraeth yn ymwybodol o bryderon ynghylch cam-drin y berthynas ddiamwys rhwng landlordiaid a thenantiaid a elwir yn 'rhyw i'w rentu'. Mae'r Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol wedi cyflwyno gorchmynion gwahardd a chronfa ddata i amddiffyn tenantiaid drwy atal y troseddwy'r mwyaf difrifol rhag gosod neu reoli eiddo, a chyhoeddodd Gwasanaeth Eryl y Goron ganllawiau i gynorthwyo'r heddlu ac erlynwyr i ystyried honiadau o'r fath¹¹⁶. Fodd bynnag, mae'r Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol a'r heddlu i **ddeall yn well effeithiolrwydd troseddau presennol wrth fynd i'r afael â'r mater o ryw i'w rentu, ac a oes angen diwygio pellach.**

Mae'r Llywodraeth yn ymrwymedig i fynd i'r afael â'r niwed a'r camfanteisio a all fod yn gysylltiedig â phuteindra a gwaith rhyw ac sy'n credu y dylai pobl sydd am adael gael pob cyfle i ddod o hyd i ffyrdd allan. Yn ogystal, gwyddom fod gan ddioeddfwyr caethwasiaeth fodern yn aml, gan gynnwys camfanteisio rhywiol, anghenion sy'n deillio o'u hecsbloetio. Mae'r Llywodraeth yn darparu gwasanaethau cymorth ac eiriolaeth arbenigol i ddiodefwyr caethwasiaeth fodern (waeth beth fo'u statws mewnfudo) i'w cynorthwyo i ailadeiladu eu bywydau ac ailgyfannu i gymunedau lleol. Er mwyn parhau i sicrhau bod y Llywodraeth yn mynd i'r afael â chamfanteisio a niwed menywod a allai godi o buteindra a gwaith rhyw, bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gydag adrannau eraill y Llywodraeth, yr heddlu, elusennau ac eraill i **ystyried a oes mesurau ychwanegol i fynd i'r afael â'r agweddau hynny ar waith rhyw a phuteindra sydd â'r potensial i achosi niwed neu gamfanteisio.** Bydd y Llywodraeth hefyd yn cyflwyno Strategaeth **annibynnol i fynd i'r afael â Chaethwasiaeth Fodern.**

Troseddu ar-lein

Mae'r Llywodraeth yn gweithio i sicrhau bod cyfraith trosedd yn cadw i fyny â newidiadau mewn technoleg er mwyn amddiffyn menywod a merched yn well ar-lein. Noddodd yr Adran dros Dechnoleg Ddigidol, Diwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon adolygiad o gyfathrebu ar-lein camdriniol a niweidiol gan Gomisiwn annibynnol y Gyfraith sy'n ystyried a oes angen diweddarau'r gyfraith bresennol i gyfrif am gam-drin ar-lein, sy'n cael ei dargedu'n aml at fenywod. Mae Comisiwn y Gyfraith bellach wedi cyhoeddi ei adroddiad terfynol yn nodi argymhellion ar gyfer diwygio, gan gynnwys cynnig trosedd gyfathrebu fygythiol newydd, a throsedd newydd i ddal y rhai sy'n seiber-anfon lluniau anwedus at ddeithriaid. Mae'r Llywodraeth yn **ystyried argymhellion Comisiwn y Gyfraith ar gyfer troseddau newydd yn ofalus a gallant**

¹¹⁶ [Puteindra a Manteisio ar Buteindra | Gwasanaeth Eryl y Goron \(cps.gov.uk\)](https://www.cps.gov.uk)

ddefnyddio'r Mesur Diogelwch Ar-lein i'w dwyn i gyfraith, lle mae'n angenrheidiol ac yn briodol gwneud hynny.

Atal troseddu rhag dwysáu

"Mae angen gwell dealltwriaeth bod cyflawnwyr troseddau difrifol fel arfer yn dechrau gyda digwyddiadau llai nad ydynt yn cael eu cymryd o ddifrif." Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Rhaid inni ddysgu o'r achosion hynny lle'r oedd ymddygiad troseddol y cyflawnwr yn deillio o droseddau rhywiol di-gyswllt lluosog i'r troseddau mwyaf difrifol, gan gynnwys treisio a llofruddiaeth. Mae'n hollbwysig bod gennym ymyriadau ar waith i atal cyflawnwyr cyn gynted â phosibl ac atal troseddu pellach. Bydd ein gweithgarwch cyfathrebu yn helpu i dynnu sylw at y ffaith bod troseddau digyffwrdd yn droseddau ac y dylid rhoi gwybod i'r heddlu amdanynt. Bydd hyn yn cefnogi'r heddlu i adnabod troseddwr lluosog a chymryd camau i'w hatal cyn i ymddygiad troseddol waethygu.

Bydd y Llywodraeth yn parhau i weithio gyda'r heddlu ac eraill i sicrhau, lle ceir tystiolaeth bod unigolyn yn peri risg o niwed i'r cyhoedd, neu'n cael ei gollfarnu o drosedd rywiol digyffwrdd, yr eir i'r afael â'r ymddygiad hwn a'i reoli cyn gynted â phosibl, gan gynnwys drwy ddefnyddio offer sy'n bodoli eisoes megis Gorchmynion Risg Rhywiol. Yn ogystal, bydd y Llywodraeth yn parhau i feithrin ein dealltwriaeth o gynnydd mewn ymddygiad troseddol, gan gynnwys drwy ymchwil sy'n cael ei gwmpasu gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder **sydd yn edrych ar gynnydd troseddu rhywiol ymhlith cyflawnwyr eildro**. Bydd bwrdd crwn academiaidd yn cael ei gynnal, ac yna asesiad tystiolaeth cyflym.

Cyflwynwyd Gorchmynion Diogelu Stelcio ym mis Ionawr 2020 i ddiogelu dioddefwyr stelcio yn gynnar drwy osod cyfyngiadau a gofynion ar y rhai sy'n cyflawni ymddygiadau stelcio. Mae'r Swyddfa Gartref wedi gweithio gyda'r heddlu i adolygu pa mor dda y mae'r gorchmynion hyn yn gweithio. Er i'r adolygiad ganfod eu bod yn gweithio'n dda, dangosodd hefyd fod mwy y gellir ei wneud i gynyddu eu defnydd, yn ogystal â rheoli unigolion sydd â gorchymyn wedi'u gosod arnynt. Felly bydd y Swyddfa Gartref yn gweithio gyda'r heddlu i **sicrhau bod pob heddlu'n gwneud defnydd priodol o Orchmynion Diogelu Stelcio**. Ymhlith camau gweithredu eraill, bydd y Gweinidog Diogelu yn ysgrifennu at bob Prif Gwnstabl y gwnaeth ei heddluoedd gais am lai o orchmynion nag y gellid bod wedi'u disgwyl, i'w hannog i ystyried gwneud cais amdanynt bob amser.

Yn ogystal, bydd **y Coleg Plismona yn cynhyrchu cyngor i swyddogion yr heddlu i gynghori ymatebwyr cyntaf ac ymchwilwyr ar sut i ddelio ag achosion o gam-drin sy'n seiliedig ar 'anrhydedd'**. Bydd hwn yn arf hanfodol i wella ymhellach dealltwriaeth yr heddlu o'r troseddau hyn sydd yn gudd hyn fel arfer.

System Gryfach

"Mae'n rhaid i holl ddarnau'r system weithio'n iawn i'w wneud yn effeithiol." - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Cyhoeddus

Ni fyddwn yn atal ac yn mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched heb ddull gwirioneddol draws-system. Fel y mae canfyddiadau Galwad y Swyddfa Gartref am Dystiolaeth yn ei gwneud yn glir, mae hwn yn fater cymhleth ac mae ymateb iddo yn mynnu bod pob person a sefydliad yn chwarae eu rôl, boed hynny'n weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol a sefydliadau arbenigol sy'n cefnogi'r rhai y mae'r troseddau hyn yn effeithio arnynt, athrawon a gweithwyr addysg proffesiynol eraill yn codi ymwybyddiaeth, yr heddlu, erlynwyr ac eraill gan sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr yn gweld cyfiawnder, neu'r cyhoedd yn tadrodd am ymddygiad annerbyniol. Mae'n hanfodol bod pawb nid yn unig yn gymwys i gymryd camau i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched ond yn gweithio gyda'i gilydd i wneud hynny.

Ers Gweledigaeth Strategol Galwad i Roi Terfyn ar Drais yn Erbyn Menywod a Merched 2010, mae'r Llywodraeth wedi ymdrechu i sicrhau ein bod yn gweithio'n effeithiol ar draws adrannau'r Llywodraeth ac i gefnogi dull amlasiantaethol effeithiol y tu hwnt i hyn. Rydym wedi cymryd camau breision i drawsnewid yr ymateb.

Er enghraifft, helpodd Cronfa Trawsnewid Trais yn Erbyn Menywod a Merched y Swyddfa Gartref (2017-2020) i annog gwell cydweithredu a dulliau newydd, cydgysylltiedig rhwng awdurdodau lleol a chomisiynwyr iechyd, a gyda darparwyr gwasanaethau arbenigol. Derbyniodd Heddlu Northumbria a Chomisiynydd Heddlu a Throseddau Northumbria arian i gynnal Prosiect Peilot Cyber Stelcio ac Aflonyddu cam-drin Domestig yn Sunderland, a'i nod allweddol oedd gwella ymateb yr heddlu i achosion o stelcio ac aflonyddu a alluogir gan seiberfwlio yng nghyd-destun cam-drin domestig. Llwyddodd y prosiect i wella'r broses o nodi ac ymchwilio i droseddau o'r fath, cynyddu nifer yr erlyniadau llwyddiannus, gwella taith dioddefwyr drwy'r system cyfiawnder troseddol a chynyddu diogelwch canfyddedig dioddefwyr. Rhannwyd gwersi o'r prosiect gyda heddluoedd eraill ledled Cymru a Lloegr.

Ond rydyn ni'n gwybod bod mwy i'w wneud. Mae dull 'system gryfach' go iawn yn golygu bod pob person a phob sefydliad yn deall y rôl y maent yn ei chwarae. Mae'n golygu system cyfiawnder troseddol sy'n gweithredu fel cyfanwaith cydlynol. Mae'n golygu bod athrawon mewn ysgolion a gweithwyr iechyd proffesiynol a swyddogion prawf yn y gymuned yn gymaint rhan o greu cymdeithas na fydd yn goddef y troseddau hyn â rhieni neu'r heddlu.

Yr hyn rydyn ni'n ei wybod

Mae canfyddiadau'r Alwad am Dystiolaeth yn atgyfnerthu'r angen am ddull gweithredu cydgysylltiedig, ar draws y Llywodraeth ac yn ehangach. Mae ymchwil wedi dangos pwysigrwydd ac effeithiolrwydd mabwysiadu dull 'system gyfan' o fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched, ac ar gyfer cyfathrebu rhwng gwasanaethau i fynd i'r afael â ffactorau risg lluosog ac amrywiol y troseddau hyn.

Er enghraifft, roedd sefydlu gwasanaeth Cynghorydd Trais Domestig Annibynnol (IDVA) mewn ysbyty mamolaeth ym Manceinion yn galluogi ymyrraeth gynnar i fenywod beichiog sy'n profi trais domestig, gan arwain at fwy o ddiogelwch i fenywod a'u plant. Yn ogystal, roedd lleoli'r gwasanaeth yn yr ysbyty yn golygu bod cyfathrebu rhwng bydwagedd a staff IDVA wedi gwella, a daeth bydwagedd yn fwy cymwys i nodi ac atgyfeirio achosion o gam-drin domestig¹¹⁷. Mae astudiaethau eraill wedi dangos y gall sgrinio a nodi dioddefwyr posibl yn rheolaidd drwy wasanaethau gofal iechyd gael effaith gadarnhaol ar nifer yr achosion o gam-drin domestig a nodwyd; fodd bynnag, roedd yr effaith a gânt ar drais rheolaidd yn gyfyngedig¹¹⁸. O'i gyfuno â chamau gweithredu dilynol eraill mewn perthynas â chefnogi sgrinio pobl yn rheolaidd, gallai sefyllfaoedd cam-drin posibl fod o fudd i ddiodeswyr.

Amlygwyd cyfathrebu effeithiol ar draws ac o fewn gwasanaethau ar bob lefel hefyd drwy'r Alwad am Dystiolaeth ac ystyriwyd ei fod yn hanfodol i sicrhau dull system gyfan effeithiol, yn ogystal â phwysigrwydd rhannu gwybodaeth yn effeithiol a data clir.

"Mae angen llwybr clir drwy'r holl broses y mae gan BOB gweithiwr proffesiynol sy'n gweithio yn y maes arbenigedd hwn ddealltwriaeth dda ohono. Gyda rhwyddineb rhannu gwybodaeth drwy'r rhyngwyd ni ddylai hyn fod yn anodd." - Galwad am Dystiolaeth, Arolwg Dioddefwyr a Goreswyr

Tynnwyd sylw at rôl comisiynu a chyllido i sicrhau bod y gwasanaethau cywir ar waith i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched drwy'r Alwad am Dystiolaeth. Ystyriwyd bod y ffordd bresennol y caiff gwasanaethau eu comisiynu yn y grwpiau ffocws a chyflwyniadau ysgrifenedig yn peri problemau. Dywedwyd bod proses gomisiynu anghyson yn arwain at 'loteri cod post' o ddarparu gwasanaethau ac roedd pryder bod y prosesau presennol yn aml yn eithrio gwasanaethau arbenigol llai (fel sefydliadau cymunedol sy'n cefnogi diodeswyr cam-drin sy'n seiliedig ar 'anrhydedd', gan gynnwys priodas dan orfod ac anffurfio organau rhywiol menywod) rhag gwneud cais, a all effeithio'n negyddol ar ansawdd y cymorth sydd ar gael i ddiodeswyr. Roedd llawer o gyflwyniadau ysgrifenedig yn trafod yr angen i brosesau comisiynu gynnwys y rhai ag arbenigedd yn y maes hwn, gan gynnwys gwasanaethau 'gan ac ar gyfer', fel y gallant lywio'r gwaith o ddatblygu a darparu gwasanaethau.

¹¹⁷ Granville, G. & Bridge, S. (2010). Prosiect PATHway: Gwasanaeth Ymgynghorol Annibynnol ar Drais domestig yn Ysbyty Mamolaeth y Santes Fair, Manceinion: Gwerthusiad Annibynnol: Adroddiad Terfynol.

¹¹⁸ O'Doherty L, Hegarty K, Ramsay J, Davidson LL, Feder G, Taft A. Sgrinio menywod am drais partner agos mewn lleoliadau gofal iechyd. Cronfa Ddata Cochrane o Adolygiadau Systematig 2015, Rhifyn 7. Erthygl Rhif: CD007007. DOI: 10.1002/14651858.CD007007.pub3.

Drwy'r Alwad am Dystiolaeth, cododd llawer o ymatebwyr yr angen am welliannau i gasglu data er mwyn rhoi dealltwriaeth fwy cywir a chynhwysfawr o'r troseddau hyn. Ystyriwyd bod casglu data yn aml yn wael, yn ynysedig ac yn gyfyngedig. Roedd galw am gasglu data cynhwysfawr, cymaradwy ac wedi'u dadgyfuno ar draws y Llywodraeth ac am i hyn gynnwys gwybodaeth am nodweddion gwarchoddedig¹¹⁹, statws mewnffudo i ddiodeffwr a chyflawnwr, a'r berthynas rhwng y diodeffwr a'r cyflawnwr.

"Y rhan fwyaf o'r amser, yr unig ddata dibynadwy sydd gennym yw drwy'r system cyfiawnder troseddol – dyma grib y rhewfryn os ydyn ni'n onest."- Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Yr hyn yr ydym eisoes yn ei wneud

Mae'r dystiolaeth sydd ar gael yn dangosbod y troseddau hyn yn cael eu tan-gofnodi, sy'n golygu ei bod yn aml yn anodd deall eu cwmpas, eu graddfa, eu tueddiadau a'u heffaith. Mae hyn yn ei dro yn effeithio ar p'un a yw'r gwasanaethau cywir yn cael eu comisiynu, ac ar roddi'r cymorth cywir ar waith. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, mae angen i'r Llywodraeth barhau i adeiladu'r sylfaen dystiolaeth a gwella ein dealltwriaeth gyfunol o bob math o drais yn erbyn menywod a merched.

Rydym yn cydnabod pwysigrwydd cefnogi sefydliadau'r sector gwirfoddol a chymunedol sy'n gweithio i atal a mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched. Mae Cronfa Dreth Tampon, sy'n cael ei chynhyrchu gan y TAW o gynhyrchion mislif, wedi chwarae rôl ddefnyddiol o ran darparu cyllid i sefydliadau elusennol, buddiannol a dyngarol ar gyfer gwaith arloesol.

Ers datganiad Hydref 2015, mae'r Llywodraeth wedi dyfarnu £79 miliwn o'r gronfa drwy dros 100 o grantiau uniongyrchol a 100 o grantiau cynyddol i sefydliadau nid-er-elw sy'n cefnogi menywod a merched difreintiedig. O'r swm hwn, dyfarnwyd dros £24 miliwn i brosiectau sy'n gweithio yn y sector trais yn erbyn menywod a merched. Eleni yw blwyddyn olaf y gronfa - gan nad oes rhaid i'r Deyrnas Unedig godi TAW ar gynnyrch mislif ar ôl i'r DU adael yr UE - ac mae'r Adran dros Dechnoleg Ddigidol, Diwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon yn rhedeg **ronfa grant o £11.25 miliwn ar gyfer prosiectau sy'n gwella bywydau menywod a merched difreintiedig**, gan gynnwys categori ar drais yn erbyn menywod a merched. Daeth y cyfnod ymgeisio i ben ym mis Gorffennaf a chyhoeddir ymgeiswyr llwyddiannus yn Hydref 2021.

Gweithio amlasiantaethol a rhannu gwybodaeth

Mae hefyd yn hanfodol bod gan y rhai sy'n gweithio mewn asiantaethau gan gynnwys yr heddlu, iechyd, addysg, gofal cymdeithasol a Gwasanaeth Erlyn y Goron y sgiliau, yr offer a'r arbenigedd i atal a mynd i'r afael yn effeithiol â thrais yn erbyn menywod a merched.

¹¹⁹ Y nodweddion canlynol yw'r nodweddion gwarchoddedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010: oedran, anabledd, aillbennu rhywedd, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gred, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol.

Ym mis Mawrth 2021, roedd yr Ysgrifennydd Cartref **wedi comisiynu Arolygiaeth Cwnstabiliaeth a Gwasanaethau Tân ac Achub EM i gynnal arolygiad pwrpasol o ymagwedd plismona tuag at fenywod sy'n dioddef trais yn erbyn menywod a merched** ac ymgysylltu â menywod a merched yn ehangach. Canfu hyn, er bod rhywfaint o gynnydd wedi'i wneud, fod mwy i'w wneud ar draws yr holl asiantaethau i fynd i'r afael yn effeithiol â thrais yn erbyn menywod a merched, a bod angen gweithredu ar frys ac yn sylweddol.

Er mwyn sicrhau bod gan yr heddlu, carchardai, y gwasanaeth prawf ac eraill y systemau cywir ar waith i rannu gwybodaeth am droseddwr rhyw cofrestredig ac unigolion peryglus eraill, **mae'r Swyddfa Gartref a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn buddsoddi £8.1 miliwn i ddatblygu system amlasiantaethol newydd i amddiffyn y cyhoedd(MAPPS)** a fydd yn galluogi rhannu gwybodaeth yn fwy effeithiol ac awtomataidd, a fydd yn ei dro yn gwella'r broses o reoli risg pob troseddwr a reolir o dan Drefniadau Amlasiantaethol ar gyfer Diogelu'r Cyhoedd (MAPPA). Mae hyn yn cynnwys troseddwr rhyw cofrestredig a'r tramgwyddwyr cam-drin domestig a stelcio hynny a reolir o dan MAPPA.

Yn ogystal, mae Mesur yr Heddlu, Trosedd, Dedfrydu a Llysoedd yn cynnwys mesurau i **gryfhau'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth rhwng partneriaid MAPPA**. Bydd hefyd yn cryfhau'r gyfraith ar ddefnyddio echdynnu gwybodaeth ddigidol fel rhan o ymchwiliadau troseddol trwy bŵer statudol newydd fel y gall yr heddlu gael tystiolaeth ddigidol i erlyn troseddwr tra'n darparu mesurau diogelu ychwanegol fel mai dim ond gwybodaeth sy'n berthnasol i'r ymchwiliad sy'n cael ei chymryd. Bydd hyn yn diogelu preifatrwydd a chefnogi dioddefwyr troseddau ac eraill sy'n darparu gwybodaeth yn wirfoddol i'r heddlu.

Yn ddiweddar mae Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu, gyda £248,900 o gyllid a ddarparwyd gan y Swyddfa Gartref, wedi datblygu a chyflwyno **system fel bod yr heddlu'n cael eu hysbysu'n awtomatig am Orchmynion Diogelu Priodasau dan Orfod newydd a Gorchmynion Amddiffyn Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod a wneir gan lys**. Mae hyn yn golygu yn hytrach na gorfod aros i gael gwybod amdanynt gan y parti a wnaeth gais amdanynt, bydd yr heddlu'n cael eu hysbysu'n gyflym, gan eu galluogi i roi unrhyw fesurau diogelu angenrheidiol ar waith yn gynharach. Mae'r heddlu'n ystyried a ellid ymestyn y system hon i orchmynion amddiffynnol eraill.

Yn ogystal, drwy Fil yr Heddlu, Trosedd, Dedfrydu a Llysoedd bydd y Swyddfa Gartref yn gosod **dyletswyddau newydd ar amrywiaeth o asiantaethau, megis yr heddlu, awdurdodau lleol, timau troseddau ieuencid, ac iechyd a phrawf, i gydweithio i baratoi strategaeth ar gyfer atal a lleihau trais difrifol**. Wrth ddiffinio cwmpas eu strategaethau, bydd gan ardaloedd lleol yr hyblygrwydd i gynnwys mathau eraill o droseddau sy'n gyffredin yn yr ardal leol, a all gynnwys trais yn erbyn menywod a merched.

Technoleg

Mae hefyd yn hanfodol bod y sector preifat yn chwarae rôl wrth fynd i'r afael â chynnwys niweidiol ar-lein. Drwy'r Mesur Diogelwch Ar-lein newydd, **bydd angen i gwmnïau gymryd camau cyflym ac effeithiol yn erbyn cynnwys anghyfreithlon wedi'i dargedu at fenywod**. Bydd yn rhaid iddynt gael systemau effeithiol ar waith i leihau cynnwys anghyfreithlon â blaenoriaeth a chael gwared ar yr holl gynnwys anghyfreithlon yn gyflym unwaith y byddant yn ymwybodol ohono. Bydd y Llywodraeth yn gweithio gyda rhanddeiliaid a Seneddwr i nodi niwed anghyfreithlon â blaenoriaeth a fydd yn cael ei nodi mewn is-ddeddfwriaeth a gall gynnwys y rhai sy'n arbennig o berthnasol i fenywod, megis 'porn dial', pornograffi eithafol, cam-drin rhywiol anghyfreithlon ac aflonyddu a phornograffi 'ffugio dwfn' anghyfreithlon. Ar ôl ymgynghori ag Ofcom, bydd y Llywodraeth hefyd yn nodi mewn is-ddeddfwriaeth gategorïau blaenoriaeth o gynnwys cyfreithiol a allai niweidio oedolion - gall hyn gynnwys mathau o gam-drin ar-lein, gan gynnwys cam-drin rhywiaethol wedi'i dargedu at fenywod. Bydd yn rhaid i gwmnïau gael trefniadau effeithiol ar waith i ganiatáu i bobl roi gwybod am gamdriniaeth a chael ymateb priodol gan y platfform. Os bydd cwmni'n methu yn y dyletswyddau hyn gall arwain at gamau ymchwilio a gorfodi gan Ofcom.

Yn y DU, mae gwefannau gwasanaethau oedolion yn alluogwr sylweddol o gamfanteisio rhywiol sy'n gysylltiedig â masnachu mewn pobl. Mae'r gwefannau hyn yn gyfeiriaduron hysbysebu ar-lein sy'n darparu llwyfan y gall gweithwyr rhyw hysbysebu eu gwasanaethau arno. Ochr yn ochr â hebryngwyr cyfreithlon a gweithwyr gwasanaeth i oedolion, gall troseddwr ddefnyddio'r gwefannau hyn i hysbysebu gwasanaethau dioddefwyr caethwasiaeth fodern. Arweinir gwaith i fynd i'r afael â chamfanteisio rhywiol ar y safleoedd hyn gan yr Asiantaeth Troseddau Cenedlaethol gyda chymorth yr heddlu a'r Swyddfa Gartref, yn ogystal â chwmnïau ar-lein i sicrhau eu bod yn cyflawni eu cyfrifoldebau o atal eu gwasanaethau rhag cael eu defnyddio ar gyfer gweithgarwch troseddol. Er mwyn helpu i barhau i fynd i'r afael â hyn, mae'r **llywodraeth yn gweithio gyda gwefannau'r gwasanaeth i oedolion i archwilio cyfres o egwyddorion gwirfoddol i rwystro camfanteisio ar eu safleoedd**. Bydd yr egwyddorion yn annog gwefannau'r gwasanaeth i oedolion i gymryd camau rhesymol ac ymarferol i atal caethwasiaeth fodern a chamfanteisio ar eu platfformau a chydweithio â gorfodi'r gyfraith.

Gwahardd 'therapi trosi'

Gwyddom fod arferion 'therapi trosi' yn y Deyrnas Unedig yn effeithio ar bobl LHDT, gan gynnwys menywod. Gall yr arferion hyn amrywio o gymell pobl i ymyriadau ffug-seicolegol i ymosodiadau treisgar, mewn amgylchiadau eithafol – mae hyn yn aml yn cael ei ysgogi gan gred bod cyfeiriadedd rhywiol cywir neu hunaniaeth cywir o ran rhywedd, ac y gellir 'gwella' rhywun o hyn. Canfu Arolwg Cenedlaethol LGBT 2017, sy'n darparu'r dystiolaeth orau ar raddau'r arfer hwn yn y DU, fod 5% o fenywod trawsryweddol wedi'i brofi a'i fod wedi ei gynnig i 7.6% arall. Ar gyfer menywod nad ydynt yn drawsryweddol a ymatebodd i'r arolwg, sy'n nodi bod ganddynt gyfeiriadedd rhywiol lleiafrifol, roedd 1.9% wedi'i brofi ac roedd wedi 'i gynnig i 4.4% arall.

Mae'r Llywodraeth hon wedi ymrwymo i wahardd 'therapi trosi' a bydd deddfwriaeth yn cael ei chyflwyno cyn gynted ag y bydd amser Seneddol yn caniatáu. Bydd Swyddfa Cydraddoldebau'r Llywodraeth yn lansio ymgynghoriad cyn i fanylion y gwaharddiad gael eu cwblhau i glywed gan ystod eang o leisiau am y ffordd orau o amddiffyn pobl rhag niwed amlwg tra'n diogelu arfer gorau yn y proffesiwn meddygol, amddiffyn rhyddid i lefaru, a chynnal rhyddid crefyddol. Ochr yn ochr â gwaharddiad, bydd Swyddfa Cydraddoldebau'r Llywodraeth yn sicrhau bod cyllid ar gael i sicrhau y gall dioddefwyr ddod o hyd i'r cymorth sydd ei angen arnynt a chael gafael arnynt.

Beth arall y byddwn yn ei wneud

Ymateb rheng flaen effeithiol i drais yn erbyn menywod a merched

System cyfiawnder troseddol

Mae arolygiad HMICFRS i ymateb yr heddlu i'r troseddau hyn wedi dangos bod angen diwygio radical. Bydd y Llywodraeth yn gweithio gyda phlisma a gefnogi cyflwyno **Arweinydd Plisma Cenedlaethol newydd ar gyfer Trais yn Erbyn Menywod a Merched** i helpu i ddatblygu'r dull plisma a'r camau gweithredu i fynd i'r afael â chanfyddiadau'r arolygiad, a chymryd agwedd debyg at rolau cydgysylltu cenedlaethol eraill, i gydnabod difrifoldeb y troseddau hyn. Bydd yr arweinydd newydd yn adrodd ar gynnydd i'r Bwrdd Plisma Cenedlaethol a gadeirir gan yr Ysgrifennydd Cartref a bydd yn darparu cydgysylltiad cenedlaethol ar draws plisma sy'n gweithio fel rhan o Gyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu. Bydd yn cynnwys gweithredu fel pwynt cyswllt ar gyfer pob heddlu, i sicrhau bod arfer gorau yn cael ei rannu a bod cynnydd o ran gwella'r ymateb i'r troseddau hyn yn cael ei fonitro. Bydd canolbwynt eu rôl uniongyrchol yn cynnwys gweithio gyda heddluoedd yn genedlaethol a'r Llywodraeth i sicrhau bod camau'n cael eu cymryd mewn ymateb i ganfyddiadau'r arolygiaeth a bod eu hargymhellion yn cael eu hystyried a'u gweithredu fel y bo'n briodol.

Mae'r Swyddfa Gartref eisoes wedi gofyn i'r heddlu, ar sail arbrofol, i gofnodi troseddau trais y mae'r dioddefwr yn credu eu bod wedi'u hysgogi gan elyniaeth yn seiliedig ar eu rhyw. Yn ychwanegol byddwn yn **archwilio opsiynau i ddeall yn well y profiad y mae dioddefwyr yn ei gael gyda phlisma a phartneriaid ehangach yn y system cyfiawnder troseddol.**

Bydd **Gwasanaeth Erllyn y Goron (CPS) yn adnewyddu ei Strategaeth Trais yn Erbyn Menywod a Merched trosfwaol** - bydd strategaeth flaenorol 2017-20 yn cael ei diweddarau i gyd-fynd â chyfeiriad strategol diwygiedig y CPS ac yn dlewyrchu ei raglenni treisio a throseddau rhywiol a cham-drin domestig.

Iechyd a gofal cymdeithasol

"Un o'r pwyntiau pwysig iawn yw addysgu ein gweithwyr gofal iechyd proffesiynol... Mae angen i iechyd a gofal cymdeithasol siarad â gwasanaethau arbenigol." - Galwad am Dystiolaeth, Grŵp Ffocws

Mae'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol wedi gwneud Galwad am Dystiolaeth i lywio'r **Strategaeth Iechyd Menywod**, a fydd yn helpu i sicrhau bod lleisiau menywod yn cael eu clywed a'u bod wrth wraidd eu gofal eu hunain.

O ran y system iechyd a gofal cymdeithasol, drwy'r Mesur Iechyd a Gofal byddwn yn **creu 42 o Systemau Gofal Integredig (ICS)** ledled Lloegr - bydd y rhain yn dyrannu adnoddau, yn cydlynu gwasanaethau ac yn cynllunio mewn ffordd sy'n gwella iechyd y boblogaeth ac yn lleihau anghydraddoldebau rhwng gwahanol grwpiau. Bydd Yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol, gan gynnwys ei Swyddfa Hybu Iechyd sydd i'w sefydlu yn Hydref 2021, yn gweithio mewn partneriaeth â GIG Lloegr a Gwella'r GIG i ddatblygu canllawiau sy'n hyrwyddo dulliau seiliedig ar dystiolaeth o ymdrin â thrais yn erbyn menywod a merched drwy'r ICSs newydd. Bydd hyn yn cefnogi'r gwaith o gyflawni uchelgais Cynllun Hirdymor y GIG, yn enwedig o ran mynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd.

Bydd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol, GIG Lloegr a Gwella'r GIG a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn parhau i gydweithio i sicrhau cydweddu rhwng ICSs statudol ym maes iechyd a gofal cymdeithasol yn Lloegr a gwasanaethau cymorth i ddioddefwyr ar gyfer goroeswyr trais rhywiol a cham-drin domestig. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i ymgynghori ar ddarparu'r gwasanaethau hyn a'r llwybrau rhyngddynt yn yr ymgynghoriad ar y Bil Dioddefwyr sydd ar y gweill, er mwyn sicrhau bod dioddefwyr yn gallu cael gafael ar ba wasanaethau bynnag sydd eu hangen arnynt i ymdopi ac adfer.

Bydd Swyddaf Hybu Iechyd yr Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol, a sefydlir yn Hydref 2021, yn gweithio gyda GIG Lloegr a Gwella'r GIG i adolygu ac adeiladu ar bolisiau eu gweithlu i sicrhau bod prosesau diogel ac effeithiol ar waith i gefnogi staff y mae trais yn erbyn menywod a merched yn effeithio arnynt, a mathau eraill o drais a cham-drin, a bod staff yn deall sut mae'r materion hyn yn effeithio arnynt fel unigolion a sut i gael gafael ar unrhyw gymorth y gallai fod ei angen arnynt.

Sefydliadau'n cydweithio

Mae'r Rhaglen Cefnogi Teuluoedd sydd newydd ei henwi (a ddilynodd y Rhaglen Teuluoedd Cythryblus) yn cefnogi rhai o'r teuluoedd mwyaf agored i niwed mewn cymdeithas drwy hwyluso mwy o waith amlasiantaethol ymhlith awdurdodau lleol a'u partneriaid, er mwyn sicrhau bod teuluoedd yn cael mynediad i'r cymorth cynnar a chydgyssylltiedig sydd ei angen arnynt i'w helpu i oresgyn eu problemau cyn iddynt waethygu. Cefnogir y rhaglen gan £165 miliwn o gyllid yn 2021-22. Bydd y Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol yn parhau i **annog ardaloedd lleol i wella gweithio amlasiantaethol a diweddarau arfer gorau gweithwyr allweddol ar drais yn erbyn menywod a merched.**

Yn dilyn Uwchgynhadledd y Merched a gynhaliwyd gan y Swyddfa Gartref ac UNICEF yn 2014, lle gwnaethom ysgogi ymdrechion domestig a rhyngwladol i roi terfyn ar anffurfio organau cenhedlu benywod (enwaedu benywod), gwnaethom gynhyrchu pecyn adnoddau am enwaedu benywod¹²⁰, a gwnaethom ddiweddariadau sylweddol iddo y llynedd. Mae'r pecyn adnoddau yn darparu gwybodaeth hanfodol i awdurdodau lleol, yr heddlu, ysgolion a gwasanaethau gofal iechyd am sut y gallant helpu i atal merched rhag FGM a rhoi'r cymorth gorau posibl iddynt pan fyddant mewn perygl. Mae'n cynnwys enghreifftiau o fentrau gwerthfawr y mae elusennau a chynghorau lleol wedi'u harloesi i ddiogelu dioddefwyr, amrywiaeth o adnoddau i athrawon, a chyfleusterau i ddelio â chanlyniadau corfforol a seicolegol enwaedu benywod, yn ogystal ag amrywiaeth o fideos, taflenni a sefydliadau cymorth. O ran priodas dan orfod, tra bod ein Huned Priodasau dan Orfod yn cynhyrchu amrywiaeth o'i deunyddiau defnyddiol ei hun, mae mwy y gallem ei wneud i arddangos i weithwyr proffesiynol rheng flaen yr adnoddau a'r gwasanaethau rhagorol a gynigir gan sefydliadau eraill, fel y gwnaethom gydag enwaedu benywod. Felly byddwn yn **cynhyrchu pecyn adnoddau ar gyfer awdurdodau lleol, yr heddlu, ysgolion, gwasanaethau gofal iechyd ac eraill ar briodas dan orfod**, fel yr un ar gyfer enwaedu benywod. Drwy wneud hynny, gallwn sicrhau bod yr ystod ehangaf posibl o gymorth ar gael i ddioddefwyr yr arfer ofnadwy hwn.

Diwydiant

y **Bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn cynnal bwrdd crwn diwydiant technoleg** annog diwydiant i weithredu ar drais yn erbyn menywod a merched cyn i'r Mesur Diogelwch Ar-lein ddod i rym; bydd hyn yn cynnwys edrych ar feysydd fel apiau cadw oed.

Diogelu plant a phobl sy'n agored i niwed

Bydd y Swyddfa Gartref yn comisiynu **adolygiad o'r drefn ddatgelu a gwahardd** i roi sicrwydd ynghylch ei effeithiolrwydd o ran diogelu'r rhai sy'n agored i niwed.

Yn ogystal, bydd y Llywodraeth yn ystyried canfyddiadau ymgynghoriad parhaus gan Sporting People¹²¹ ac a oes angen cynllun cofrestru ar draws y sector i gefnogi gweithwyr proffesiynol cymwysedig a chymwys ym maes chwaraeon a gweithgarwch corfforol yn Lloegr. Mae'r Llywodraeth hefyd yn **archwilio ffyrdd o greu cymhwysedd ar gyfer gwiriadau cofnodion troseddol i'r rhai sy'n hunangyflogedig mewn chwaraeon a sectorau eraill** i sicrhau bod yr un lefel o ddiogelu yn cael ei chymhwyso i bawb sy'n gweithio gyda phlant a phobl sy'n agored i niwed. A thrwy Fil yr Heddlu, Troseddu, Dedfrydu a Llysoedd rydym yn ychwanegu hyfforddwyr chwaraeon at y rhai yr ystyrir eu bod mewn 'sefyllfa o ymddiriedaeth' mewn perthynas â phlant 16 ac 17 oed. Bydd hyn yn ei gwneud yn drosedd os bydd yr oedolyn wedyn yn cymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol gyda'r person ifanc yn ei ofal, hyd yn oed os yw'r gweithgaredd yn ymddangos yn gydsyniol.

¹²⁰ [Anffurfio organau rhywiol merched: pecyn adnoddau - GOV.UK \(www.gov.uk\)](http://www.gov.uk)

¹²¹ Comisiynwyd gan y Sefydliad Siartredig Rheolaeth mewn Chwaraeon a Gweithgarwch Corfforol, gyda chefnogaeth Sport England

Yn 2015 cyflwynodd y Llywodraeth ddyletswydd adrodd orfodol sy'n ei gwneud yn ofynnol i weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol ac athrawon a reoleiddir yng Nghymru a Lloegr roi gwybod i'r heddlu am achosion hysbys o enwaedu benywod mewn pobl ifanc dan 18 oed. Bydd y Swyddfa Gartref yn parhau i weithio gyda'r Adran Addysg a'r Adran Iechyd a Gofal Cymdeithasol i **cgdi ymwybyddiaeth o'r ddyletswydd adrodd orfodol am enwaedu benywod** a sicrhau bod gweithwyr rheng flaen proffesiynol yn ymwybodol o'u rhwymedigaeth i adrodd am yr achosion hyn.

Gwasanaethau trais yn erbyn menywod a merched

Bydd y Swyddfa Gartref yn **cyhoeddi Datganiad Disgwyliadau Cenedlaethol wedi'i adnewyddu**, gan ystyried yr adborth o'r Alwad am Dystiolaeth, i amlinellu'r gweithgaredd y dylai ardaloedd lleol ymgymryd ag ef i sicrhau bod dioddefwyr a goroeswyr trais yn erbyn menywod a merched yn cael yr help a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt. Bydd hyn yn cynnwys canllawiau ac arfer gorau ar gomisiynu gwasanaethau sy'n addas i'r angen lleol, a bydd ymgysylltu ymhellach â chomisiynwyr, darparwyr gwasanaethau a phartneriaid rhanbarthol a lleol yn helpu i lywio hyn. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod gwasanaethau'n gyson ac yn gydlynol, eu bod yn cydnabod natur rhywedd trais yn erbyn menywod a merched, a'u bod yn mynd i'r afael ag atal a chefnogi.

Gwyddom y gall sefydliadau llai 'gan ac ar gyfer' wynebu heriau wrth lywio prosesau comisiynu lleol. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i sicrhau bod dyletswydd newydd Deddf Cam-drin Domestig 2021 ar awdurdodau lleol i ddarparu cymorth mewn llety diogel yn cael ei gweithredu'n briodol, gyda dulliau comisiynu sy'n galluogi pob dioddefwr, gan gynnwys plant, i gael gafael ar ddiogelwch a chymorth pan fydd ei angen arnynt. Byddy **Llywodraeth yn egluro ei disgwyliadau ar gyfer dyletswydd y Ddeddf Cam-drin Domestig ar awdurdodau lleol mewn Canllawiau Statudol**, gan fod yn glir, lle y bo'n bosibl, y dylid comisiynu ar sail hirdymor, oni bai bod rheswm da dros beidio â gwneud hynny, ac y dylai o leiaf adlewyrchu'r cyfnod o dair blynedd a gwmpesir o dan y strategaeth leol. Bydd y Llywodraeth yn rhoi canllawiau i awdurdodau comisiynu i sicrhau nad yw'r broses yn eithrio mudiadau gwirfoddol llai, gan gynnwys y rhai sy'n cael eu rhedeg gan grwpiau 'gan ac ar gyfer' sydd â nodweddion penodol megis dioddefwyr o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, y rhai sy'n nodi eu bod yn ddioddefwyr LHDT neu'n anabl. Gallai hyn gynnwys sefydliadau llai sydd wedi'u gwreiddio mewn cymunedau penodol sy'n cefnogi dioddefwyr cam-drin sy'n seiliedig ar 'anrhydedd', gan gynnwys priodas dan orfod.

Meithrin ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth

Rydym yn cydnabod y cyfoeth o arbenigedd sydd gan y sector trais yn erbyn menywod a merched ac rydym wedi ymrwymo i ymgysylltu a datblygu ein dull o fynd i'r afael â'r troseddau hyn drwy gydol oes y Strategaeth. Byddy **Gweinidog Diogelu yn cynnal uwchgynhadledd gyda chynrychiolwyr o bob rhan o'r Llywodraeth** i rannu dysgu ac arfer gorau, trafod materion sy'n dod i'r amlwg, cynyddu cydweithredu ar draws asiantaethau a deall yn well sut y gall y Llywodraeth wella a gweithredu polisiau i atal trais yn erbyn menywod a merched, cefnogi dioddefwyr a goroeswyr, a mynd ar drywydd cyflawnwyr.

Mae casglu data'n effeithiol yn hanfodol er mwyn llywio, dylunio a gweithredu polisiâu i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched, yn ogystal â monitro ein cynnydd tuag at gyflawni amcanion y Strategaeth hon. Rydym wedi nodi bylchau mewn tystiolaeth mewn perthynas â mathau penodol o drais yn erbyn menywod a merched (fel enwaedu benywod a phriodasau dan orfod), yr hyn sy'n gweithio i atal y troseddau hyn ac i fynd i'r afael ag ymddygiad cyflawnwyr. Yn ogystal, mae angen gwell data ar nodweddion dioddefwyr a chyflawnwyr, gan gynnwys mewn perthynas â nodweddion gwarchoddedig a grwpiau eraill fel dioddefwyr mudol a goroeswyr.

Rydym yn gweithio gyda'r Swyddfa Ystadegau Gwladol i **adolygu'r data cyfredol sydd ar gael ar drais yn erbyn menywod a merched** a nodi'r blaenoriaethau ar gyfer gwella data. Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn archwilio opsiynau i ddeall yn well **nifer yr achosion o enwaedu benywod a phriodasau dan orfod** yng Nghymru a Lloegr o ystyried eu natur gudd a'u diffyg amcangyfrifon cadarn. Yn ogystal, bydd y Llywodraeth yn **parhau i wella data ar droseddau treisio ar draws y system cyfiawnder troseddol** i gyflawni'r ymrwymadau rydym wedi'u gwneud yn yr Adolygiad Trais rhywiol, yn arbennig, cyhoeddi cardiau sgorio rheolaidd i ddangos sut mae achosion o dreisio yn cael eu datblygu drwy'r system. Byddwn hefyd yn datblygu gwaith ar un system rheoli achosion ar gyfer achosion o dreisio ar gyfer y Gwasanaeth Llysoedd a'r CPS.

Nod y Llywodraeth yw y bydd y gweithgaredd hwn yn helpu i ysgogi gwelliannau a newid diwylliant a fydd yn y pen draw yn arwain at welliannau ar lefel leol. Bydd y Datganiad Disgwyliadau Cenedlaethol arfaethedig yn amlinellu ymhellach sut y bydd ardaloedd lleol yn chwarae eu rhan i gyflawni'r uchelgais a nodir yn y bennod hon.

Cyflawni

Mae gweithredu'r Strategaeth hon yn effeithiol yn dibynnu ar ddull traws-system. Mae mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched yn gofyn am ymateb cydgysylltiedig a chydlynol ac mae gan bob sefydliad, cyflogwr, asiantaeth, adran y Llywodraeth ac, yn hollbwysig, unigolyn, ledled y wlad rôl i'w chwarae o ran ein helpu i gyflawni ein huchelgais i leihau nifer yr achosion o'r troseddau hyn, gwella cefnogaeth ac ymgysylltiad dioddefwyr, a chynyddu nifer y tramgwyddwyr sy'n dod gerbron llys.

Dyna pam yr ydym yn rhoi cynllun cyflawni ar waith sy'n nodi sut y byddwn yn sicrhau atebolrwydd y Strategaeth hon, yn ei gweithredu'n effeithiol ac yn monitro ei chynnydd.

Rydym yn glir y bydd ein hymrwymiadau'n cael eu cyflawni dros y tymor byr, y tymor canolig a'r tymor hwy a'n nod yw cael amserlenni realistig a chyraeddadwy i weithredu'r Strategaeth, y gellir dwyn y Llywodraeth i gyfrif yn ei herbyn. Mae Swyddfa'r Cabinet yn glir bod mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched yn flaenoriaeth i'r Llywodraeth hon ac y bydd yn monitro cynnydd yn ofalus.

Cynnydd o ran gweithredu, cyflawni a monitro

Mae gweithredu'r ymrwymiadau'n llwyddiannus drwy gydol y Strategaeth hon yn gofyn am gydweithredu a chydgyssylltu agos ledled Cymru a Lloegr. Disgwyliwn gydweithio rhwng adrannau'r Llywodraeth, y gweinyddiaethau datganoledig, plismona a'r system cyfiawnder troseddol ehangach, y sector trais yn erbyn menywod a merched, asiantaethau iechyd a gofal cymdeithasol, ac eraill. Bydd y Gweinidog Diogelu hefyd yn ymgysylltu â'r sector preifat, mudiadau gwirfoddol, grwpiau cymunedol a'r cyhoedd i ddatblygu, profi a gweithredu ein polisïau a'n dulliau gweithredu ymhellach drwy gydol oes y Strategaeth hon.

Byddwn yn asesu cynnydd ein hymrwymiadau yn erbyn ein huchelgais strategol i gynyddu cymorth i ddioddefwyr a goroeswyr, igynyddu nifer y cyflawnwyr a ddygir gerbron llys, cynyddu adrodd i'r heddlu, ac, yn y pen draw, i leihau nifer yr achosion o drais yn erbyn menywod a merched.

Rydym yn cydnabod bod troseddau trais yn erbyn menywod a merched yn esblygu'n gyson, a rhaid inni gadw i fyny â newidiadau. Rydym yn ymrwmo i barhau i weithio gydag arbenigwyr yn y sector trais yn erbyn menywod a merched i ddatblygu a gweithredu ymhellach yr ymrwymiadau a nodir yn y Strategaeth hon, a gwella a dysgu'n barhaus o'u profiadau, eu data a'u dealltwriaeth.

Buddsoddiad

Mae'r Adolygiad o Wariant yn pennu cyllidebau ar gyfer pob un o Adrannau'r Llywodraeth, ac ar gyfer 2021-22 mae'r Swyddfa Gartref yn unig wedi dyrannu **£43 miliwn i fynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod a merched**, sy'n cynnwys cwmpasu, datblygu a gweithredu gweithgarwch allweddol a nodwyd yn y Strategaeth hon ar gyfer ehangu yn y dyfodol. Mae'r £43 miliwn hefyd yn cynnwys £25 miliwn a ddyrannwyd i dargedu cyflawnwyr, cyllid ar gyfer yr Adolygiad Trais rhywiol ac i gryfhau Adolygiadau Dynladdiad Domestig, a chyllid rheng flaen sydd â'r nod o fynd i'r afael â mathau penodol o droseddau fel priodas dan orfod.

Byddwn yn **parhau i fuddsoddi mewn rhaglenni gwaith newydd i fynd i'r afael â Thrais yn Erbyn Menywod a Merched drwy gydol oes y Strategaeth** wrth i gyfleoedd ariannu newydd godi. Bydd hyn yn ein galluogi i adeiladu ar yr ymrwymadau a nodir gennym yn y Strategaeth hon.

Llywodraethu

Mae gweithredu y Strategaeth hon a'r Strategaeth Cam-drin Domestig sydd ar ddod yn cael eu goruchwyllo gan yr Ysgrifennydd Cartref, a Grŵp Goruchwyllo dan arweiniad Gweinidog. Bydd y Grŵp hwn yn dwyn y Llywodraeth i gyfrif am gyflawni, ac yn sicrhau bod grwpiau allweddol eraill (gan gynnwys y Tasglu Trosedd a Chyfiawnder a gadeirir gan y Prif Weinidog) yn gallu craffu ar gynnydd. Bydd y Grŵp Goruchwyllo yn cynnwys Gweinidogion o bob rhan o'r Llywodraeth a bydd yn elwa o gyngor a mewnbwn gan leisiau allanol allweddol megis: uwch gynrychiolwyr gorfodi'r gyfraith, y Comisiynwyr Cam-drin Domestig a Dioddefwyr, Cynghorydd annibynnol y Llywodraeth ar Drais yn Erbyn Menywod a Merched, a chynrychiolwyr allweddol o'r sector trais yn erbyn menywod a merched.

Bydd y Grŵp Goruchwyllo hefyd yn goruchwyllo amrywiaeth o weithgarwch lefel gwaith i sicrhau cynnydd yn erbyn materion thematig, fel atal.

Rydym yn hynod ddiolchgar am y rôl hanfodol y mae'r sector trais yn erbyn menywod a merched yn ei chwarae wrth ddarparu cymorth yn uniongyrchol i ddioddefwyr a goroeswyr y troseddau hyn a'r mewnwelediad a'r her werthfawr y maent yn eu darparu i'r Llywodraeth i'n galluogi i wella ein polisïau ac, o ganlyniad, canlyniadau i ddioddefwyr a goroeswyr. Bydd ein llwyddiant yn parhau i ddibynnu ar ansawdd ein hymgysylltiad a byddwn yn parhau i weithio gyda'r sector i sicrhau ein bod yn gwneud popeth o fewn ein gallu i atal y troseddau hyn.